SYTAXIS.

CRoberti VVhitintoni Lichfeldienſis in florentiſſima Oxonienſi achademia laureati opuſculum, de Syntaxi, ſiue conſtructione recens ſitũ. xxij. ſupra ſeſqui- milleſimum nr̃e ſa lutis anno Idi. Februa.

Ro. VV. L. in ſuũ zoilũ Hexaſtichon.

Qđ ſum pollicit⁹ cõſulto, qd Lyce grũnis?
Denuo ad incud⁹ ſi reuocetur opus.
Hoc fecit Cicero: vates hoc bilbilianus.
Hoc Auguſtinus diuus, hic, atq; alij.
Qñ viri illuſtres fecere hoc ad ſibi laudem
Qua fronte id vitio das ſicophãta mihi?

Idem in eundem diſtichon.

Quã lęta ſegete hic renouat⁹ noſter agell⁹
Pupulat, vt videas ruperi ſipſe Lyce.

HV MILIABIT CALVM- NIATOREM.

37
Ames p. 98. WT. p. 174.

Robertus VVhitintonus L. Ioāni Stambri-
go olim pręceptori ſalutem.

COmpertum habes perſpicaciſſime vir, de cō
ſtructione quoſdā pedeſtri oratione ſcripſiſ-
ſe. alios tñ iuſto ꝑfuſius, intricaciſſimis mul-
tiplicium diuiſionū (velut Herculei nodi) ſuo
lucris, tenera puerorū ingeniola illaqueates
alios autem ęquo ſuccinctiꝰ & obſcurius, ari
da quadam & cęca breuitate, velut latebroſis labyrinti er-
roribus, eadem eneruantes, ita vt vix tandem pedem effe-
rentes emergere valeant vſpiam. Conſtructionem legunt,
pueri relegunt, rariſſime tamē poſt longos & immenſos, tū
eorum tum præceptorum ſuorum ſudores ediſcunt. Adeo
vt Siſyphi erūnis ſuccūbere, & onus Aethna grauius & ę-
ſtuoſius ſuſtinere ſibi videanť grāmaticę ad vnū gymnaſiar
ches. Quare quum poſt lōgam multorū expectationē huic
graui oneri leuando manum haud apponeret quiſq̄. Ipſe
licet minus idoneus, irrefragabilibus, tamen meorū cōmi-
litonū petitionibus, hanc prouinciā non ſine ꝑbatiſſimo-
rū & cōſilijs & auxilijs, virgula, vt ſpero, diuina ſum aggreſ
ſus pietate in patriam maxie adductus. Ortus enim noſtri
vt præclare cenſuit Plato, partē vendicat patria, ptē ami-
ci. Breuitati in hoc opuſculo ſtuduimus ꝑ Flacci monitis,
in de arte enim inquit. Quicquid præcipies eſto breuis: vt
cito dicta ꝓcipiāt animi dociles teneantq; fideles. Oīne ſu
puacuū pleno de pectore manat. Neq; tamē adeo affecta-
ta eſt ea breuitas, vt odioſam legenti afferat obſcuritatē.
licet idem alibi ſcribat. Breuis eſſe a laboro, obſcurus fio.
Sed ea induſtria ad Ariſtophanis, vt ferūt, lucernam illam
dilucidauimus vt interpretis enodatione, niſi in pauciori-
bus locis, vix indigeat. Elucidamenta tamē ſoluto ſermo-
ne huic opuſculo addidimus: non igitur q̄ ea diſcant pue-
ri, ſed ſi quoſq̄ magis iuuat ſoluta oratio q̄ pedeſtris, vel ſi
qua, forte, minus vſitata quibuſdā videātur: probatorum
authoritate confirmata, maiore fide cenſeantur non indi-
gna inſultent in me, haud dubito, nonnulli qui liuore ſuf-
fecti, arrogantię crimini me potius obnoxū q̄ pietatis ſtu-

dio adductum condemnabunt, q priſcorum monumentis? vel aliquid ab iis omiſſum addere, vel ab iis ſupuacanee di ctũ retecares deniq; vel q breuiore, dilucidiore: & facilio re: tramite grammaticulos ad frugẽ pducere ſtudui, Cõtra quos propugnaculũ & defenſorẽ mihi parem neceſſum eſt reſpondeat pro me ęquiſſimus ille Seneca. in mediũ affe ratur ei9 ſententia: q̃ eſt naturaliũli. iiij. Veniet tẽp9 (inqt) quo illa quę nunc latent, in lucẽ extrahat dies: & lõgioris ęui diligentia. Ad inqſitionẽ tantorũ vna ætas nõ ſufficit. Multa venientis ęui populus ignota nobis ſciet. Et veniet tempus, quo poſteri noſtri tam aperta nos neſciſſe miren tur. Sed quanq̃ tanti viri authoritas, inuidulorũ garrulita tem retundere ſatis poſſit, non deſiſtent tamen apertis (vt aiũt) tibijs, illiꝺ mihi obijcere. nõ paucos eſſe, me & erudi tione: & authoritate ſuperiores qui huiuſmodi prouincię ſuſcipiendę multo magis ſunt idonei, fateor. Qui tamen quot nos in hoc opuſculo excudẽdo, lucubrãdo, & elima ndo labores, excubias: ſudores perpeſſi ſum9: vltro ſuſtine ret quis apud noſtrates reperiri poteſt? Quippe q grauio ribus negotijs, illuſtrioribus diſciplinis intẽti, grãmatices rudimenta (tanq̃ puerilia) parui curantes, laboris quippiã in his cõterere, inferioris ducũt eſſe laudis & meriti. Neq; ijs adhuc repreſſi e plauſtro (quod dici ſolet loquentes il lud in me contorquent tãdem haud ſatis perfecte me ſcri pſiſſe afferentes. Id quod licet (cęteris qui me priores fue rũt abſolutius) non inficias eo. Audiãt tamen Flaccũ in de arte. Quãdoq; bonus dormitat Homerus. Audiãt etiã Ma ronem. Nõ omnia (inquit) poſſumus oẽs, Audiãt deniq; di ſertiſſimum noſtrũ Priſcianum, qui ꝓlogo maioris volumi nis ſic ait. Nihil perfectũ in humanis inuentionibus. Quan to enim iuniores tãto ꝑſpicatiores ſunt hoies. Et iuniores ſucceſſiõe tẽpoꝝ ingrediũtur labores maiorũ. Si qd tamẽ minus pfectũ & omiſſũ ſit, ad incudẽ limatius elaborandũ rediturum promito. Sed ne pluribus te detineam, exacto iam hoc opuſculo, inter cęteros eruditiſſimos, qui me per charum habent p̃cipue mihi occurrebat tuæ authoritatis dignitas cui potiſſime hoc exiguũ opuſculũ dedicare de

ſyderem. Quare vehemẽti⁹ peto/vt quę tua in me ab ipſis crepundijs ſemper fuit pietas hoc tui alũni munuſculũ ſuſcipias in tuã clientelã. & tutelã aſcribas. induatur quæſo tuo militari inſignio. Quod ſi effectũ curare dignetur tua immẽſa in me benignitas/quid eſt q̄ obtrectatorum inimicitias formidem? immo ſub tuo marte militãti, nobis herbam(vt dici ſolet)dare cogentur vel inuiti. Nõ deerũt(ſat noui)Homeri maſtiges zoili, emũctę naris critici: q̄ ſupercilia fronte rugoſa acuantes: hoc opuſculũ aquilinis oculis pererratum, aceto(vt dicitur)pfundere, theonino dente rodere: & thita p̄figere(q̄uis cornix ſcorpiũ) neruos intendent oẽs. Rurſ⁹ neq; deerũt(ſpero) æquiſſimi Quintilij Ariſtarchi: & mecenates/ qui hoc opuſculũ ęquo examine trutinatum creta(vt aiunt)ſunt notaturi. Exeat igitur tandem toties amicis flagitatum, tui militaris inſignij ſtẽmate decoratum: hoc opuſculum in ęuũ(ęre perennius/poſteris euoluẽdum. Id quod efficiat(opto)ille a quo omne bonũ omne validum, omne perfectũ procedit. In quo q̄ feliciſſime valeas meum dulce decus & præſidium.

¶ Stambrigi in ędendi formidine dehortantis hexaſtichon.

Iſtud opus quanq̄ carpat naſutulus effrons.
Cœptam perge viam: nec iacula extimeas.
Arma parantur enim: tutus tam fortibus armis
Militeq; inuicto, quo lubet, ipſe meas.
Quid refert(cum docta cohors tua dicta probabit),
Latret ſi inuidulus, nil tibi obeeſſe poteſt.

¶ Ad literariam Anglie militiã tetraſtichon.

Terſa quid alternis poſt fers tui opuſcula alumni:
Anglia/an inuidia commoda tanta tuis.
Judice te/puerſo ſi mille volumina voluas.
Hoc tamẽ vtilius non reperitur opus.

¶ Contra inuidulos eraſtichon.

Inuide quum inuidia ringas: ego rideo ſolu.
Pena tibi inuidea eſt: inuidus eſto tibi.
Eſtuat inuidia turget pectus malę ſanum. A
Eructa inuidia: rumpe vel inuidia.
Jecirco inuideas: videas quod que tibi viſa;
Nolles: ne inuideas meme videre cauc.

¶ Nomina authorum quorũ tutela
hoc opuſculum confirmatur.

¶ Cicero. Quintilianus. Juſtinus. Oroſius. Sueton⁹. Hyeronymus. Plinius. Valerius maximus. Aulus Gelli⁹. Quintus curtius. Titus Liuius. Valla. Saluſtius. Columella. Cornelius Tacitus. Solinus. Papinius Pompon⁹ mela. Florus Macrobius. Vergilius. Horatius. Ouidius. Martialis. Stati⁹. Iuuenalis. Terentius Plautus. Boetius. Pacuuius. Auſonius. Claudianus. Sillius. Perſius. Diomedes Seruius. Priſcianus. Sipõtin⁹ Sulpi. Aug datus. Niniuita. Mancinellus. ꝛc.

DE SYNTAXI.

Verbũ cũ recto caſu, quinto ve coheret
Perſona & numero: docet vt Maro,
Marce doceto.

¶ Verbũ cũ ſuo ntõ ſiue vtõ caſu in duob⁹ coherere debet perſona ⁊ numero. vt Maro docet o Marce doceto

Cũ ſubſtãtiuo cõcordat mobile caſu.
Et genere & numero: bonus vt vir, fœmina pulchra.

¶ Adiectiuũ cũ ſubſtantiuo in tribus cõcordare debet in caſu/gñe/nũero. vt bonus vir/pulchra femina.

¶ Annotatiũcula.

¶ Nugaciſſime cõtra hanc regulã inculcat quidã obiectiones vt in illo Virgiliano Triſte lupis ſtabulis. quũ ſatis patet. Lupus eſt triſte. i. triſtis res. Etiam in illo Naſonis Et ſeruatiſſimus equi. i. equitatis. de quibus inferius dicemus ſuo loco.

Antea cedenti debet quadrare relatum
Subſtantis: genere & ſic perſona numeroq;.

¶ Relatiuũ ſubſtantis cũ ſuo antecedente in tribus cõcordare debet in gñe/nũero et perſona.

¶ Annotatiuncula.

¶ In cantico puerorum. benedicite aque que ſuper celos ſunt domino. relatiuũ eſt tertie perſone: antecedens ſecunde contra grãmaticã. Sed Valla dicit interpretes deceptum ⁊ non imitandum.

Cum ſubſtantiuo iungi comitante relatum
Vult contingentis, genere & caſu numeroq;.

¶ Relatiuũ accidentis cũ ſubſtantiuo ſequente concordabit in caſu/genere/⁊ nũero: vt ſum pallidus quales ſunt amantes.

¶ Annotatiuncula.

Horatius li. epodorum dicit. Incitat me pectus et mamme putres: equina quales ſunt hubera. vbi diceret qualia. Sed hoc dixit poetica licentia/ in ſoluta oratione non imitandum.

Cum rectus ſitus eſt inter verbum atq; relatum
ſubſtantis quẽrens, infinitum ve erit illud.
Eius quem verbum caſus poſt ſe rogitabit.
Cum interſit nullus: tunc rectus verbo erit illud.
Si imperſonale eſt verbum cui iungitur, illo
Tunc caſu id ponas, quem imperſonale repoſcit.

Cum ntũs eſt ſitus inter relatiuum ſubſtantis interrogatiuum aut infinitũ ⁊ verbũ relatiuũ interrogatiuum aut infinitum erit eius caſus quẽ verbũ poſt ſe regit. Qũ ſi ntũs inter relatiuum interrogatiuum aut infinitũ et verbum interſit/ tunc illud

relatiuum interrogatiuum aut infinitū erit ntūs casus ꝙ dicitur verbum cui relatiuum interrogatiuum aut infinitum tūgatur sit impersonale tūc relatiuū interrogatiuum aut infinitum erit eius casus quem impersonale postulat.

Exceptiones.

A verbo haud semper, quis, qui, comitante regetur
Sed de infinito quandoq; modo comitante.
Nunc a participio, nunc nomine nuncq; gerundo,
Nunc ex aduerbo, nunc prepositō sibi iuncto.
Nunc fixo quadrat genere & casu numeroq;
Ponitur & texto casu quandoq; soluto
Intellecto siue expresso participante.

Cicero. ¶ Hoc nomen quis que non semper a verbo sequente regitur: sed interdū ab infinitiuo mō comitante. vt apud Cice. Quibus voluisti me agere grās egi. Aliqñ a participio Cice. Quibus rebus adductus rem causamq; defendere im. Aliquando a nomine. Cicero. Cuj cū patre magna tibi fuit amicitia. Aliqñ a gerūdio. Terē. Que nūc narrādi nō est locus. Aliqñ ab aduerbio. Cice. Cui vtrū obuiā procedam incertum est. Aliqñ a prepositione sibi opposita. Cicero. Quid dulcius ꝙ habere quo cuz omnia audeas sicloqui vt tecum. Aliqñ cum substantiuo in casu/gñe/a nūero. tūgit Salustius. Nos non impertū neq; dimittas petim: quarū rerum causa/bella a certamina oia inter mortales sunt. Aliqñ ponitur in ablatiuo casu absoluto / expresso participio vel intellecto. Cicero de amicitia. Quo mortuo me ad Scevolam ptuli.

Terentius. Cicero. Salustius Cicero

De verbo mediante inter duos ntōs.

Si binos inter rectos numerum variorum
Qui spectant ad idem verbum medium est id vtriuis
Cum recto quadret melius sed proximiori.

Terentius Propheta. Ouidius. Linius.

¶ Qñ verbum est medium inter duos nominatiuos diuersorū nūoꝝ ad idē spectantes/illud verbū cū ntō vtrolibet quadrare pōt. vt in illo Terentiano. Amantiū ire amoris redintegratio est. Propheta in psalmis. Mādata tua meditatio mea est. Ouidius meta. Gaudia principiū nostri sunt phoce doloris. Liui. deca. iij. Captiui militū preda fuerant. Sꝫ vsitatiꝰ a ornatius cū primiori ntō conuenit.

De adiectiuo mediante inter duo substantiua.

De adiectiuo mediante inter duo substantiua.

Mobile si quando medium est inter duo fixa
Diuersi generis, quę ad rem referuntur eandem
Hoc verbo est, medio, debet quadrare sequenti.
Mobile participās si verbi sit: similes quod
Connectit casus, fixo quadrabit vtriuis.

¶ Quoties adiectiuū nomē est positum inter duo substantiua diuersi generis q̄ ad eandē rem referuntur: hoc verbo substantiuo est interposito. adiectiuū concordabit cū sequenti substantiuo. vt asinus est rude animal: non autē rudis. Vinum est meus potus. alliū est rusticana tiriaca. ꝛc. Sed quādo adiectiuum illud est participium alicuius verbi/quod similes casus copulat: vt appellatus/visus/factus dictus. ꝛc. illud adiectiuū indifferenter cū vtrolibet substantiuo cōcordare poterit. Liuius. vj. iiij. decados. Ludos megalesia appellatos. Idem primo ab vrbe. Sens vniuersa veneri appellati. Idem lib. ix. iij. decadis. Ludi fuerunt megalesia appellati Terentius. Nūq; eque ac modo paupertas mihi onus visum: est et miserum et graue.

Linius. Terentius

Apu.iiij.meta. Fortissimũ sociũ nostrum prorsus bestiã factũ immittim⁹. Idem in eodem. Ego infelicis rapine preda et mancipium effecta. Hieronymus. in Joane: Ut aũt gustauit architriclinus aquã vinũ factũ. Plini.vij.natu histor.ca.v. Puteoli colonia decearchea dicti. Justinus lib.j. de semiramide. Serũ mentita puer credita est. Cicero. de diuinatione. ij. Non omnis error/stultitia est dicenda. Hieronymus. Johannis. primo. Et verbum caro factũ est.

Apuleius. Hieronymus. Plinius Justinus. Cicero. Hieronymus.

Diuersi generis si inter duo fixa relatum
Substantis medium est, si sint communia: vtriuis
Illud tunc fixo poterit quadrare relatum.
Sim proprium ẽ altrum. huic semp coniunge relatum

¶ De relatiuo mediãte inter duo substãtiua

¶ Qñ relatiuũ est mediũ inter duo substantiua diuersorũ gñm: si appellatiua sunt relatiuum cum vtrouis substantiuo cõuenire põt. vt apud Cicero. j. tusculanarum questionũ. Studio sapientie que philosophia dr. Sin alterum substantiuum est p⁹priũ/relatiuũ cũ illo sp ꝯcordabit. Salusti. Est locus in cacere qõ Tullianũ appellatur. Hoc preceptũ tam Datti Ascensij ꝙ Seruij est.

Cicero. Salustius.

Ad totum sensum pręeuntem quando relatum
Substantis referas vel mobile ponito neutro
Singlari numero, sic persona quoq; terna.
Si ad varios sensus referas plurale erit illud.

¶ De relatiuo ꝙ adiectiuo ad totaz oratiõẽ precedentez relato.

¶ Qñ relatiuũ vl adiectiuũ ad totã oratiõnẽ precedentẽ refertur: in neutro genere singulari nũero: et tertia psona ponetur. vt in illo Terentia. Ego quoq; vna pereo quod mihi cariue est. Sin ad duas vel plures orationes referatur: erit pluralis numeri. Cicero in epistolis. Uereor ne aut eripiatur a nobis causa regia aut deferatur quorũ vtrum minus velim non facile possum existimare. Exẽpla de adiectiuo: vt Salusti. in Jugur. Nã vt quidem regere patriam quanꝯ possis: ꝙ delicta corrigas tamen importunum est. Furtum committere: aut furto consentire equo supplicio sunt digna.

Terentius. Cicero Salustius.

Ad totum sensum verbum si quando refertur
Vel vocem quamuis quę sumpta est materialis
Persona id ternę singlaris erit numeriq;
Ad varios sensus, vel voces materiales,
Si quando referas verbum, plurale erit illud.

¶ De verbo qõ ad oronẽ precedentem referꝝ.

¶ De verbo qõ ad varias orationes refertur

¶ Si verbum referatur ad totam orationem precedentẽ: vel ad orationẽ quãcũq; materialiter sumptã: verbũ erit tertie persone ꝙ singularis nũeri. Salusti. Frustra aũt nitꝝ ꝙ nihil aliud sefatigando: ꝙ odium querere est extreme dementie. A est vocalis. Ego est pronomẽ. Quod si ad varias orationce: vel voces materiales referatur verbum erit pluralis numeri. vt bonam famã cuiꝯ detrahere: aut detrahentem libenter audire: sunt eque damnabilia. Cicero quasi enim ipsos induxi loquẽtes ne inquit: ꝙ inquam: sepe interponerentur.

salustius. Cicero.

Ad totum sensum comitantem quando refertur
Demonstratiuũ singlari, id ponito neutro.
Si ad varios sensus referas, plurale erit illud.

¶ De pnoie demõstratiua. ad orationẽ sequẽtem relato.

¶ Qñ pronomen demonstratiuũ ad totam orationẽ subsequẽtẽ refertur: erit singularis numeri ꝙ neutrius gñis. Terentius. Nã id arbitror apprime esse vtile vt ne ꝺd nimis Quod si ad varias orationes referatur erit pluralis numeri. Terentius. En hec dicent mihi. Jnuitus feci: lex coegit.

Terentius. Idem.

Rectus vt esse potest verbo quandoq; relatum

¶ De relatiuo q̄ tā ꝓbo ntūs casus/q̄ substātiuum adiectiuo est.

Sic adiectiua fixum esse potest aliquando.

¶ Quemadmodū relatiuū potest essentūs casus verbo/sic potest aliq̄ esse substantiuum adiectiuo. Cicero de amicitia. Nihil enim stabile est quod infidum est.

In genere ornate neutro quandoq; reponi
Substantiuo sine fixo mobile possit.

¶ Adiectiuum sine substantiuo positum/aliquando non inuenisse in neutro genere substantiuato locabitur. Terentius. Equum postulat.ꝛ equitatem. Et huiusmodi adiectiuum resoluitur per abstractum.

Teren.

¶ De adiectiuo in neu. gñe substātiuato.

Adiectiuum iunctum cum sensu nominis huius
Res, genere in neutro substantiuato aliquando
Ornate ponas: hoc nomen res remouendo.

¶ Adiectiuū cū significato huius nominis res cōiunctū venisse interdū in neutro gñe substantiuato (hoc noie res omisso) poni potest. Uerg. Nō oia possumus omnes.

Uergilius:

Quum duo conueniunt fixa aut plura immediate
Quę spectant ad idem casu ponentur eodem.

¶ Quoties duo aut plura substantiua imediate (hoc est sine coniunctione/aut alia parte orationis connexa) conueniunt/que ad idem pertinent: in eodē casu ponuntur. Uerg. Formosum pastor Corydon ardebat Alexim: Delicias: dñi ꝛ accidit Appositio figura: que est cōtinua coniunctio duorū substantiuorū: quorū alterū declarat alterum. Uerg. Nate/mee vires/mea magna potentia solus.

Uergilius. Appositio. Uergilius.

Annotatio.

¶ Quāq̄ leges apud Gelliū li. j. ca. vj. Quod genus homines linguaces appellati. vbi duo substantiua diuersa ponuntur in eodem casu. id genus loquēdi est per figuram Antiptosin. pro cuius gñis hoies. Leges ꝛ apud altos probos. omne genus/p omnis generis. Id genus pro eius generis. Id temporis. Id etatis. ꝛc.

¶ An hec oratio sit latina. Ex tribu iuda duodecim millia signati. Etiam q̄tus ortatus (vt sentit Ualla) diceretur: duodecim millia signatorū. Nam hic est appositio hominum signati duodecim millia. Paulus Orosius. j. Anni duo millia. Idē. xv. Sexcenta milia modia frumēti acceperūt. Florus de bello ciuili macedonico duo millia electi/qui mox inberentur. Curtius li. iiij. duo millia crucibus affixi. Uerg. tot millia gentes Arma ferent Itali.

Ualla. Orosius. Florus. Curtius. Uergilius.

Vult partitiuum partitiue q; locatum
In genere adiungi tantum fixo domitāti.

¶ Omne nomen partitiuum ꝛ partitiue positū cū substantiuo sequente in gñe tantum conuenire debet: vt aliquis virorum/partitiue positū/vt distributiuū. Uergi. Nullā tuarū audita mihi nec visa sororum. Infinitū vt quicūq; deorū. Interrogatiuum: vt quis hominū. Cōparatiuū: vt duorū fratrum maior est Manilius. Superlatiuum: vt maxima natarū Priami. ꝛ sic de ceteris.

De partitiuo substantiuo sequente concordante in gñe.

Annotatio.

¶ Partitiue positum: vt pnola illa. hec volucrum. illa sororum. multi sunt pauperes quorū ego quotidianū victū vir querito. Crudeles sunt nouerce quarū mea/tua sua. ꝛc. seuitia ceteris prestet. Aristoteles in ethicis. Laudamus quidē iuuenū eos qui sunt verecundi. Partitiue ponitur comparatiuus gradus/quoties inter duo eiusdem generis fit comparatio. Ut manuum fortior est dextra. Illud in sacris. Fides/spes/charitas/maior horum est charitas. Latinus diceretur, horum maxima est charitas.

Aristoteles.

Annotatio de genere partitiuorum.

Vult partitiuum genere annecti pręeunti
Si collectiuum vel vox heteroclita subsit

Siue ad precedens partitio forte relata

¶Quanꝯ nomen partitiue positũ cum gtõ sequenti concordare debet. Tribus tamen modis cum nomine precedenti in gñe conuenire potest. Primo si nomen collectiuũ sequatur. Terentius. En quicquã gentium/est eque miser vt ego: gens enim collectiuum est. Secũdo si dicto hereat oclita sequatur. vt infimum celorum lunam cõtinet. Tertio vbi partitiuũ precedens substantiuũ respicit. Teren. Est genus hominũ qui se primos olim rerũ esse volũt. Hora. Quid agis dulcissime rerũ. Plini. lib. xi. ca. xxxvij. Ullosissimus animaliũ lupus. Pomponius mela. Aetna ꝯcipua montium. Leo est fortissimũ animalium: graminatice dicitur. Leo est fortissimus animaliũ latine proferes: vbi adiectiuũ ad pcedẽs refertur. Est in sacris. Et valde mane vna sabbatorũ venũt ad monumentũ: quod per subauditionẽ excusatur / vna. s. die. Quare ad virũ loquens non dicam. Quid agis dulcissima rerum: neꝯ dulcissima res/sed dulcissime rerum.

Teren.
Horatius
Plinius
Pompo. mela.

Singularis rectus collecti vult aliquãdo
Posit se subiungi verbum plurale venuste
Quod cum intellecto recti non voce cohęret,

¶Ntũs casus singularis nominis collectiui verbũ plurale aliqñ post se ornate habere potest. Virg. Pars in frustra secant. Illud verbũ secãt non cũ voce(qõ est pars) sed cũ intellecto(qõ est alij) cõuenit. Idẽ. Romana iuuẽtus cõuenũt. Piero. in psal. Domus Israel benedicite dño. Et accidit Syntheſis figura: que est attributio proprietatis(hoc est verbi adiectiui vel relatiui) sub diuerso gñe aut numero: vni vel pluribus copularis qõ non fit gratia vocis sed significati: qõ genus loquendi poetis et hystoricis permittitur: oratoribus parce: non est crebro imitandum.

¶Denote collectiuo singulari iuncto verbo plurali. Virgil. Hieronymus. Synthesis figura.

Nominis interdum collecti siue epicœni
Et vocis sumptę cuiusuis materialis
Intellecto non voci vult mobile iungi
Atq; relatiuum tantum genere in numeroq;,

¶Per eandem Syntheſin adiectiuum (vtidẽ relatiuum) interdum in gñe et numero cũ intellecto/et nõ voce nois collectiui/epicẽi gñis: cuiusuis vocis materialiter sumpte pulchre cõuenit/vt in illo Virg. Pars hominũ validi. Anser fetã lepus gravida. Exemplũ relatiui. Teren. Scelus qui ludificatus est virginẽ. Apul. meta. iiij. Tũc vulgus ignobile ꝙs inculta paupies cogit psal. Domus israel speravit in dño adiutor eorũ. ꝛc. Tef. Ubi est ice⁹ ꝙ me ludificat⁹ est. i. sceles⁹. abstractũ ꝓ cõcreto.

De adiectiuo et relatiuo cũ sit electo/et nõ voce collectiui nois epicẽi gñis iunctis. Virgilius. Apuleius. Prophetа

Bini vel plures recti quos copula nectit,
Sub iungi post se verbum plurale reposcunt

¶Duo vel plures nolatiui cõiunctione cõnexi verbũ plurale flagitãt: vt Virgilius et Horatius contemporanei erant: in est Syntheſis in numero.

Copula quæ nectit duo plurale fixa requirunt
Pluralis numeri sibi mobile siue relatum,

Duo vel plura substãtiua ꝓiuctiõe cõnexa adiectiuũ vel relatiuũ pluralis nũeri flagitãt vt orestes et pylades ꝙ amicissimi fuerũt memorat (inꝙ ceteros) maxime sunt digni.

Cum sexto adiuncto, vult & vice poni aliquando.

¶Hec prepõ cũ (ablõ sibi adiuncto) loco cõiunctiõis ponit: vt illo. Virg. Remus cum fratre quirino iura dabant. Per eandem Syntheſin.

Virgil.

Si adiungi adiectiuum contingat siue relatum
(Copula quæ nectit) varijs fixis animatis,
Quorum aliud gñis maris est: aliud muliebris,
Vel neutrius, erit maris adiectiuũ ve relatum

De conceptiõe gñis.

¶Qñ contigit adiectiuū vel relatiuū referri ad diuersa substantiua animata cōiunctione copulata: quorū aliud est mas. gñis/ aliud feminei vel neutrius: tunc adiectiuū vel relatiuū erit masculini gñis. Cicero de somno Scipionis: Consilia cetusq; horū iure sociati: metaphorice dictū. Virg. Ascaniūq; patremq; meū: iuxtaq; Creusa. Alterum in alterius mactatos sanguine cernam. Idem supererat ne Creusa Ascanenq; puer: quos omnes undiq; gariū/ circuierant acies. Et accidit cōceptio figura: q̄ est adductio indignioris ad dignius. Fit autē genere/ numero/ & persona qñ masculi. genus concipit femi. & neu. & femi neu. Et qñ pluralis numerus concipit singularē. Similiter prima psona cōcipit secundā & tertiam/ & secunda tertiam.

Cicero.
Virgil.
Idem.
Cōceptio figura.

Si iungi adiectiuum contingat siue relatum
(Copula quę nectit) varijs fixis animatis
Quorum fœminei est aliud, neutri est aliudq;
Femineo pones adiectum, siue relatum.

¶Qñ cōtingit adiectiuū vel relatiuum referri ad diuersa substantiua alata coniunctione cōcreta: quorū aliud est fe. ge. aliud neutrius: adiectiuū siue relatiuū erit fe. gñis: vt ancilla & mancipiū sunt mouere eandemq; frugales.

¶Annotatio.

Lucanꝰ.

¶Lucanꝰ. Mensuraq; iuris. Uis erat hinc leges & plebicita coacte: sed in his inanimatis: intelligūtur per sinthesin res animate. Item in sacris. Sol et luna obtenebrati: si ad intellectū referas latine dictū. Sin ad voces: nō imitandū est. Et vbi Sulpitius dicit vestis & aurū sunt preciose. Latinius dixisset precioſa.

Sulpitiꝰ

Diuersis fixis si mobile siue relatum
Copula quę nectit iungatur non animatis,
Cuiusuis generis fuerint, plerūq; erit illud
Neutrius generis: tunc mobile siue relatum.

Neutrū genꝰ concipit femininū in rebus inanimatis.

¶Qñ adiectiuū vel relatiuū iūgitur diuersis substātiuis nō aiatis cōiunctiōe coneris cuiuscūq; sunt gñis vel diuersi/ vel eiusdē: adiectiuum/ vel relatiuū: vt plurimū erit neu. ge. Salu. Diuitie/ decus/ gloria: in oculis sita sunt. Teren. spes opesq; in te vno sunt sitę. Virg. Aream fregisti & calamos que tu donata videsti.

Sallustiꝰ
Teren.
Virgil.

Ad rectos verbum diuersos quando refertur
Quorum alius primę est personę, aliusq; secundę,
Vel ternę verbum in persona ponito prima.

De cōceptiōe personarum in verbis

¶Quoties verbū ad diuersos ntōs refertur: quorum alius est primę persone: alius secunde vel tertie: verbum erit prime persone: vt tu & ego legimus. Ego & tu scribimus. Per conceptionem.

Ad rectos verbum diuersos quando refertur
Quorum alius ternæ est personę: aliusq; secundæ,
Illud tunc verbum persona pone secunda.

¶Qñ verbū ad diuersos ntōs refertur: quorū alius est secūde persone/ alius tertie verbum ponetur in secunda persona/ vt tu & ille scribitis.

De cōceptione personarū in relatiuis

Quando relatiuum fixa ad diuersa refertur
Quorum aliud primę est persone, aliudq; secundę
Vel ternę, prima in persona pone relatum

¶Qñ relatiuū refertur ad diuersa substantiua antecedēntia: quorū aliud est prime persone: aliud scōe vel tertie relatiuum erit prime persone: vt ego & tu qui ab ipsis crepūdijs amauimur: nō facilem ab amicitia conglutinata diuelli possumus.

Quando relatiuū fixa ad diuersa refertur.

Quorum aliud terne est persone, aliudq; secunde,

Tute relatiuum in persona pone secunda.

¶Quando relatiuum refertur ad diuersa substantiua: quorū aliud est secunde pone/aliud tertie relatiuū erit secunde persone. vt tu et frater qui vterini estis mutuo amare debetis.

Ad rectos verbum diuersos quando refertur

Vel diuersa ad fixa adiectum siue relatum

Interdum recto verbum tu proximiori,

Et fixo iungas adiectum siue relatum.

¶Qñ verbum refertur ad diuersos nominatiuos: vel adiectiuum aut relatiuū ad diuersa substātiua: ꝟbū qñq; primiori ntō: siue adiectiuū siue relatiuum primiori substantiuo ꝯdrabit: vt hic illi⁹ arma: hic curꝰ fuit. Hebrei sunt ego. Cōtristat⁹ ē rex ꝰ ois Hierosolyma cū eo. Aut ego aut tu: ꝰ potior es id efficies. Et accidit zeugma q̄ est reductio vni⁹ ꝟbi vel adiectiui vel relatiui ad diuersa substantiua. Virgilius. Hieronymus. Zeugma figura

Sæpe relatiuo postponitur antea cedens

Ornate casu sibi coniunctum sub eodem.

Pulchrius & sequitur, lectum est quandoq; prēire. De antecedēte postposito suo relatiuo

In constructura vel idem repete antea cedens

In vsum casum soluas, Vallensis vt inquit.

¶Antecedens sepenūero suo relatiuo postpositū: in casu eodem ornatissime coniūgitur: vt quas ad me dedisti literas iucunde fuerunt. Cice. p Ligario. Sed hoc nō concedo: vt quibus rebus gloriemini in vobis eisdem reprehēdatis. Poete tamen et etiam oratores antecedēs interdū preponunt. Virg. Urbem quam statuo vestra est. Sellus li. ij. ca. xxix. Cognati ꝰ affines operā quā dare rogati sunt supsederūt. Terentius Terenti⁹. Eunuchum quē dedisti nobis quas turbas fecit. In sacris hoc genus loquendi frequens. Et in constructione (vt Valla inquit) vt idem nomen repetemus/ vel in debitum casum resolucm⁹. vt in illo exemplo. Urbem quam statuo vestra est/ ꝰ sic construēdum est. s. vrbs/quam vrbem statuo est vestra. Vel sic. Urbē. i. vrbs quā statuo est vestra Et sic in omnibus alijs casibus est. Et secundū quosdam accidit Antiptosis: que est casus pro casu positio Cicero. Virgil. Sellius. Terentius

Cum quis, qui, quoties (vel natis) immediate

Fixum coniunctum est, casu illi iungito fixum.

¶Quoties substantiuū immediate est cōiunctū cū hoc nomine quis/qui/vel cū suis cōpositis siue relatiuū/siue interrogatiuū/siue infinitū sit: substantiuū ponet in eodem casu cū hoc nomine quis/qui/vel suis compositis. Terentius. Quod remedium eius inuentam iracūdie. Idem quam causam reperient deniror. Teren. Idem.

Toti diuiso in partes ingas vbi verbum

Cum toto partes casu ponentur eodem.

Partibus at verbū iungēs, totum genito des.

¶Qñ verbum iūgitur ad aliquod totū in ptes postea diuisum: ptes cū suo toto in eodē casu ponentur: vt puelle legūt flores: ista violas/illa rosas. Qō si verbū cū partibus iūgatur/totū ponetur in gtō. vt puellarū: ista violas/illa rosas legit. Et accidit figura Prolepsis: q̄ est attributio proprietatis toti diuiso in partes suas. Prolepsis

Excludetur ꝙ coniunctio sepe venuste De exclusione coniunctionis ꝙ.

In quartū vocem mutando quę esse videtur

Recti infinitũq; modum verbum sibi iunctum
Temporis eiusdem quod si illa expressa fuisset.

¶ Hec ꝓiunctio q apud latinos authores sepe venuste excluditur mutando dictionem que videtur esse nominatiui casus in actũ: ⁊ verbũ sibi cõiunctus in infinitiuũ modũ eiusdẽ tꝑis cui⁹ fuisset: si illa ꝓiunctio q exprimeretur. vñ quũ barbari dicũt gaudeo q tu vales. Latini dicunt. Gaudeo te valere. Gaudeo q te aduenerís. Latini dicũt. Te aduenisse gaudeo. Cicero in epistolis. Uitã mihi accerbã esse putem. Terentius. Meum gnatum rumor amare.

Cicero. Ter.

¶ Hec expressio

Exprimit interdum: q purus sermo latinus
Pro quia si ponas, vel propterea perit illud
Vel capiti iunctum sententię. epistolij ve.

¶ Hec coniunctio q interdum apud latinissimos expressum inuenies: vel quãdo sumitur pro qui: vel ꝓpterea illi ꝓponitur: vel quando ponitur in principio epistolij vl sententie. Cicero. ad brutũ. Augebat etiã molestiã: q magna sapiẽtiũ: cuiusq; bonorũ penuria tã in ciuitate esset. i. qui magna. ac. Nemini em dubitũ est (vt inqt Valla (q per qꝰ resolui. Terenti⁹. Propterea q seruiebas mihi liberaliter. Cice. q autẽ scribis quid de exitu belli sentiam: magis consiliũ petere possum: q̃ aliꝭ dare.

Cicero Valla. Terentius Cicero

¶ De constructione nominum.

¶ De possessiuo ac possessore.

Possessum rogitat possessoris genitiuum
Eius siue loco possessiuum sibi iungi.
Inve loco geniti poscit quãdo datiuum.

¶ Nomen significans possessum regit gtiũ sui possessoris: vel eius possessiuũ in eodem casu gñe et numero sibi cohere: vel loco genitiui interdum dtiũ. vt hic est fundus patris/vel patri/vel paternus.

¶ Annotatio de gtis primitiuorum mei tui sui &c.

Possessum genitum refugit casum patientem
Nempe mei nostriq; tui vestriq; suiq;,
Est pater ille mei non dicas: sed meus apte.

¶ Nomẽ signs possessum. i. rẽ possessaz vel habitãmõ põt ꝓ possidente / vel habẽte regere genitiuos passiue signtes: mei/nostri/tui/vestri/⁊ sui. vt de fundo quem habeo/vel possideo: non licet dicere fundus mei/ager/nostri/domus tui/mos vestri/liber sui. Quia hi genitiui non signt possessorem: sz passiue rem: sez rem de qua aut in quam aliquid habetur: vt amor mei. i. amor quẽ ꝺs hz in me/nõ quẽ ipe habeo. Ita si eũ fors amorẽ erga me ipsum habeam. Ouidius. Uxor amore mei. Unde ibi vetares dicebant. Filius mis/tis/sis/nostrũ/vestrũ (Nã hi genitiui actiue significabãt) nunc mis tis non sunt in vsu. Nostrũ vero ⁊ vestrũ fere semper partiue ponunt. ideo q possessiua nos loquuntur: vt fund⁹ me⁹/tuus/suus/nr̃/⁊ vr̃. In hoc errasse Prisciano ostendit optime Valla. qꝛ male dixit Priscian⁹ ꝓ eodẽ dici filius mei: ⁊ meus. Et vbi Gellius ō li. xxi. ca. v. Recte dici patrẽ mei/ꝓ patrẽ meũ: in eundem errorem cum Prisciano incidisse luculẽtissime probat idez Valla in illo Plautino. in Pseu. Duorum laboꝛ ego hominum parcissem lubens: mei te rogandi: ⁊ tui respondendi mihi. vbi laboꝛi mei: ꝓ laboꝛe meo licentiose dixit. Et idem Valla docet vel mendam esse: aut id vt rarissimũ: aut licenter dictum non imitandum. Presertim quia Plauti dictum. quo nemo fuit licentia verborum liberior Teste Valla. ⁊ licz Terẽtius. dicit consimilis moribus vestrum. et Cicero ꝓ Plaude: Contentiones vestrũ Idem cõtra Rullũ Frequentia vestrum. ⁊ Liuius. iij decadis. i. j. Fortuna vestruz Hec tamen rara parce imitanda monent et Valla ⁊ Ninuita. Sed quoties additur omnium. cuiusq; aut duorũ frequentissima esse affirmant. In Cicerone reperies. In omnium nostrum humeris cohęrebunt ⁊ communem omnium nostrum conditionem: omnium nostroꝝ parens.

Ouidius.

Teren. Cicero. Idem. Liuius. Cicero.

¶Sic differunt amor mei/ & amor me⁹. ⁊c. Amor mei est passiue quo ego amor ab alio. Amor meus actiue est quo ego amo aliū: sic vtilitas tui/ quā alij habēt de te vtilitas tua quam tu habes. Ea differētia est in ijs omnibus que actiue et passiue declarari possunt qualia sunt vsus/memoria/fastidium/desiderium/cura/odium, dolor/potestas/copia/sulpitio. ⁊c.

¶Tribus substantiuis iunguntur hi gti verbalib⁹: vt amor tui/fastidiū/tui. Secūdo noibus partitionem signtib⁹: vt pars mei. i. de me: vtpote caput/pes. ⁊c. Pars mea. i. quā possideo: vt hereditas aut portio. Sic differūt mediū tui/ & mediū tuum Aliquid mei/ & aliquid meum. Tertio alijs que non stati passiue declarari posse videatur: vt natura sui. i. de se natura. i. quā habet: vis suis. i. de se: vis sua/ quam habet ⁊ cetera.

Possessi interdum possessor vult genitiuum,
In ve loco geniti poscit quandoq; datiuum.

¶Nomē signs possessorē regit interdū gtīm rei possesse: et qñq; loco genitiui regit dtīm vt suum dominus huius fundi/vel huic fundo.

¶De nominibus signtib⁹ affinitatē ꝑeminentiā/ & ꝑsanguinitatem

Nomen significans affinem siue prꝫesse
Atq; aliquid dictum, necnon consanguinitatem
Exposcit post se casum iungi genitiuum,
In ve loco geniti poscit quandoq; datiuum.

¶Nomē signs affinitatē/consanguinitatē/preminentiā: vel nomē ad aliqd dictuz regit post se genitiuū vel loco gti regit aliquando datiuū. vt Chremes socer Pāphili vel Pamphilo: idē pater Glyscerij vel Glyscerio. Hannibal dux exercitus. Carthaginensis vel exercitui Carthaginensi. Preceptor huius discipuli/ vel huic discipulo. Seruus domini/vel domino. ¶ Nomē ad aliqd dictū est cui⁹ significatū ad aliud dependēt: vt pater filius/nemo potest esse pater nisi qui filiū genuit.

Nomen significans excellere vult genitiuum,
Pondus materiæ mensꝫ mensura reiq;.

¶De noib⁹ signtibus excellentiam pondus & mensuram

¶Nomen significās excellentiā regit solū genitiuū: vt rex regū/ dñs dominātiū: virgo virginū. Similiter pondus regit gtīm materie: vt libra croci/ scibra piperis/ talētum auri. Item mensura regit genitiuū rei mensurate: vt modius tritici/ congi vini/ virga panni.

¶De verbalib⁹ substantiuis.

Exposcunt genitum verbalia nomina cuncta,
Cum deriuatis, quꝫ substantiua locantur.

¶Noia verbalia & eorū deducta que substantiue ponūtur gtīm regūt: vt cui tot virtutis philosophus/nutrix sanitatis tēperantia: leuamē doloris consolatio/ ouiamē tum capitis capilli/expectatio miserorū felicitas: cum multis aliis.

¶De verbalib⁹ adiectiuis

In genitum mutant quartum verbi (genitum quem
In verbi quartum soluas) vt verbalia quędam
Finita in ror, sor, trix, pro ijsq; sequentia sumpta
Ans, ens, tus, sus, xus, gus, ius, uus, idus, rus, or, & cus,
Pos, ceps, ax, ex, ux, quum actiue signat & osus.
Arius & bundus, iungas ilis, ac ulus, istis.

¶Quedā noia verbalia mutāt actīm sui verbi in gtīm: qui gtūs in actīm sui verbi resolui potest: vt amator vini. i. amat vinū. Et he sunt terminationes verbaliū: q̄s construātur. Tor. vt amator vini. Sor: vt defensor nostri. Trix: vt expultrix vitioꝝ. Ans: vt spirans minatum. Ens: vt appetens alieni: prudens et imprudens facti. Tus: vt expertus et inexpertus rerum. Sus: vt profusus sui. Xus: vt perplexus hu-

tus rei. Gus: vt prodigus nummorum. indigus auxiliſ. Jus: vt precium: vel inſci⁹ futurorū. Uus: vt nutritiuus morbi incentiuus mali. Jdus: vt cupidus pecunie. Rus. vt ignarus vie. Or vt memor beneficiſ. Cus: vt parcus ſuarū rerū. Pos vt impos incepti. cōpos animi. Ceps: vt particeps laborū. pceps libidinis. Bx vt caparlargitionis. rapax alieni. Ex: vt index rerū capitaliū. Ux: vt dux facti. Oſus quando actiue ſigt: vt ambitioſus dignitatis ſtudioſus poetices. Et ola iſta cū altjs actiue reſoluūtur. Hora. li. j. car. ſapientie conſultus. Sil. li. xj. ſtupet inconſuet⁹ opime Sidonius menſe mules. Virgi. Expediūt feſſi rerū. Liui. xxxiij. Cōtentos libertatis. Plyni. v. epiarū. Verba expulſiua venent. Virgi. Larg⁹ opū. Boeti. vite huius eroſa. hic eroſa nomen eſt: alibi participiū. Sel. xv. ca. xx. Ridēdi eroſus. Nituita. Falſarius literarum. Apu. tij. meta. Sui periclitabunda. Oroſi⁹ lib. iij Alexāder humani ſanguinis inſatiabilis. Ouid. prauī docilis romana iuuentus. Sed hec nola in iis potius regunt actiū cū prepoſitione. Sueto. Tā docilis ad cetera. & cum ablō ſine prepōne. Plyni. li. x. ca. xlij. Lucritas greco atq; latino ſermone dociles. Jnulus. Outdus. vj. meta. vt tamē exemplis intelligat emula laudis.

Hara. Virgil. Liuius. Plinius Boetius Gellius. Apuleius Oroſius Ouidius. Sueto. Plyni. Ouid

ſyngler — .i. ad magnitudinem.
experte. without. gryty.

Iſta ſolers: expers: poſcunt genitum: reus: inſtar:
out of the
doubtfull. excellent rype. waye. without.
Anxius: egregius: maturus: deuius: exors.
ignoraunt. doubtfull. barayne. free or without. i. liberalis.
Et rudis, ambiguus: ſterilis, ſic liber, & ortum,
wyſe or kno: plentfull
paſt hopet wynge. happy. innocent. doubtefull.
Expes, vel gnarus, fœlix, innoxius, anceps.
ſwyfte. not wonte idem wery. without wytte.
Impiger: in(q;) ſolens: inſuetus, feſſus, & amens
plen:
lyberall ſlouthfull. teous cowarde. deſyderous:
Munificus: ſecors: lętus, vęcorſq;, benignus,
innocent inſanciable flo: yſſ) yuge. yelowe euell or froward
Inſons, immodicus, viridis, flauus, quoq; paruus,
qnykke. excelent pleaſaunt. ſlowe wycked or curſt.
Acer: præcipuus, dulcis piger, atq; ſiniſter,
heddy or
wounded haſty without relygyous
Saucius, & præceps, vanus: ſic religioſus.
valyaunt wyſe ignoraunt outoſkynde. ſykke.
Strenuus, atq; cautus: cęcus, ſic degener ęger.
haſtynge. a ferde. not famous a meame or a domes man.
Feſtinus, trepidus, inglorius, atq; ſequeſter
Pulchrius expoſcunt multa ex his ſibi ſextum.

Horatius. Salluſti⁹ Virgilius. Liuius Sillius. Hora. Cicero.

¶ Iſta adiectiua predicta regunt gtiū. vt ſolers rerum. Hora. Expers ſceleris. Salluſti⁹. Laudis auid j pecunie liberales. Virg. Conſtituam ante aras voti re⁹. Jdez Inſtar montis equū. Liui⁹. xxxv. Anri⁹ glorie. Silli⁹ li. vij. Anxia fati. Idez. v. Atq; hic egregius lingue Virgilius. Est maturus Sillius libro. j. de Hānibale Ingenio mota, auidus fidei, ſiniſter. Is fuit eruperans aſtu: ſed deuius equi. Horatius de arte. Exors ipſa ſecundi. Cice. offi. j. Non ſolum grecarum literarum rudes. Cōme:

lius Tacitus. Ambigue consiliꝫ. Salu. Frugū sterilis. Liuiꝰ. xxxvꝫ. Spei liberam: obnoxia in timore. Sed liber potius cū ablto cū prepōne. vt libera curis. Obnoxius potiꝰ cū dto. vt obnoxius morbo/expers vite. Columella in prefatione. Armoruꝫ ac militie ignaros. Virg geor. Ignarosqꝫ vie. Silli. iiij. O felix fame. Curtius. li. vij. Initi cōsiliꝫ innoxiꝰ. Anceps huiꝰ rei apud doctos. Corneliꝰ Tacitꝰ. Je vibane militie impiger/bellorum insolens. Salu. Insolens malarum artium. Silli li xj. Stupet inconsuetus rebus optime. Sidonius mense milee. Virg. Expediunt fessi rerum Idem. Iscꝫ amēs animi. Claudianꝰ. in. iiij. cōsolatu honorij. Munificꝰ laudis/sed non est prodigus auri. Cornelius Tacitus. Gregarius miles futuri socors Virg. xj. Quis leta laborū. i. de laboribꝰ potius. Apul. li. j. meta. Jam vecors animi. Heratiui somniꝫ benignꝰ. i. studiosus. Alias enim dtm regit vt sum benignꝰ tibi. Liuius. xxxiij. Insons culpe. Tacitus Ut letitia/ita merore immodicꝰ. Persius. es modicus voti. Sil. v. Ille quidem cruda mente ⁊ viridissimus ire. Silli. ix flauuscꝫ comarū. Curio dꝫ sibi p artem flauas comas facit. authore Nimuita. Nā flauis comis qui ipse pernaturam flauescit comis. Idē in codē. Heu patria heu plebes scelerata ⁊ prava fauoris. Tacitꝰ. Uespasianus acer militie. Apuleius. iiij. Uir sublimis animi virtutisqꝫ precipuꝰ. Sellius. xix. ca. iiij. Tenebat amicos nostros domo ille fandi dulcissimis. Sil. xv. Quoꝝ serpit arar per rura pigerrimꝰ vnde. Apul. iiij. Egra corporis sautia animi ornatius cū ablto. Virg. Preceps animi pro animo. Virgilius. Aut ego veri vana feror. Justinianus. Juris religiosissimus. Tacitus. Paulinꝰ strenuus militie. Silli. ij. Hec cecus fati diuumqꝫ abeunte fauore. i. ignarꝰ fati. Auxonius in mosella. memorabo quietas agricolas legumqꝫ catos / fraudisqꝫ potentes. Silli. x. Degener alte virtutis patrū. Apu. iiij. Egra corporis. Stati. vj. thebai. Festinus voti pater. Liuius. v. ab vbe trepidi rerum suarum. Tacitꝰ. Nec ipse inglorius militie. Sil. xij. Inglorius ausi. Statius. vij. thebaidos. Fidei pacisqꝫ seqstra mater eras.

Tacitus
Sallustius
Columella
Virgil.
Curtiꝰ
Sallustius
Virgilius.
Tacitus
Virgil.
Hora.
Persius.
Silliꝰ.
Nimuita
Tacitus.
Apuleius
Sellius
Virgil.
Justinianus
Tacitus
Apuleius.
Liuius.
Statius
Sillius
Statius

¶Annotatiuncula.

¶Quāqꝫ hec ⁊ alia adiectiua multa cū genitiuo constructa apud poetas ⁊ historicos leguntꝫ: ornatius. tamen pleraqꝫ ex ijs cuꝫ ablō apud oratores inuenies. de quibus latius infra dicemus.

De cause efficiente/formali: finali: ⁊ materiali.

Effectum cause genitum vult efficientis
Formalis: vel finalis, vel materialis,
Econtra effecti causę poscunt genitiuum.

¶Effectū postulat gtm̄ cause tam efficientis/formalis/materialis: ꝫ finalis. ⁊ ediuerso. Cause predicte effecti gtm̄ postulant. Cause efficientis: vt laus victorie/ et victoria laudis. Formalis: vt mons mire magnitudinis: ⁊ mira magnitudo montis. Materialis: vt agger lapidū: et lapides aggeris. Finalis: vt spes premij: et p̄miuꝫ spei libido amoris/⁊ amor libidinis. opus vtilitatis/⁊ vtilitas operis.

De effecto ⁊ eꝰ constructione

Effectum efficientis vult quandoqꝫ animatis
Vel possessiuum vel pro arbitrio genitiuum
Materię genitum raro poscit sibi forma
Sed possessiuum aut sextum cum prępositiuo
Atqꝫ aliquid factum vice deposcit genitiui
Illius ob quod fit possessiuum sibi iungi.

¶Effectū quandoqꝫ (hoc est in rebus animatis) postulant indifferenter genitiuum vel possessiuum efficientis: vt poesis Virgilij/vel virgiliana. Itidē forma materie raro gtm̄: sed vel possessiuum vel ablm̄ cū prepōne poscit: vt annulus aureus/ vel ex auro. Similiter aliquid factū (hoc est quod ad vsum alicuius rei fit) loco gti possessiuum sibi iungi poscit. vt domus carbonaria: que carbonibus reponendis fit/ domus cernuiaria/cernuistoria/penaria/lignaria/cerotum sutorum: comm atramentarium/theca pennaria.

De vasorū ⁊ liquorū nōibus

Contenti in se vult genitum vas quodq; liquoris
Quo si sit vacuum, capiendo illi tamen aptum,
Vult possessiuum sibi iungi non genitiuum.

¶ Cōia vasorū volūt post se gtm liquoris in se cōtenti: vt cuppa vini/amphora cerusie/cadus olei. Sed si huiusmodi vasa vacua sint/ ad liquores tamē recipiendos apta: non gtm sed possessiuum illius liquoris flagitant: vt cuppa vinaria/amphora ceruisiaca/cadus olearius.

De nolb⁹ sign: tib⁹ laudē vel⁹ dedecus

Post possessorem signans laudem dedecus ve
Grammaticus genito possessum & mobile iungit,
Pulchrius orator sexto coniungit vtrunq;
Historicus texto dat possessum atq; poeta
Et possessori coniungit mobile casu.
Possessum & genito ponit quandoq; poeta
Et possessori nonnunq̄ mobile iungit.

¶ Possessori egit gtm sui possent signis laudem vel dedecus: vt vir magni ingenij quē loquēdi modū quatuor modis efferunt authores. Prim⁹ est grām̄atic⁹: quum substātiuū laudem aut dedecus signs cū suo adiectiuo in grō casu ponitur: vt puer prestātis forme. Scōs orator⁹: qn substātiuū huiusmodi cuz suo adiectiuo in ablō ponitur: vt puer prestāti forma: ⁊ hic modus vsitatior ⁊ ceteris ⁊ venustior. Tertius est historicus. qn substantiuū hmōi in ablō ponitur/ ⁊ adiectiuū cum possessore cō uenit: vt puer prestans forma. Quart⁹ est poeticus ⁊ licētiosus: qn hmōi substantiuum ponitur in grō: ⁊ adiectiuu cum possessore cōnectitur: vt puer prestans forme.

Virgilius

Virg. Uritur infelix animi. Idem prestans animi iuuenis.

Possessum partem signans quandoq; poeta
In quarto ponit cōnectens mobile toti:
Fit metri id causa: refugit quod sermo solutus.

¶ Quādo possessum, laudem vel dedecus signs sigt etiam partem alicuius totius poeta interdū (licet licētiose) ponit partem metri causa in actō: adiectiuū toti cōnectens. Virg. Nymphq nuda genu: innus collecta fluenteis. Illū tm loquēdi modum in soluta oratione refugit orator. Et accidit synecdoche figura. Estq attributio ptis ad aliquod totum sub proprietate verbi vel adiectiui. Uel synecdoche est quando proprietas partis (hoc est verbum vel adiectiuū) cum toto cōuenit ⁊ pars in accusatiuo ponitur: vt ium, albus faciem/ dolco caput. Et est alia Synecdoche indirecta tamen: quando pars non est de essentia totius: vt apud Virgilium Profusus sanie vittas.

Virgil. Synechdoche figura Virg.

Quum precij nomen coniunctum est immediate
Fixo, tunc petit id fixum precij genitiuum.

De nolb⁹ pciū signtibus.

¶ Quando nomē rei pciū signs immediate cum alio substantiuo cōiungit illud substantiuū regit gtm illius precij: vt panis trium denariorum.

Artificem signans operis raro genitiuum
Sed possessiuum, vult ars sic artificisq;.

De nolb⁹ artifcū ⁊ operum

¶ Nomē signs artificem expetit possessiuū operis: ⁊ rarissime gtm: vt sutor calcearius/sartor vestiarius/textor stragularius/faber lignarius/ fusor ereārius. Similiter hoc nomen ars poscit possessiuū artificis ⁊ non gtm: vt ars textoria / fullonaria tinctoria.

De nolb⁹ tēporis aut spacii

Cum substantiuo quoties venit immediate
Temporis, aut spacij: nomen pone id genitiuo.

Vel possessiuo/possessiuum sibi fiat
Pro possessiuis sed diminuentia ponas
Maxime in ijs, quę annis subsistunt parua tenellis
Istis nominibus semper genus id reliquisq;
Non possessiuum sed iunge dies genitiuum.

¶Quoties cum nomine substantiuo immediate ꝓuenit nomẽ sign̄s tẽpus aut spacium: tunc illud substantiuũ vult indifferenter gtiũ tpis/aut spacij/vel eius possessiuũ (modo possessiuũ habeat) vt iter vnius diei/vel diurnũ/iter vnius mensis/duorũ vel trium mensiũ: vel iter menstruum/bimestre trimestre: latitudo vnius pedis/duorũ pedum pedalis vel bipedalis. Crassitudo vnius digiti/vel vnius pollicis/digitalis vel pollicaris. Sed in his que tenellis paruis ad huc subsistunt annis (authore Laurẽtio Valla) possessiuorũ loco diminutiuis vtimur. vt puer vnius anni/duorũ: trium quattuor annorũ: vel puer anniculus bimulus: trimulus/quadrimulus. vnius anni vel anniculus pullus porcus vnius anni vel anniculus/puella vnius anni vel anniccula. In huiusmodi tñ nominib⁹ q̃ teneris annis adhuc paruas sunt ꝙ id gen⁹ aliis) gtiũ huius nois dies: ꝙ non possessiuũ vsurpamus. vt puer vnius diei/duorũ dierum non autem diurnus/biduanus. Valla.

Quando loci nomen sequitur fixum immediate
In possessiuum id mutatum iungito fixo
Fixum possessor ni sit: raro in genitiuo
Ponitur, & sexto nunq̃ cum prępositiuo.

¶De nois⁹ locorũ post substãtiuum.

Qñ immediate post nomẽ substantiuũ sequitur nomẽ loci: pulchre istud nomẽ loci in possessiuũ mutatũ cũ substãtiuo p̃cedente cõnectetur: vt cõsul romanꝰ. vinum creticũ. legati hispani. elephanti arabici. fraga montana. mala punica. Et rarissime post hmõi nomen vsurpatur gtiis nisi quũ substantiuũ est possessor illius loci. vt rex Anglię. archidux Burgũdię. In quibusdã tñ appellatiuis indifferenter vsurpatur. gtiis vel possessiuum. vt prefectus vrbis vel vrbanus / consuetudo forensis vel forimos patrius vel mos patrie. Et nunq̃ ablatiuus. vt Virgilius mantuanꝰ nõ de mãtua. Thomas aquinas. non de aquino. Scholasticus patauinus nõ de patauia.

Partem quod signat nomen post se genitiuum
Totius petit, aut possessiuum sibi iungi.
Sed partis poscit pars duntaxat genitiuum.

¶De nois⁹ significãtib⁹ ptẽ vel totum.

¶Nomẽ significãs ptẽ vult gtiũ totiꝰ: vel eiꝰ possessiuũ indifferenter: vt caput hois vel humanũ. cornu bouis vel bouinũ. Pars tñ sue ptis gtiũ tantũ regit ꝙ nõ possessiuũ. vt frõs capitis: nõ capitalis plãta pedis nõ pedalis. digitꝰ manus nõ manualis

In possessiuis intelligitur genitiuus
Primati, referas cui adiectum siue relatum
Et cui nonnunq̃ fixum structum appositiue.

¶De gtiõ ꝑmittiui intellecto in possessiuo.

¶In oi possessiuo intelligitur gtiis casus sui primitiui cui referre licet adiectiuum relatiuũ: ꝙ aliqñ cõnectitur substantiuũ per Appositionẽ. vt apud Ouidiũ. Tu mea defuncti da moliter ossa cubare. Idẽ. Nõ mea scripta legens q̃ fũ submot⁹ ad histrius hiero. regũ. iij. Tulit filiũ meũ de latere meo ancile tue dormientis. Boeti⁹. Solantur mesti nunc mea fata senis. Cice. iij. de ora. Voluntati vestre oĩm parui.

Vult partitiuum partitiueq; locatum.
Omne sibi nomen genitum, quartum aut pręeunte
Inter/vel sexum cum prępositio ex sibi iuncto

Bunt⁹ ad Cice. q̃ vtis paucorũ respondeat laudib⁹ Cice. dico mea vni⁹ opa rẽpu. liberari.

¶De ꝑstructio partitiuo.

¶Oẽ nomen partiuũ ꝙ partiue positũ: vt distributiuũ/interrogatiuum/ñitũ/comparatiuũ ꝙ superlatiuũ ꝙ omne nomen numerale tam cardinale q̃ ordinale regũt

gtiñ casum vel actiñ cũ inter ⁊ ablt̃iñ cũ ex. Exemp̃lũ partitiue vt aliquis ciuiũ/inter ciues vel ex ciuibus. Distributiue: vt quilibet istorũ/inter istos/vel ex istis. Interrogatiui. vt q̃s illorũ/inter illos/vl ex illis. Infiniti: vt q̃cũq; vestrũ/inter vos/vl ex vobis. comparatiui: vt fortior manuũ/inter man⁹/vel ex manib⁹ est. dextra. Superlatiui. vt fortissim⁹ grecorum/inter grecos/ex grecis fuit. Achilles. Numeralis cardinalis: vt vnus militũ/inter milites/vel ex militibus. Ordinalis: vt prim⁹ omnium/inter omnes/ex omnibus.

¶ De similis ⁊ dissimilis

Dissimilis similis quando ad mores referuntur
Exposcunt genitum: quando ad formam quoq; ternum.

¶ Similis ⁊ dissimilis quando referuntur ad mores: regunt gtiñ: quando autẽ ad formam dtiñ: authore Diomede. Terentius. Domini similis es. Uergilius. Sic canibus catulos similes sic matribus hedos.

Teren.
Virg.

Certus cum dubius sic sollicitusq; securus
Exposcunt genitum aut sextum cum prępositiuo.

¶ De adiectiuis q̃ regũt genitiuũ vel ablatiuũ cũ ꝓpõne.

¶ Hec nomina certus dubius sollicitus ⁊ securus regunt gtiñ vel ablatiuũ cum prepositione: vt sum certus huius rei/vel de hac re.

Diuitias signans vel egestatem genitiuum
Poscit vel sextum (quod rari⁹) est sibi iungi.

De nobus significantibus diuitias aut paupt̃atẽ.

¶ Nomen significans copiã vel egestatẽ regit gtiñ vel ablt̃iñ: qui pulchrior est oratoribus magis vsitatus. Copiaz vt apud Uirgilium Quamdiues pecoris niuei tibi lactis abundans. Egestatẽ. vt apud eundem Opis haud indigna nostre. Apuleius. Pecunie satis locuples. Tacitus. Egena aquarũ regio est. Ouidius. Quis matrem nisi mẽtis inops in funere nati. ¶ De ablõ apud horatium. Dues agris. Cicero pro Roscio. locuples metu. Idem in oratore. Inops verbis. cũ multis aliis/ que fastigij causa omitto.

Uirgil.
Apuleius.
Tacitus.
Ouidius.
Horatius
Cicero.

Cum recto aut quarto coniunctum est mobile fixo.
Quod partitiue sine fixo est mobile sumptum,
Pulchrius id ponas singlari in neutro aliquando.

De adiectiuo partitiue positoin neutro genere ⁊ substãtiuo in gtõ casu.

Subst̃antiuato, ac eius fixum genitiuo,
Eiusdem numeri semper cuius fuit ante.
In constructura fixum adiectumq; soluta
In casu genere & numero ponentur eodem

¶ Qñ adiectiuum quod partitiue poni potest cuz substantiuo in ntõ aut actõ casu est coniunctum: illud adiectiuum venuste in neutro genere singulari substantiuato aliquando poni potest ⁊ substantiuum in gtõ casu eiusdem numeri cuius fuit pri⁹.

Teren.
Idem.

Teren. Si sensero te aliquid falacie conari. Idem. quid negocij istic est tibi. Idez Quidquid oneris impone. Idem. Da mihi hoc negocij. Idem Min⁹ spei est. Plurimum laborum suscepi. Et in cõstructione adiectiuũ ⁊ substantiuum resoluentur in eodez casu genere ⁊ numero. vt plurimum laborũ suscepi ⁊ plurimos labores. Ideo dixi aliquando qz quedam adiectiua que partitiue poni possunt: nõ sic construũtur: qualia sunt omnia nomina distributiua preter nullus pro quonil et nihil ponũtur. Etiam comparatiua et superlatiua preter plus minus ⁊ plurimũ. Etiã numeralia tam cardinalia q̃ ordinalia.

Annotatio,

Substantiuato tu nunq̃ ponito neutro
Sufficiens: magnum, paruum, maius quoq; nullum.
Sed pro ijs: sat, multum, plus, atq; parum, nihil & nil,
In constructura hæc & in anteriora resolues.

¶ Hec adiectiua sufficiens/magnū/parū/maius:ꝛ nullū nūꝯ ponūtur in neutro gne substantiuato:sed loco illorum/ista satis vel sat/multū/plus/parū/nihil/ꝛ nil ꝛ in constructione ista in illa superiora resoluentur. Uirgil. Nec sat rationis in armis.i.sufficiēs ratio. Teren. Satis pericli cepi adire.i.sufficiens periculum. Multum ponderis.i.magnum pondus. Plus doloris.i.maiorez dolorem. Parū spei habeo.i.paruam spem. Nihil vel nil rei tecū habeo.i.nullam rem. Uirgil. Teren.

¶ De constructione datiui.

MObile quodq; bonum signans afferre malū ve
Cuiuis:vult ternum,aut vicinū,conueniens ve,
Aut inconueniens,quędam & verbalia passum
Quę signant in ilis sic dus finita vel osus.
Et finita uius vel ab obuio vel via ducta
Interdum genito quędam ex ijs iuncta leguntur

¶ Datiuū casum regūt adiectiua:que bonū vel malum alicui afferre significat:vt seruus vtilis/gratus/fidelis/morigerus/ac acceptus dño. Crapula exitialis/pestifera/inimica pniciosa/lethalis/iniqua/aduersa sanitati. Dīm sīliter regūt significātia vicinitatē:vt ager vicinus/finitim⁹/cōfinis/cōterminus/ cōiunct⁹/cōtiguus proximus/propinquus vbi. Itidem significātia conuenientiā vel inconueniētiaz vtilapis quadrans/aptus congruus/idoneus/cōcors/equus/cōformis/cōsentaneus huicloco. Uita dissentanea/discors/dissona/cōtraria verbis similiter construūtur quedā verbalia (q̄ passionē significāt) finita in ilis/in dus vel in osus:vt pulchritudo amabilis oibus. Tirannus rigidus subditis. Aliena virtus formidolosa regibus. Similiter cōstruūtur deducta ad hoc nomie vta/vel ab hoc verbo obuio:q̄ inuus efferuntur. Uirg. Regna iuuta viuis:locus nemini peruius. Uirg. Cui mater media sese tulit obuia sylua. Uirgilius.

¶ Annotatio.

¶ Quedam ex ijs adiectiuis que regunt datiuū/legūtur etiam cū gtō:sed vix nisi apud poetas vel hīstoricos:qui gtō etiam pro ablt̄ō (grecorum more)vtuntur. Lucanus.i Quē metuis par eius erat. Sil.itj. Aetatis mentisq; pares/ornatus nisi metri causa. Aetate mentecq; pares. Justinus.xliij. Chalybes fluminis huius finitimi appellati. Uirgilius.xlij. Preterea regina tui fidissima dextra. Apuleius.vj. Cū primū predicti lugi conterminos locos appulit. Hieronymus in sacris. Conformes fieri imaginis dei. Horat.in ser. Nisi nos vicina trium nec Uillula cepisset: cū id genus alijs/parce imitandis. Lucanus. Sillius. Uirgilius Apuleius Hieronymus. Horat.

Vtile quod signat vel,delectabile honestum
Ijs vel contrarium commutes mobile pulchre
In substantiuum casus quando q; datiui
Quod substantiuum ediuerso mobile soluas.

De adiectiuis q̄ vtilitatē/voluptatem/honestatē/vel ijs contrariam.

¶ Nomē adiectiuū significās vtile vel damnū/delectabile vel ingratū / honestum vel turpe/qñq; in substā: uū dti casus cōmutari pōt vtile: vt hoc est vtile vel cōmodū mihi:qđ pulchrius ōi:hoc est mihi vtilitati/commodo/vel lucro Damnū:vt hoc est mihi damnosum/nocuū/periculosum. Pulchri⁹. Hoc est mihi damno/nocumento/detrimento/periculo. Delectabile:vt hic sermo est mihi delectabilis/dulcis/iucundus/letus. Pulchrius. Hic sermo est mihi delectamento/ dulcori/ iucūditati/letitie. Ingratū:vt hec verba fiunt mihi ingrata acerba/molesta. Pulchrius hec verba fiūt mihi ingratitunini acerbitati/ molestie. honestū:vt duco hoc mihi honestū decorū/amplū/ornatū:pulchri⁹/duco hoc mihi honestitati/decori: amplitudini/ornamēto. Turpe:vt tu hoc pūtas tibi turpe/vituperabile/ignominiosum. Pulchri⁹

Tu hoc putas tibi turpitudini/vituperio/ignominie.

Dtūs nois primitur p oblus casibus possessiui.

Est possessiui pronominis in vice sumptus
Primati ternus casus quandoq; venuste

¶Loco pronominis possessiui non inuenuste interdū vsurpatur datiuus sui primitiui vt hic est aduocatus meus vel mihi/diminuā caput tuū vel tibi.

¶De constructione accusatiui.

Nulla adiectiua regūt actū sua natura

NOmina nulla regunt post se quartū propria vi
Quatuor hisce modis tn assimilant sibi quartum
Ex vi præpositi mediātis, prępositi ve
Cum in se vim retinēt, posita aut pro participante
Siue figurate, refugit quod sermo solutus.

¶Actū casum nulla nomina ppria natura regunt. Quatuor tn modis actū sibi assiscere possunt. Primo: ex vi prepositiōis mediātis: hoc est quoties dictio adiectiuum sequens significat: illud ad qđ aliquid fit/vt miles aptꝰ pugne vel ad pugnā. Secundo: qn adiectiua naturā ppositiōis (vnde nascūtur) in se retinent/ vt primus hosti vel hostem. Tertio: qn ꝓ participijs sumūtur: vt ignarus causas: p̄scius futura. i. ignorans causas: prescius futura: populabundus agros. Inuentis tn parce vti adhortor. Luci. xv. vitabundi castra hostū. Silennia in. iiij. histo. apud Gellium. Populabundus agros ad oppidū peruenit. Apuleius. iiij. Multi numero miranbundi bestiā cōsuebāt. Idem li. ix. Manum sacerdotis osculabundus. Justinꝰ. li. v. Gratulabundus patrie/expirauit. Exosus et perosus sunt participia. Nā cū gtō cōstructa/non ꝓ participijs: sed pro verbalibus ponūtur. Quarto figurate: hoc est ꝓ Synecdochen: quando pars in actō ponitur: n adiectiuum partis cum toto conuenit vt pallidus faciem. Sed hunc loquendi modū soli poete licenter vsurpant/oratores vero fugiunt.

Aiuius.
Silennis
Gellius.
Apuleius
Idem.

¶De constructione ablatiui.

Nois significātis plenitudinē: vacuitatem ornationē: priuationem.

PLenum vel vacuum sic ornatum vel spoliatum
Nomina quę signant sextum poscūt sibi iungi.
Interdū genitū gręcorum more reposcunt
Quędam vel quartū cum prępositio, quoq; sextū
Sępius at genitum plenus petit, atq; refertus
Nomen: sed sextum cum prępositio, simul absq;
Participās, sicuti vacuus quod vult genitiuum

¶Ablām casus regunt nois q̄ significāt plenitudinē/vel vacuitatē (authore Valla) Plenitudinem: vt creber procellis affricus. Vela turgida vento. Equus fetus armis. Vacuitatē: vt in fecunda prole sterilis frugibus. Inanis spe/terra ieiuna segetibus. Ornationem. vt amplius honoribus clarus sanguine/onustus auro/pollens ingento/splendidus cultu. Priuationem: vt orbus parente viduus vxore: captꝰ oculis/nudus virtute/truncus manibus. Virg. j. loca feta furentibus austris. Ouidi. ij. metā. Ambrosieſ succo saturos. Virg. eglo. distentas lacte capellas. Idem. j. eneid. Et spolijs orientis onustū. Silli. Nec nudus virtute Syphax. Ouidi. Orba parente suo quicunq; volumina tangis. Sta. xj. Extorres patria: regnoq;. Plini. xvij. ca. xxij. Capnificus omnibus immunis. Horatius. Viduas pharetra risit Apollo: cum multis id genus alijs.

Dtūs nois primitur p oblus casibus possessiui.
Virgilius
Ouidius.
Silius.
Ouidius.
Horatius.

¶Annotatio.

Teren.
Tacitus.

¶Regunt q̄dam ex ijs predictis interdū gtm: sed apud poetas n̄ historicos: et grecorum more: q̄ ablō carent. Teren. Sum olim rerum satur: pro rebus. Tacitus. Pro

utuelam annone fecundã. Quiõ. Sanguinis atq; animę corpus inane fuit. pro sanguine. Idem meta. viij. Vobis immunibus huius esse mali dabitur. Pacuui⁹. One ratus frugum et florũ. Plau. in rudem. Orbas auxilii opumq;. Silli. Uidu⁹ teli. Solinus. Ager creticus syluestrium capr arũ copiosus. Quedã etiã regunt accusatiuũ intercedẽte prepõne/ꝛ etiam ablatiuũ. Justi. xliij. Vilpanta in ois frugũ genera fecunda est. Apulei. Ad aquam sterilcs. Minuita. Immunis mali/malo/vel a ablatiuũ regit licut refertus qñ est nomẽ. Sed quando est participiũ(eodẽ authore) regit ablatiuũ cũ vel sine prepõne. Sicut hoc nomẽ vacuus: qõ aliqñ regit gtiũ. Terentius. Plenus rimarum sum. Virg. Que regio in terris nostri non plena laboris. Idẽ. Crura thymo plene. Cice. Referto predonũ mari. Selli. Is libriũ multe varieq; historie refertum composuit. Cicero. pro cor. his rebus Italiam referserunt. Valerius li. vij. Vacua rationib⁹ aia. Cice. offi. j. Cõsumus necessarius negocijs curisq; vacui. Salustius. Qui de rebus magnis consultant ab odio/amicitia/ira/atq; misericordia vacuos esse decet.

Fecundus cuꝫ actõ mediante ꝓpositione.
Plenus sepius cum gtõ.
Plenus.
Refertus
Uacuus cũ gtõ vel ablõ cũ ve sine prepõne

Sextum poscit opus non flexum quando necesse
Signat. Semper & est(habeo nunq̃)sibi iungi
Vult, & tum pones in terno semper egentem
Ac opus in recto, ni infinitus modus obstet.
Infinitiuumq; modum vult post se aliquando
Pręteriti interdum vel sextum participantis.

¶ Hoc nomen opus indeclinabile signs idez quod necesse regit post se ablatiuũ cuꝫ sum intercedẽte hoc verbo est. Et nũq̃ cũ hoc verbo habeo(authore Diomede) apõ latinos cõiunctum legitur: ꝛ tunc res egens ponetur in dtõ/ꝛ hoc nomen opus erit nominatiui casus nisi impediatur per infinitiuũ modum: vt mihi est opus pecunia. nõ autem habet opus pecunia. Et licet in sacris legatur. Dñs his opus habet. Interpres nõ latinos sed grecos imitari voluit. Cicer. epistarũ. ix. Authoritate tua nobis opus est ꝛ ꝙsilio. Postulat aliqñ in loco ablatiui infinitiuum/vel coniunctiuũ modum intercedente vt Teren. Quid minus opus fuit/ q̃ hoc vic⁹ tangere. Idem Sed nunc per opus est: aut hunc cum ipsa/ aut aliquid de illa me aduersum hũc loqui. Idem. opus est vt conuenias Pamphilũ. Aliqñ postulat ablatiuũ participii pretariti tẽporis in loco infinitiui. Salustius. Nam ꝛ primũ q̃ incipias/consulto opus est. i. consulere.

Cice.
Teren.
Sallust.

¶ Annotatio.

Hoc opus & sextum petit in, vel de, pręeunte.
Sub vice vel sexti genitus quandoq; repertus.
Ast opus adiectum patitur quemuis sibi casum

Opus. iiij. modis cõstruitur.

¶ Hoc opus indeclinabile pro necesse/quattuor modis construitur. Primo modo habet datiuũ ꝛ ablatiuũ intercedẽte hoc verbo est: vt superius diximus. vt opus ẽ mihi lib. Secõ opus cõstruitur cũ ablõ intercedente de vel in Cice li. epistarũ. vii. Op⁹ est huic delimatulo ꝛ polito tuo iudicio Idem. xiii. Si qua in re opus et fuerit: tuueris. Tertio cũ gtõ: qõ iã parce est imitandum. Apulei. lib. ix. Eius opere mihi est opus. Qui. de arte. ii. Nec minor est virtus q̃ querere parta tuerl Casus ineſt illic huic erit artis opus. Quarto adiectiue ponitur opus indeclinabile pro necessari⁹ a. ũ/ꝛ permittit secũ substantiuo coniungi in quouis casu precipue in ntõ ꝛ accusatiuo. Cice. ii. epistarũ. Dux nobis ꝛ authore est opus. i. necessari⁹ est. Liuius. xxxiiii. Ad comparanda ea que in rem opus erant. i. necessaria Cicero ad atticũ. vi. Decies nummos mihi opus esse/ad apparatum triumphi. i. necessarios.

Cicero.
Idem
Ouidius.
Liuius
Cicero

Est vsus, vice opus ternum poscit quoq; sextum.

Usus/ est pro opus est.

¶ Usus aliqñ capitur pro opus ꝛ regit similiter ablatiuũ cuꝫ dtõ intercedente ꝛbo

Gellius Plautus. substantiuo est: vt mihi vsus est libro. i. opus est. Gellius. li. i. ca. xliii. Propteres pecuniam qua sibi nihil esset vsus: ab iis a quibus eram sciret vsu esse: non accipere: Plautus in asinaria. Uiginti iam vsus est filio argenti minis. Hic tamen loquendi modus est minus frequens.

Dignus ⁊ indignus trib⁹ modis ꝓstruūtur.

Dignus & indignus sextum genitum ve reposcunt
Sæpius at sextum, vel nominis inuice pulchre
Infinitiuum, subiunctiuum ve modum des.
Dignus honoretur dic vel quem cuncti honorent.

Cicero. Item Suetonius. Uirgil.

¶ Dignus ⁊ indignus regunt ablatiuū: ⁊ (q̄uis rarius) gtiū. Et nōnūq̄ in vice nominis ascisc̄unt sibi ornate infinituū modū: interdū ꝓiunctiuū: vt ille dignus honore/honoris/honorari: vt honoretur vel quē omnes honorēt. Cice. Indigna homine questio. Idem ꝓ auruspicum responsis. Dignum eius imperii. Suetonius in othone. Successionis imperii dignū. Uirg. Et vitula tu dignus ⁊ hic.

Cōparatiuus gradus cū ablatiuo solum

Asciscit sextum solum sibi comparatiuus.
Rectus siue alius cum q̄ si quando sequatur.
Ille subaudito regitur verbo, aut repetito.

¶ Comparatiuus gradus regit ablatiuū solū: ⁊ hoc quoties comparatio nō fit inter duo eiusdem generis: vt sum doctior illo/vel illis. Et annotandum est/ vbi nominatiuus casus/aut alius sequitur hoc aduerbium q̄: post comparatiuū gradum: ille casus nō regitur a comparatiuo/sed a verbo subaudito vel repetito: vt sum doctior q̄ tu. sup. es. Ouidius. Mitius inueni q̄ te genus omne ferarū. q̄ repete inueni te mitem. Cicero ad luceium. Fortiorem me puto q̄ te. supple q̄ puto te. Illud autem Uirg. An grauiora timet q̄ morte Sychei concisum est pro grauiora timet q̄. i. ea que morte Sychei acciderunt. vel q̄ abundat vt ait Seruius.

Ouidius. Cicero.

¶ Annotatio.

Excessum signans sextus sit quando relatum,
Siue negans: per q̄ tu nunq̄ soluto sextum.

De ablō signante excessum.

¶ Ablatiuus comparatiui signs excessum quoties est relatiuum qui que quod/vel dictio negatiua/nunq̄ potest resolui per aduerbium q̄. De relatiuo sic. Uideo fratrem quo sum iunior: non autem dices/q̄ qui sum iunior: ne relatiuum qui amittat copulatiuam vim. De dictione negatiua: vt petrus nullo vestrum est doctior. non potest exponi q̄ nullus vestrum. quia negatio in grammatica solutione debet precedere. Illud in sacris. Bonum est confidere in domino: q̄ confidere in homine. Bonum ꝓ melius. non reperitur apud latinos huiusmodi locutio.

Cōparatiu⁹ ⁊ suplatiu⁹ regūt casus suorū positiuorum

Quos rogitat positus casus, vult comparatiuus,
Atq; superlatus gradus ex vi significati.

¶ Comparatiuus ⁊ superlatiuus gradus natura significati regunt omnes casus quos eorū positiuus regit. Uirg. Notior vt non sit canibus q̄ Delia nostris. Idem. Gratissima vitis Iaccho.

Uirgil. Idem.

Pulchrius in neutro ponatur comparatiuus,
Post nihil & quicq̄ quid cū genus id reliquisq;

Ornatius cōparatiuus ⁊c.

¶ Comparatiuus gradus ornatius ponitur in neutro genere post huiusmodi nomina nihil quid quicq̄ ⁊ similia vnde ornatius dicitur. Nihil Cicerone eloquentius. Quid Pompeo affabilius? An quicq̄ zoilo modestius. q̄ nullus Cicerone eloquentior. quis Pompeio affabilior? An quisq̄ zoilo modestior? hoc docet Ualla et ex doctissimorū lectione ipse facile cognosces.

macte cū ablō ⁊ raro gtiū.

Macte petit sextum, raro & q̄is genitiuum,

¶ Hoc nomen macte signs magis aucte: tam in vctō singulari q̄ in plāli duntaxat declinatā regit ablām sine ppone. Uirg. Macte noua virtute puer sic itur ad astra. Quintus Curtius li. viij. Uos quidem macti virtute estote (inquit) qui primi intelexistis quanto satius est fastidire regnū: q̄ accipere. Statius vii. the. Macte alo iu uentꝰ. Exemplū vbi gtm regit. Sillꝰ. xii. Macte o virtutis auite: Papinius ii. the. Macte animę dignis. Statius. iij. Macte animi. Non imitandum nisi poetice. Curtius Statius Sillius. Papinius

Seiunctum signans deposcit mobile post se
Casum ablatiuum cum præposito præeunte.

¶ Adiectiua significantia seiunctionē vel separationē regūt post se ablām casuz cū prepone. vt liber a cura. Tranquillus a turba. securus ab hostibus. ociosus vel vacuus ab omni molestia. longinquꝰ a mari. peregrinꝰ vel exul a patria. Terē. Ogeta quid ego a vobis alienus sum. Idem. Tu ociosus ab animo / ille cura absumit. Liuius. Ablonia voce motus erant. Uirg. Tu nunc eris alter ab illo. Cice. Ultima a terris Luna / q̄ vltima a celo. cum multis id genus alijs. Teren. Liuius. Uirg. Cicero.

¶ De constructione verborum.

Onnectit similes casus sum, multaq; verba
Passiua, & motum quę signant: siue quietem.
Addas quę includūt in se motum lati tantem
Exto forem iungas sic persistentia verba.
Dictio qñ sequens pīensq; ad idē referuntur.

De verbis similes casus copulantibus.

¶ Casus similes connectit hoc verbum sum es fui: q̄ multa verba passiua: vt eligor claror fio vocor. Et verba signtia motum aut quietem: vt eo curro sto sedeo. q̄ motū latentem in se includētia: vt vivo morior nascor euado. Existo sīliter exto et forez. q̄ signtia perseuerentiā: vt perseuero persto persisto maneo: et hoc summatim est intelligendum / qñ dictio recedens q̄ sequens ad idem referuntur.

¶ Annotatio.

Explicite copulant casus verba impliciteq;.

Horatius Claudianꝰ. Teren.

¶ Uerba copulant casus explicite q̄ implicite. Explicite de ntō. Horati. j. ser. Nemo cōtentus viuat. De dtō. Claudianus. Natura beatis omnibus esse dedit. De actō. Teren. Apparet hunc seruū esse domini pauperis. De gtō / vctō / q̄ ablto non leguntꝰ exempla apud authores probos. ¶ Implicite copulant in ntō q̄ actō tantū. De ntō authoritates. Teren. Hei mihi: discę esse pater ab his que vere sciunt. intelligitur ntūs tu: ante discę. Idē. Que sese inhoneste magis optauit parare hic diuitias: q̄ in patria pauper viuere. sensus est. Que magis optauit hic inhoneste diuitias pare: q̄ subaudi ipsa optat pauper viuere. De actō authoritates. Teren. Expedit bonas esse vobis: latine dr: nec esse copulat dissimiles casus: nā actūs casꝰ vos post vobis intelligitur. Et est sensꝰ. Expedit vobis. s. vos esse bonas. Et in sacris. Dedit eis potestatem filios dei fieri: vbi subauditur se fieri filios: Esaie. vij. Nunquid vobis parum est molestos esse hominibus. Et mille alia. Aliq̄ esse q̄ huiusmodi nullū casum exp̄sse ante se habēt nec subaudiꝰ ntūs: habebunt tamen actām post: q̄ ante itelligetur actūs generalis aliquē: q̄ semp venustius subauditur q̄ exprimitur. Quintil. li. vij. Ein huic procuratorē esse licuit q̄ ante esse subauditur aliquem. ¶ Uideor mihi esse doctus / q̄ non docto: apud doctos leges. Teren. Esaiꝰ Quintilia.

¶ Regentia genitiuum.

Sum post se genitum casum vocis comitantis,
Quę possessorem signat iungi rogitabit.

Sū substātius ꝓbū cū dictiōe laudē vel dedecus signte.

Quatuor modi loquendi. Grāmaticus Oratorius Historicus Poeticus

Si laudem aut dedecus signet genitum sibi poscit
Vel sextum qui crebrior est magis atq; venustus,
Historicus sexto dat possessum atq; poeta.
Et possessori nonnunq̃ mobile iungit.
Possessum & genito ponit quandoq; poeta
Et possessori nonnunq̃ mobile iungit.

¶ Hoc ꝟbū sum/es/fui: regit actiū casum dictionis signtis possessorē: vt dñi ē terre/ Quod si laudē aut dedecꝰ significet regit gtiū vel ablti indifferenter: sed frequentius ⁊ venustius ablatiuū. Terē. Nulli cōsilij sum. Salust. Lucius Catilina nobili genere fuit. Historiographi ⁊ poete dictionē laudem aut dedecus significantem in ablatiuo aliquādo ponūt ⁊ adiectiuū laudis aut dedecus cū possessore adiungunt vt ille est clarus ingenio: ⁊ aliqñ poeta ponit rem possessam in gtō ⁊ adiectiuum cū possessore connectit vt ille est preditus animi. Terē. Ut falsus animi est/ ⁊ mille alia grecorum more que ablatiuo carent.

Teren. Salustius

Miserecor cum gtō ⁊ rarꝰ dtō

Quarto vel genito structum dicit misereri
Seruius, at genito, aut terno sentit Diomedes,
Sed soli genito iungunt plerunq; latini
Rerum duntaxat fatago poscit genitiuum,

¶ Miserecor/eris (vt asserit Diomedes) regit gtiū vel dtiū (vt inquit Seruiꝰ) regit gtiū vel actiū: sed pro tritiori. latinorū vsu cū solo gtō cōstruitur. Virg. Nil nñ miserere. Idem. Miserere laborū tantorū. ¶ Satago qō sigt animus res curo/ regit gtiū huius nominis rerū tantū Teren. Hic dims satagit rerum suarum.

Virgil. Idem. Teren.

Quartum vult misereor, genitū aut ternum misereſco.

¶ Misereor/eris: semper regit actiū. Cesar in cō. Cū familiaribus cōmune malum miserabantur. Misereſco/is: a misereor idē significās regit (sicut misereor) gtiū rarius dtiū. Statius. i. thebaidos. Et generis miserescę tui. Boetius. iiij. de consola. Diligę iure bonos ⁊ miresce malis.

Cesar. Statius Boetius

Obliuiſcor eget ſic indiget ac reminiſcor

Cū gtō/actō vl ablto sine ꝓpōne ꝓstruūt obliuiscor reminiscor egeo indigeo Diomedis. Teren. Cicero. Gellius Virg.

Expoſcunt genitum quartū aut ſextū ſibi iungi
Rarius aſciſcunt egeo indigeo ſibi quartum.

¶ Obliuiſcor/reminiſcor/egeo/ ⁊ indigeo regūt gtiū/actiū vel ablti. Egeo tamen ⁊ indigeo rarius actiū regūt. Diomedes. Reminiſcor facti/factū ⁊ facto. Teren. Ita sum oblitus mei. Virg. Pomaq; degenerant sucos oblita priores. Cicero. Ut tuis inimicitiis suscipiendis obliuiscetur. Salustius. Alter alterius auxilii eget. Gellius noctium atticarum. Multa egeo. Virgilius. Nec tali auxilio/ nec defensoribus istis tempus eget.

Memini recordor

Depoſcunt genitū, aut quartum, memini atq; recordor
Interdum ſextum: de præpoſito pręeunte

¶ Memini ⁊ recordor/regūt gtiū ⁊ actiū. Authoritate Terentij. Factū vt huiꝰ rei memineris. Virg. Numeros memini si verba tenerem. Hieroni. in Ezechiele. Olim inquit atū eius nō recordabor amplius. Virg. Si rite audita recordor. Aliqñ ablatiuū de prepōne preeunte. Cice. p Lu Flacco. De vi/de manu/de armis meminerotis. i. recordemini. Idē p plancio. De illis recordor

Terentius Virgil. Hieronymus. Virg. Cicero.

Sed memoro ſignans memini poſcit genitiuum
Aut ablatiuū pręiuncto prępoſito de.

¶ Memini signs idē qō memoro vel mentionem facio: regit gtiū vel ablti. Quintilianus. Neq; olim huius rei meminit poeta. Idē. De quibus multi memnerunt.

In mentem venit genitū: aut cum de sibi sextum
Iungi vult, recolo quartum, raro genitumq;
Postulat & memoror genitū aut quartum sibi iungi

¶In mentē venit: iungitur aliqñ cū gtō: q̄ gtūs regit a ntō subaudito/memoria: vt si dicā. In mentē venit mihi ei⁹ tpis: fessus est. In mentē venit mihi memoria vel recordatio ei⁹ tpis. Cice. actiōe. iiij. in Verrē. Uobis totius triennij venit i mentē. Idē in. v. de finibus. Platonis venit in mentē. Idē p Sylla. Quū matronarū ⁊ virginū veniebat in mentē. Rarissime alius loquit. Cicero. ¶Recolo p reputo/repero/meditor ⁊ mēte tracto regit actiñ. Hie. in plo. para. Si q̄s in hac interp̄tatione voluerit aliquid rephendere: interroget hebreos: suā cōscientiā recolat. Cū gtō apud Gregorium tm̄ legit. Quū prioris vite recolo. Memor / aris: deponēs regit gtiñ Cic. actiōe. iiij. in Cati. Sui oblitus alij memorē. p alius gtō. Hiero. Memorabor Justitie tue solius. Idē. Memorari testamēti tui sci q̄uis (Valla neget) Cū gtō. Augustinus. Memoraberis dñi dei tui. Regit etiā actiñ. Hiero. in Salomone Memorare nouissima/⁊ in eternū nō peccabis. Dicitur memoro/as. actiuum.

Cicero Idem. Hiero. Gregorius. Cicero Hiegony. Idem. Augustinus Hiero.

¶De constructione datiui.

Acquisitiue verbum vult omne locatum
Cui quid fit, siue est, acquirentis sibi ternum
Actiue signans acquisiti quoq; quartum.
Et quartum ad præeunte vel in vice terni aliquando
Vltra acquirentis ternū depostulat altrū
Quorsum signantis vocis quandoq; venuste
Vel quartū ad pr̄eunte vel in vice terni aliquando.

De verbis acquisitiuis cū dto vel actō cū ad vel in.

¶Omne verbū acquisitiue positū regit dtm̄ casuz dictionis acquirētis: cui aliq̄d fit siue est. Preterea omne verbū actiue signs/ regit actiñ rei acquisite. Ut si dicam: do tibi pecuniā: tibi est dictio acquirēs: pecuniā est res acq̄sita. Et in loco datiui acq̄rentis regit interdū actiñ intercedente hac p̄pone ad vel in: vt molitur mihi vel in me insidias. Teren. Nonne ad senē aliquā fabricā fingit. Idē. Edico ne vim facias in illā. Idē. Quā inquit sunt patres. in adolescentes iudices. Cicero ad Appij Claudij senectutē accidit vt cecus nasceretur. Ultra etiā dtm̄ casum acq̄rentis et actiñ acquisiti: ꝟbū acq̄sitiuū regit alterum dtm̄ dictiōis sign̄tis quorsum. vt si dicā Do tibi equū forte queras quorsum? respōdeo dono. Tere. in eunu. hanc mihi dono dedit. Idē. Tu id laudi tibi ducis. Cice. Neq; negligentie mihi ascribas velim. Et aliqñ in loco illius dti sign̄tis quorsum regit actiñ intercedente hac p̄pone ad vel in. Teren. in an Ad hec mala hoc mihi accedit. i. additur. Cice. Ad illam optimā ⁊ p̄clarā p̄dā: velut cumulus accedit Sexti Roscij damnatio. Teren. Se cōmendauit patri in clientelā. Exempla dictionis sign̄tis cui aliquid est. Cice. in epīis. Cura/ vt intelligat: hāc nostrā cōmendationem, magno sibi fore adiumento.

Teren. Cicero Teren. Cicero

Sum sic consimiles casus nectentia verba
Supra acquirentis ternum casum sibi nexum
In ternum mutent: vltra ad quid significantis
Deposcunt altrū ternum, aut quartum ad pr̄eunte.

De triplici datiuo

¶Hoc ꝟbū sum similiter ꝟba similes casus cōnectētia supra dtm̄ acquirentis: possunt interdū mutare casum post se cōnexū in dtm̄. Teren. Mihi soli ridiculo fuit: fiat tibi voluptati: effectus sum multis admirationi/ domus mea patet tibi hospitio/ asto tibi p̄sidio/ nat⁹ sum mūdo ludibrio. Preterea aliqñ venuste postulāt aliū dtm̄ dictiōis sign̄tis ad q̄d: vel actiñ cū hac p̄pone ad: vt sum tibi vtilitati familie curāde vel ad familiā curandā. Teren. Uideo omnia signa huic esse ad salutē. Idem. Alios aduocabo amico qui mihi ad hanc rem adsint. Idem opus est vxori pluscula

Teren. Idem.

supellectile ad nuptias hoc fit mihi comodo morbo leuando/vel ad morbum leuandum. Asto tibi presidio inimicis expugnandis/vel ad inimicos expugnãdos. ⁊ hoc modo possunt verba cum triplici dtõ construi.

Sum ꝑ habeo positũ.

Sum pro habeo positũ postessoris sibi ternum
Postulat atq; rei possesse vult sibi Rectum
Infinitiuus sibi in quando modus obstat.

¶ hoc verbum sum interdũ ꝑ hoc ꝟbo habeo/bes ponitur/⁊ tũc possessor in dtõ ponetur: ⁊ res possessa in ntõ: nisi per infinitiuũ impediatur. Virgilius. Est mihi nãq; domi pater. i. habeo patrẽ. Nisi infinitiuus obstet/ tuncutũs ponetur in actõ: vt in dubito fautores esse tibi. i. te habere fautores.

Signtia cõgruere/occurrere/iubere/auxiliari/insistere/famulari.

Post se deposcit verbum quandoq; datiuum
Signans congruere, aut occurrere: siue iubere,
Auxiliũ ferre, aut insistere vel famulari
Cum paribus sensu iubeo poscit sibi quartum.
Sed rogitant quartum leuo cum iuuo sic sua nata.

¶ Dtiñ regunt verba quecũq; signtia congruere: vt cõgruo cõsentio assentio conuenio arrideo applaudo assentior assentor adulor blandior Siliter signtia occurrere vt occurro occurso obuio obuenio interuenio euenio inuenio: et ola verba cum obuiam iuncta: vt eo ꝓdeo exeo venio redeo ꝓcedo curro occurro equito progredior egredior obuiam tibi. ¶ Insuper signtia iubere: vt iubeo impero mando precipio edico: q̃ etiam actiñ regunt. ¶ Item signtia auxiliũ ferre: vt subuenio succurro suppeto/suppetias fero/auxilium vel opem fero/auxilior opitulor patrocinor adminiculor adsum/ presto sum/presidio sum/et (vt vult Perottus) proficio. Sed leuo ⁊ iuuo cũ suis cõpositis regũt actiñ: vt leuo iuuo alleuo subleuo eleuo releuo/ adiuuo coadiuto adiuto/coadiuto pauperem. ¶ Dtiñ etiaꝫ regũt signtia insistere: vt insisto incumbo infundo vaco intẽto intendo intingilo inhereo inhio indulgeo insto asto assisto subito subsisto/operam do/animum applico vel adiungo/innitor. Pretera signficãtia famulari: vt seruio deseruio/subseruio/ministro administro subministro suggero subijcio milito famulor acilor anniciniculor: cũ id genus aliꝭ.

Perottus.

Ternum vel quartum sibi subiungi rogitabunt
Hæc moderor medicor comicor medeor vel adulor.

Ascensius. Sulpitꝰ Lactan. Teren. Virgil. Hieron ymus. Sallustꝰ Cicero Sueto. Cicero Plyni. Quiñ Tacitus Cicero. Valerius Cice. Lucretius Plinꝰ.

¶ hec verba moderor medicor comitor medeor ⁊ adulor (taꝫ Sulpitio q̃ Ascensio testibus) regunt indifferenter actiñ vel dtiñ. si qua sunt ijs significatione cõformia regunt dtiñ ⁊ actiñ. Virg. Senibus medicantur anhelis Lactan. li. vi. Iniquitatiꝫ medere vulneribus. Terẽ. Quas cũ res aduerse sint minus mederi possis. Virgilꝰ xj. Sed non dardanie medicari cuspidis ictum Evalui. Dicitur etiã medico/as/ Idem geor. Semina vidi equidem multos medicare serentes. Hieron. in Hieremia dixit. Quid medebitur tui. qõ rarũ est/⁊ vix imitandum. teste Ninnita. Salu. Cuius libido genitibus moderatur. Cice. ꝓ M. Ce. Pudor tuus moderatur orationi mee Sueto. in augu. Nec successum victorie moderatus est. Cice. ꝓ Ballo. Neq; esse constantiam puto: sententiam aliquam/tanq; aliquod nauigiũ/ atq; ex reipu. tempestate moderari. lectũ est modero/as. ¶ Comitor cõe est: vt comitor te/ ⁊ abste. Plinꝰ. Quicũq; eũ comitati fuerant. Legiꝫ etiã comito/as. actiuũ. Ouid. ij. de ponto. Quẽ pia nobiscũ ples comitauit eũtẽ ¶ Adulor. Tacitus. Tigilinũ adulatꝰ est Inuẽtum est adulo/as. Cice. li. ij. tuscu. Adulauit sanguinẽ posuit. hoc est lãbit vel ebibit. Vale. mart. Si Dion ysiũ non adulares ista non esses. Hinc passiuũ adulor aris. qõ rarolegitur. Cice. j. offi. Nec adulari nos sinamus: Lucretius. Longe alio pacto gannitu vocis adulant. Plinius. Libro nouitas lenocinet. i. blanditur. Cicero. Tibi seruiet tibi lenocinabitur. cum id genus aliꝭ.

Vult ternum verbum suadere placere fauere
Et parere notans, simul ijs contraria sensu,

¶ Dtm̃ casum regunt verba quecunq; significantia suadere: vt suadeo subsuadeo persuadeo dissuadeo/cõsulo. Similiter significantia placere: vt placeo/morẽ gero inseruio satisfacio/gratũ facio/gratificor obsequor gliscor et his contraria: vt displiceo succenseo irascor qõ etiam ablatiũ (cũ preuncto) postulat. Similiter significantia fauere: vt faueo aspiro annuo innuo conquiniscо amicor suffragor: et ijs contraria: vt noceo officio incõmodo impropero inuideo inimicor iniurior minor munitor refragor ludificor/verba dare. Similiter significãtia parere: vt pareo obedio obtempero acquiesco / auscultо et audio quandoq; pro obedio sumuntur. Et ijs sensu contraria: vt resisto resto obsisto obsto repugno illudo insulto oppono obijcio aduersor obuersor reluctor obnitor renitor insideor cum id genus alijs.

Similia suadere/placere/fauere/parere.

Offendo & lædo quartũ post se rogitabunt
Vel stomachor sextum cum prępositо pręeunte
Et sic irascor, quod vult quandoq; datiuum

stomachor irascor cũ dtõ vel ablatõ põne adiuncta.

¶ Offendo et lædo accusatiuũ postulãt: vt offendi vel lesi pedem. Stomachor poscit ablatiuũ cuj; prepõne cum preeunte. Terẽ. Id quidẽ mecũ stomachabar. Irascor regit ablatiuum cum prepositione vel dtm̃: vt irascor tecum vel tibi. Plautus. Non ama bo irasci amphitruo Sosie. Liuius. xxxiiij. Ne vicem nostram irascaris. subaudiatur propter vicem.

Terent. Liuius

Cum quibus est iunctum composcunt plęraq; verba,
Ternum vel sextum cum prępositо pręeunte
Hos vltra quartum quę sunt actiua reposcunt.

Verba cõsicta cũ cõ dtm̃/vel ablatiuũ pẽunte cum.

¶ Verba plerag; composita cũ prepõne con: datiuũ/vel ablatiuum cum hac prepositione cum postulant: vt congruo tibi vel tecum/consentio tibi vel tecũ / congredior hosti vel cum hoste/et ea que actiua sunt vltra hanc constructionẽ regunt accusatiuum: vt comparo homero vel cum homero Virgilium. Sed crebrius cum ablatiuo preeunte cum construuntur.

In citra motũ verbis coniuncta quibusdam
Nunc ternum poscit: sextum nunc in pręeunte
Cum motu poscunt ternum aut quartum in pręeunte
Et sine prępositо cum quarto lectum aliquando.

Verba cõsicta cũ põne in datiuũ vel ablatiuũ pẽũte in postulant. Columella. Cicero Apuleius

¶ Quedam verba cõposita cũ hac prepõne in citra motum nũc cũ dtõ / nũc cũ ablatõ hac prepositione in preeũte cõstruũt: vt infirit hastã pectori vel in pectore. Iniicio huic scrupulũ: vel in hũc. Insilio nauj vel in nauẽ. Immitto ori vel in os. Timor insidet animo vel in animũ. Columel. Oliue sicut matri inherent Cicero. iij. de nat. deorũ. Inuitio inhęresco. Et aliquando licet raro: et poetice cum actõ sine prepõne Apuleius. in. vij. Lõge peiores inhęsimus laqueos.

Verba certare significantia regunt ablatiuũ cũ prepõne cũ / et sepe datiuũ. Virgil.

Verba ad certamen spectantia iungito sexto
Cum sibi pręiuncto, at terno hęc dat sępe poeta.

¶ Verba ad certamen pertinentia regũt ablatiuũ cũ hac prepõne cõ: vt certabo tecũ. Poete tñ huiusmodi verba dtõ sepe adiũgũt. Vir. Placido ne etiã pugnabis amori. Idẽ. Impar congressus achilli. Idem. Die mecum quo pignore certes.

Omne petit neutrum signans excellere ternum
Vel quartum, & sextum sine prępositо pręeunte

Verba excellere significantia datiuũ vel accusatiuũ: et ablatiuum cũ prepõne.

¶ Omne verbũ neutrum signs excellere: vt antecello antecedo anteeo anteito. &c. regunt dtm̃ et accusatiuum: et ablatiuum sine prepositione: vt antecello tibi vel te viribus. Cicero. p Cornelio. Qui eloquentia ceteris antecellit. Suetonius in aug: cũ prepõne. Ouidius. Magnificentia omnes anteceſſit. Plautus in aulu. Virtus omnibus rebus anteit. Tacitus. Nobilitate ceteros anteiret. Apuleius. li. iiij. Robore ceteros anteibat.

Cicero Tacitus

Apuleius. Idem. Animi robore ceteris antestaret.

Dominor cum dtō/actō/siue ablō cū ꝓpōne

Expoſcit dominor ternum aut quartum, prę eunte
Nunc in, nunc inter, vel ſextum cum in ſibi iuncto,
Cum genito legitur dominor ſimul auxiliari.

Virgilius. Ouidius. Salluſtius. Hieron. Idem.

¶ Dominor/aris. regit aliqñ dtm. Virgi. Victis dominabitur argis. aliqñ actñ pręeũte hac ꝓpōne in/vel inter. Ouid. Et qō dñari in cetera poſſit nar⁹ homo. Virgi. Inter nitentia culta. In felix loluz et ſteriles dominantur auene. Aliqñ ablm̃ pęeunte hac prępōne in Saluſtius. Fortuna in omnia dominatur. Legitur in ſacris. Dominor cum gtō. Piero. li. eccleſiaſtici. Dominatus eſt beſtiarū. Idem in Eſaia. In die ſaluti auxiliatus ſum tui.

Acquirentis ternum: acquiſiti quoq; quartum
Actiuum impertit poſcit, quartum aliquando
Acquirentis & acquiſiti vult ſibi ſextum
Deponens & in or ſtructuram poſcit eandem.

Impertior Teren.

¶ Impertior actiuū regit dtm̃ acquirentis: actm̃ acquiſiti. vt impertior tibi mut⁹ aliquando regit actm̃ acquirentis & ablm̃ acquiſiti Teren. Summa ſalute ſuum parmenonē impertit gnato. Impertior autē deponens eodem modo conſtruitur.

De actiuorum cōſtructione.

¶ De conſtructione accuſatiui.

Verbum omne actiuum prę ſe depoſcit agentem
Rectum vel quintum, & poſt ſe quartum patientem:

¶ Omne verbū actiuum regit ante ſe nominatiuum vel vocatiuum agentē: & poſt ſe actm̃ patientem: vt ego lego Virgilium.

Pulchre interdico ternum ſextumq; repoſcit
Cum terno & quarto legitur iunctumq; aliquando
Rarius & q̄ſquartum & ſextum ſibi iungit
Obſto quum ſignat, quartum poſcit ſibi ſolum.

Sueto. Plinius Liuius. Iuſtinianus Seneca Ouidius. Idem. Ceſar

¶ Interdico quadruplicem habet conſtructionem. Primo elegantiſſime & frequentiſſime regit dtm̃ cū ablō: vt interdico tibi domo mea. Sueto. in Auguſto. Alteri ob nigratum & maluolum animū domo & prouincia ſe interdixit. Sic impſonaliter recte dicimus. Plini. li. viij. Quibus aqua & igni interdictum eſt. Scō regit accuſatiuum cū dtō: vt interdico tibi libros meos. Sueto. in domiti. Interdixit hiſtrionibus ſcenā. Liuius. xxxiiij. Feminis duntaxat vſum purpure inter dicemus. Juſtinus libro. v. Cui paulo ante omnem humanam opē interdixerant. Seneca li. epiſtarū. lxvij. Interdices mihi inſpectionē rerū nature. Ouid. meta. vi. Cui quōdā regia cōiunx ordē interdixit. Idē. Si iubes ceſar ſtatim illi domū meā interdicā. Tertio (quod rariſſimū eſt) inuenit actm̃ cum ablō habere. Ceſar li. i. de bello gal. Omni gallia Romanos interdixiſſet. Quarto interdico pro obſto regit vnicū dtm̃. Cicero quarto in verrem. Pater improbus/cui nemo interdicere poſſit. i. obſtare. Notādū eſt diligenter verbum tam elegans.

Inuideo ternum poſcit, poſt hunc quoq; quartum
Interdum ſextum cum vel ſine prępoſitiuo
Iunxit & antiquus Plautus terno genitiuum.

Martialis. Quintilis.

¶ Inuideo quattuor modis conſtructū legitur. Primo cū dtō ſolo. Marci. Oſſibus inuideas inuide nemo tibi. Secundo dtm̃ cum actō. vt inuideo tibi felicitatem. diuitias &c. Quintilian⁹ videtur hanc cōſtructionē (vt nimis antiquā) damnare: verū quū apud latiniſſimos frequentiſſime legatur: & ornate quidē recte imitandum eſſe Seguio. in illud enei. vii. Effecta ſenectus/inuidet imperium. Idem. alibi. Li-

ber pampineas inuidit collib⁹ vmbras. Cice. Optimā nobis naturā inuidisse vi- deantur. Plini. Neq; ego (vt multi) inuideo alijs bonū: quo ipse careo. Apul. Mihi fortuna diuitias inuidet. Liui. li. ij. Non inuiderūt laudes suas mulierib⁹ viri Romani. Tertio dīm cū ablō intercedēte ꝑpōne de/vt in Cice. p Lucio Flacco. Turpurā tyriā in qua tibi inuideo: rarius tamen loquendi modus. Quarto. Plautus ille antiquus quo nemo verborū licētia (author Valla) lenocinantior: dō genitiuū adiungit dicēs in mustel. Ne eorū quisq; inuiderit cōmodi: qui loquēdi modus a nobis fugiendus: tanq; a scopulo/si Phauorinopho. apud Gellium credimus.

Pīero. Plinius Apuleius Liuius. Cicero. Plautus. Gellius.

Ad quin os sensus quę spectant omnia verba
Quę timere notant simul hęc intelligo sentit
Exposcunt rectum aut quintum prę se patientis
Et post se quartum deposcunt vocis agentis.

¶ Uerba ad quinq; sensus pertinentia: vt audio/video/gusto/olfacio/tango/et significātia timere: vt timeo/metuo/pauco/formido/horreo/horresco. Similiter hec verba intelligo/sentio: postulant ante se nominatiuū vel vocatiuum patientem et post se accusatiuum agentem.

Passiua accusant rectum casum patientem
Prę se vel quintum post se poscunt & agentem
Sextum præposito sibi iuncto siue datiuum

¶ De passinorū ꝓstructione.

¶ Omnia verba passiua regūt ante sentīm vel vctīm patientem: et post se ablīm cuz prepositione/vel datiuū agentē: vt tu amaris a me vel mihi: idem est quod ego amo te. Et hoc modo licet mutare actiuam constructionem in passiuam per omnes modos ⁊ tempora: ⁊ ediuersa.

Passiua exposcunt vltra patientem & agentem
Quos actiua regunt omnes iungi sibi casus.

¶ Uerba passiua vltra agentem ⁊ patientem regunt omnes casus suorum actiuorū: vt litere dātur a me vel mihi tibi ad patrē: hoc est do tibi literas ad patrem.

Hæc vapulo, veneo, fio, rectum patientis
Deposcunt sextum cum prępposito vel agentis.

¶ De neutrō passiuis.

¶ Hec neutro passiua: vapulo veneo fio: construuntur cum nominatiuo casu patiētis ⁊ ablatiuo agentis cum prepositione a vel ab preeunte/vt vapulo a preceptore Quintilianus. li. ix. An ab reo fultibus vapulasset. Et alibi. Fabricus respondit se ciue spoliare male/q̄ ab hoste venire. i. vendi. Hieronymus. A domino factum est illud.

Quintilianus. Hieron⁹.

Exulo deposcit rectum casum patientis
Atq; loci sextum cum vel sine prępositiuo.

¶ Quum Priscianus ⁊ alij plures non probent recte dici. Exulo a principe. Et precipue/quum nulla occurrant testimonia. Que apud probos legimus producere non verecmur. Inuenimus. Exulo cōstructū cū utō casu patientis ⁊ ablō nois sīgntis locum: aliquando cū prepositione/aliq̄ sine. Macrobius libro saturnaliū. vij. cap. j. Si propter hoc a conuiuijs exulabit philosophia: procul hinc facessant et alumne eius. Honestatem dico ⁊ modestiā/nec minus cum sobrietate pietatem. Teren. in Eunu. Domo exulo. Exulo dicitur quasi ex olco eo.

Macrobius Teren.

Nubo maris poscit ternum, & rectum muliebris,
Infinitiuus ni quando sibi modus obstet
Inq; loco terni sextum lego cum pręeunte.

Nubo

¶ Hoc verbum nubo/is postulat dtm̃ viri: ⁊ ntm̃ mulieris nisi hoc verbū nubo fueri infiniti modi: tūc enim mulier in actō ponetur. Teren. in An. Aiebant hodie filiam meā nubere tuo nato. Et loco dativi nonnunq̃ construitur cū ablō prepositiōe cuꝫ precunte. Teren. natam inueni nuptam cum filio tuo. ¶ Nubor passiue olim. In seueris. In celo neq̃ nubent neq̃ nubentur.

Terentius

Videor,

Quum videor signat puto ternum semper agentem
Postulat et rectū patientem, quandoq; cernor
Structuram semper, passiui more reposcit.

¶ Qñ hoc verbū videor signt idē qđ puto/as. postulat semper dativū agentē: ⁊ nominativū patientē: vt ego puto hāc vitā acerbā. quod p videor sic dici potest: acerba mihi videatur hec vita. Sed quando significat idē qđ cerno vel aspicior more passiui construitur: vt abs te vel tibi videor. i. cernor vel aspicior.

Pro vario sensu cōmunia singula verba
Structuram activā sic passiuamq; reposcunt

¶ Uerba ola cōmunia ꝓ varietate significationis/nunc activā/nunc vero passiuā cōstructionē sequuntur: vt ego criminor te/vel a me/vel mihi tu criminaris.

Includunt sensum passiuū neutra venuste
Motum quę signant, sic deponentia verba
Tempore pręterito, reliquis ab eo quoq; ductis.

Virg. Teren.

¶ Uerba neutra ⁊ deponentia motū significātia/includunt passiuā significationeꝫ in preterito perfecto tēpore. ⁊ aliis tēporibꝰ ab eo formatis. Virgil. Venit summa dies. Teren. Hinc profectus est/menses tres abest.

Transitiua sibi deposcunt omnia verba
Vltra acquirentem ternum quartū quoq; vocis
Illius. verbi in quam actus transire notatur
Ternis personis passiuentur quoq; neutra,

¶ Omnia verba transitiua/siue/activa/siue neutra deponētia/vel cōmunia: regunt vltra dtm̃ acqrentē/etiā actm̃ illius dictionis in quā trāsit actus ꝟbi: q̃ etiā potest esse ntūs casus ꝟbo passiuo: vt orauit tibi venā. Virgi. En quis cōseuimus agros.

Virg.

Conor tibi insidias. interpretor tibi Virgilium. Et ea q̃ neutra sunt possunt passiuari in tertijs personis. vt aratur/arantur: bibitur/bibuntur.

Interdū poscunt quartum sibi neutra soluta
Vi alterius verbi intellecti, aut prępositiue
Quartus in aduerbium. vel qñ fit resolutus
Siue figurate vetitat quod sermo solutus.

¶ Uerba neutra quattuor modis actm̃ regūt. Primo mō per subsidium alteriꝰ ꝟbi intellecti Virg. Formosum pastor Corydon ardebat alexim: hoc est ardēter amabat. Secō mō ꝓpꝓnē itellectā: vt cōmissa pauesco. i. ꝓpter cōmissa. Tertio modo ꝓ mutationē actī in aduerbiū. Juuen. Que curtis simulant ⁊ bacchanalia vuunt. hoc est bacchanaliter. Quarto modo per figurā Synecdochen: vt doleo caput. quē loquendi modū orator refugit in soluta oratione. i. ā dicēdū est caput dolet.

Virg.

Exposcunt quartum conformis significati
Cuncta sibi (q̃uis neutralia) pleraq; verba.

¶ Omnia fere verba (q̃uis neutralia sint) possunt regere actm̃ casum conformis significati: vt apud Boetiū. hunc cōtinuū ludū ludimus. Idem. Magnū quidē certamē certautmus. Ille grauē seruit seruitutē. qui animum vitijs seruū habet. hec Ascensius/Augustinus/Dattus.

Boetius. Idem.

Postulo, posco, peto: doceo, rogo, flagito, celo,
Exuo cum vestit monet induo calceo cingo
Erudit atq; precor percontor & exigo iunge
Obsecrat obtestor cum ex oro interrogat oro
Hortor cum natis geminos poscunt sibi quartos.

¶ Hec verba postulo/posco/cum aliis supra memoratis duplicem accusatiuum regere possunt: vt postulo te veniã. Tullius hoc te obsecrat. Virg. xi. Pacem te poscimus omnes. In sacris lib. regũ. Dedit mihi petitionem quã postulaui eum. Plaut. Quã tum virgines a me reposcis. In sacris. Si filius petierit patrem suum ouum. Statii. x. Et que te legee preceptaq; fortia belli. Erudit genitrix. Ouidius. Hortaturq; lequi damnosaq; erudit artes. Lucañ. Dux etiã vocis hoc te fortuna precatur. Plautus in pseu. Sunt que te volumus percontari. Cicero. i. de legibus. Te veritatẽ exigãt. Idem in prima cõtra catili. Quid te iamdudum hortor.

Virgilius. Scriptura. Plaut. Statius Ouidius. Lucanus. Cicero

Quæ rogitare notant crębro magis atq; venuste
Exposcunt quartum rogitari, illius & vnde
Deposcis quicq̃ sextum cum prępositiuo.

¶ Verbs que rogitare significant vsitatius q venustius regũt actiũ rei rogitate: q abltiũ cũ prepositione illius rei vnde rogitatur aliquid: vt postulo veniam abs te. Cicero. Cice. pro mure. Eadem precor a diis immortalibus.

Cicero.

Verbum ornate notans vel denudare requirit
Ornati quartum per quam pulchre, atq; rei qua
Ornatur quicq̃ sextum quandoq; datiuum.

¶ Verba significantia ornare vel exuere regũt accusatiuũ rei ornate: q ablatiuum sine prepositione illius rei qua ornatur aliquid: vt orno domum floribus / vestio te purpura/induo me bysso/cingo me gladio / calceo pedes cothurnis / velo vel tego domum latere calamis vel stramine: sterno aream sirpis/ exuo humerũ pallio/denudo corpus vestibus: et aliquando datiuum. Ouidius metamor. Fluminaq; obliquis cinxerit declivia ripis. Idem. Iam dudum vincula pugnat. Exuere ipse sibi. Idem Sed poeticum.

Ouidius. Idem

Celo vult binos quartos, vel sub vice quarti
Alterius sextum cum prępositio præeunte.
Personę & ternum sibi iungi vult aliquando.

¶ Hoc verbũ celo regit aliqñ duos actõs: vt apud. Terẽ. Ea ne me celet consuefeci filiũ. Aliquando loco alterius accusatiui regit ablatiuũ cũ prepositione: vt celo te de hac re: vel celo hanc rem de te. Et qñdoq; regit dtm̃ persone: vt celo tibi libum. Terẽ. in phor. Si hoc celetur patri in metu sum. Aemilius pbus. de vita alcibia. Id Alcibiadi diutius celari non potuit. Lucanꝰ. A superis celare diẽ. Cice. lib. epistolarũ. vij. Bassus noster de hoc mel libro celauit.

Terent. Aemiliꝰ pbus Lucanꝰ.

Ternum cum quarto poscunt respondeo mitto
Adijcio scribo verbum omne loqui quoq; signans
Interdũ quartũ cũ prępositio ad vice terni
Hos vltra poscunt ternũ aut quartum ad pręeunte.
Compello appello sic conuenio alloquor affor
Atq; interpello quartum solum rogitabunt.

¶ Dtm̃ q actm̃ poscunt hec verba respondeo/mitto/adiscio/scribo: et omne verbum signs loqui: vt loquor/dico/aio/memoro/verbũ facere/verbũ pferre/efferre / narro

vt nullum verbum mihi respõdit/mittit/adiecit/scripsit/vel locutus est. Et loco datiui interdũ postulant actiõ cũ hac ꝓpõne ad. Et vltra hãc cõstructionẽ possunt habere alterũ dtiõ vel actiõ ad preiũcta dictiõis significatis ad qđ (vt supertius est dictus) vt nullũ verbũ mihi vel ad me respondit aut locutus est, ꝓposito vel ad propositum hec tamẽ compello/appello/cõuento/alloquor/affor/interpello: solum actiõ regunt vt compello/appello/cõuento/interpello/alloquor/affor te: de confero/ colloquor cõfabulor/ꝛ ceteris superius dictũ est.

Vult auferre notans verbum ablati sibi quartum
Illius & quicq̃ de quo aufertur quoq; ternum
Pro terno interdũ sextum cum prępositiuo

¶ Uerbum signs auferre postulat actiõ rei ablate/ꝛ dtiõ illius vnde aufertur aliqđ vt aufero/rapio/ abripio/diripio/eripio/ꝑripio/ surripio: adimo/demo/ subduco/ sublego/subtraho/detraho/furor/ꝑdor/tibi vestẽ. Et interdum loco datiui postulat abltiõ cũ ꝓpõne. Teren. Et crimine hoc antiphonẽ eripiã. Cice. li. iij. epłarũ. Ego si in prouincia detrahere de sua fama quicq̃ cogitassem.

Annotatio.

Uerba signtia priuationẽ cũ actõ ꝛ abltõ sine ꝓpõne.

Cum natis priuo, spolio, fraudo, abdicat, orbo
Emungo, euacuo, castro, frustro ex (&) inanit.
Eluit expello, viduo, exhęredo reposcunt
Illius abs quo priuatur quicq̃ sibi quartum
Priuati & sextum semper sine prępositiuo
Sed legitur frustror (raro etsi) cum genitiuo.
Abrogat exposcit quartũ & ternũ sibi solum.

¶ Hec verba priuo spolio fraudo/cũ cõpositis: vt deprino/subprino/exspolio/dispolio/defraudo. Similiter abdico/orbo/abrogo/expello/viduo/exheredo. regũt actiõ illi⁹ rei vnde priuatur aliqđ ꝛ abltiõ sine ꝓpõne illi⁹ rei qua priuatur. vt priuo te reb⁹

Liuius. Liui. Dictator se magistratu abdicauit. Teren. in phor. Emunri senem argento.
Teren. Euacuo animã vitiis. Et inanio amphorã vino. Castro te testiculis. Frustro/vel
Hellius deponẽs frustror te spe. i. fraudo vel decipio te. Frustror legitur cũ gtõ apud. Helli.
Uirgil. Captionis versute excogitate frustratus est. Uirg. Tam multis viduassed viribus
Cicero vbem. Abrogo/as actiõ ꝛ dtiõ regit. Cice. j. ad heren. Que res fidem abrogat oratori. i. aufert. Dicimus etiam abrogatur lex. i. infirmatur: ꝛ etiam abrogatur legi. Cice. ad heren. Cui legi abrogatum vel derogatum sit.

Pono fero capio cum prę post ante reposcunt
Quartum cum terno, sic actiua omnia ferme
Cum prę & sub iuncta, at soli terno dato neutra.

Uerba cõpositta cũ ante/prę/ post/ꝛ sub.

¶ Hec verba pono/fero/ꝛ capio cõpositta cũ prę/post/ aut ante: regunt actiõ et dtiõ vt prępono/prefero/postpono/postfero/antepono/antefero/ antecapio libertatem diuitiis. Similiter actiua pleraq̃ oia cõposita cũ prę vel sub cõstruuntur vt prescribo ꝑstituo/ꝑfinio/ꝑdico/ꝑfigo/ꝑparo: cũ aliis: subigo/ sublego/subticio/ suppono/ substerno/subdo/subiungo: cum multis aliis. Teren. Tute his rebus finem prescripsisti pater. Idem. Cheream huic rei prefecimus. Idem. Et te clam subduristi nobis. Idẽ Qui hunc supposuit nobis. Neutra pleraq̃ solum datiuũ habent. vt subrideo tibi succurro tibi/subsideo tibi.

Teren. Idem

Cõmoneo admoneo poscunt quartum & genitiuum
Aut ablatiuum cum vel sine prępositiuo.

¶ Cõmoneo ꝛ admoneo/ꝑ memorem facio: triplicẽ habẽt cõstructionẽ. Primo regũt actiõ ꝛ gtiũ: vt admoneo te officij. Salu. Admonuit aliũ egestatis/aliũ cupiditatis sue. Quintilianus. Grãmaticos officij sui cõmonemus. Secũdo accusatiuum cum ablatiuo sine ꝓpõne: authore Mancinello: vt admoneo te officio. Tertio actiõ

Quintilis.

¶ ablatiũ cũ prepõne. Cicero. iiij. epistarũ. Putauí ea de re te admonendũ. Regit etiã pro horto: duplicem actũ sicut suũ primitiuũ moneo: de quo superius. Teren. Ridiculũ est te illud me admonere. Cicero. Teren.

Accusare notans verbum: aut damnare reposcit
Quartum accusati vel dãnati & genitiuum,
Siue ablatiuum cum præpositio simul absq;
Criminis aut penæ: at sextum cum sunt sine fixis
Adiectiuorũ cum vel sine prępositiuo
Exceptis tanti pluris quanti atq; minoris
Cum natis semper quę ponentur genitiuo.
Criminis interdũ quartum iungi sibi poscunt.

Verba accusationẽ aut dãnationẽ significãtia cũ gtõ: aliq̃ ablat;no.

Accusare vl dãnare significantia sũt hec accuso, inculso, arguo, reprehendo, criminor, insimulo, ago, ponitulo, alligo, arstringo, arcesso

¶ Uerba signtis accusare vel damnare regũt actũ accusati, vel dãnati: t gtũ vel ablatũ cũ vel sine prepõne, criminis aut pene: vt accusare hũc potes furti, furto, vel de furto. damnaui hunc vniuerse pecunie, vniuersa pecunia, vel de vniuersa pecunia. Hec Ualla. Liuius. Sed nequaq; tantũ relictũ est quante summe dãnatus fuerat. Sed huiusmodi verba postulãt semper ablatũ cũ vel sine prepõne olim adiectiuorũ cũ sine substantiuis ponuntur: exceptis istis. tanti, quanti, pluris, et minoris. t id genus alia cũ cõpositis q̃ semper gtõ (quũ sunt sine substantiuis ponũtur. vt accusare hunc potes furti vel sacrilegij, vel vtroq;, vel de vtroq;. Amboꝝ vel de amboꝝ: nõ asit virtusq; vel amborũ. Uerba sunt Ualle. Regũt aliquando actũ criminis. Cicc. j de ora. Nam qõ inertiam accusas adolescium. Cicc. pro Sylla. Qui alterũ coniurationis accusct. Emilius Probus. Accusatus hoc crimine. Gel. li. vj. ca iij. Timerchum de pudicitia accusaret. Ago te furti. i. accuso. Sueto. in Cesare. Dolobellam repetundarũ postulauit. i. accusauit. Cicero. ad heren. Arcessitur. Cepio maiestatis. i. accusatur de peccato in maiestatem principis. Idẽ. ij. offi. Ne quẽ vncq; innocentem iudicio capitis arcessas. i. accuses. Terẽ. Si herũ in simulabis auaricie male audies Ouidius. vtinã temerarie dicar Criminibus falsis insimulasse virum. Cicc. ij. ad heren. Si quisq; furti arguat. Solinus. in aliquo peccato argutus. Gel. li. iiij. Notabatur in politie. i. incurie. Cicero. Boni ciues nulla ignominia notati. Terẽ. Hic furti se alligat. i. obnoxium reddit. Plaut. in penu. Furtis se astringit. i. obnoxiũ facit. Hieron y. Qui alterum criminaris mendacij desine ipse mentiri. Ciccro. Scelcris condemnat genetum suum. Idem. Si iniquus es in me iudex: condemnabo eodem te crimine.

Uerba accusationẽ

Ualla.
Cicc.
Emilius pbus
Sueto.
Cicero
Idem.
Terentius
Ouidius.
Ciccro
Solinus.
Gellius
Cicero
Teren.
Plautus.
Hieron y.
Cicero.
Idem.

¶ Annotatio.

¶ Et si huiusmõi adiectiua: tãti, quãti, minoris, pluris, leguntur cõiuncta cũ substantiuis in gtõ. Ille gtũs tamẽ non regitur a verbo spectãte ad precium: sed a substantiuo nomine, vel infinitiuo esse subaudito. vt in illo. Cicc. in paradoxis. Areas quasdã magni pcij estimant. sensus est. estimãt areas quasdã (subaudi) esse magni precii. vel sic per nomen. Aestimãt areas quasdã (subaudi) esse areas magni precii Terentius. Uidetur homo quantiuis precii. precii regitur hic a substantiuo homo Ideo latine non dicitur quãti precii emisti: sed quãti emisti: nec intelliges in constructione precii. sed sic resolues quanti emisti. i. quanto precio. Nam latine dicit. quanto precio emisti minoris pecunia vendit multis nummis mercatus sum. tanto auro non vendam.

¶ Magni pcij Teren.
¶ Quantiuis precij.
¶ Quanto pcij

Ad pręcium spectans verbum precij rogitabit.
Sextum. sed demptis tantum quantum minus & plus
Cum natis (quum sint sine fixis) quæ genitiuo
Ponentur, sed cum fixis sexto, tamen ista
Tantidem pluris semper pone in genitiuo.

Uerba ad precium spectantia

Carius & melius peius sic vilius emi
Post se negat dici recte per nomina Valla.

¶ Verba ad preciū pertinētia: vt emo/vendo cōsto/valeo loco/cōduco: ⁊ do pro vendo regūt ablm̄ rei significātis precū. siue precū certū sit siue incertū/ his quatuor exceptis: tm̄/quantū/min⁹/et pl⁹ cū suis cōpositis: vt tāt⁹/tāt̄libet/tanticūq; quantiuis/quāt̄libet/quanticūq;/q̄ sine substantiuis in gtō poni debent. Sed cuz substantiuis in ablt̄: ꝓter tantidē ⁊ pluris q̄ ablt̄o carent. ¶ Licet. Salustius scribat pluris precij. ⁊ Teren. quāt̄uis precij: hic tm̄ loquēdi modus nō vsitatur apud oratores. Virgil. Vendidit hic auro patriā. Teren. Minis viginti tu eam emisti.

Sallustius
Virgil.
Teren.
Valerius.
Plaut.
Valla.

Valerius: Magno vbiq; precio virtus estimatur. Teren. Redimas te captū quam queas minimo. Plautus Quanti eam emit? vili. Cice. In licitatorē potius ponā/ q̄ illud minoris veneat. Idem. Quo ne pluris emerē. Latine dicas (authore Valla) hoc emi carius/melius/peius/vilius: nō aūt cariorīs/meliorīs ⁊c.

Verba regētia gtm̄ adiectiuorum.

Aestimo, cū pendo, facio, puto, consulo, curo
Sic habeo, duco, genitos istos sibi poscunt.
Tanti cū quanti, maioris, maximi, & æqui
Magni, infiniti: parui, minimi, atq; minoris,
Atq; boni, multi pluris, cū plurimi, & assis.
Et nauci, nihili, flocci: quędam quoq; sextum
Pro prędeunte petunt: vt duco, est pro nihiloq;
Interdū sextum poscunt sine prępositiuo.

¶ Verba estimandi: vt estimo/eristimo. ⁊c. regunt gtōs istos tanti/quanti/ magni/ maioris/maximi. ⁊c. superius in versibus dicta. Boetius. iij. de consola. Quanti tu estimabis: si bonū ꝺd sit cognoueris? infiniti inquā. Clau. Terūcij facūt/ nihili pēdunt. Cicero pro murena. Quāti putas esse ad famā hoīm. Apule. li. j. meta. Optimi consule. i. estima vel iudica. Ouidi. in. vj. de monto. Tu tamen hec queso consule missa bona. i. iudica ⁊ in bonā partem accipe. Terē. Tu de me parui curas dum illi bene cōsulas. Hanc rem nihili duco. Apule. j. meta. Istud quidē qđ polliceris eq i bonīq facio. Cice. in epīs. Demonstrauit me a te plurimi fieri. Cice. v. phil. Pluris habetur Virgi. Nō assis faciunt. Catullus Omnes vnius assis estimemus. Plaut. in rudente. Minas tuas flocci non facio. Idem in Curg. Respicio vos nihili meam gratiam facere: hic nihili ⁊ flocci seperantur a facio/ideo melius diſſimcte q̄ cōpo site construuntur hec ⁊alia.

Boetius
Columel.
Cice.
Apuleius
Ouidius.
Teren.
Cicero.
Virgilius.
Plaut⁹.
Idem.
Cicero.
Valla.
Boetius.
Hieronymus.
Valerius
Seneca
Cicero.

¶ Annotatio.

¶ Quedam etiā ex his regūt ablm̄ horū adiectiuorū intercedente hac ꝓpōne pro Sillius. ij. Cerno equidem nec pro nihilo est mihi federa rumpi. Cicero sepe vtit ꝓ nihilo duco: ꝓ nihilo habeo. i. estimo. Regūt etiā interdū ablatiuū sine ꝓpōne: vt estimo te magni/⁊ magno: et recte/teste Valla. Boetius in prologo topicoruz. Paruo estimare videtur. Hieron⁹. in leuiti. Tāto estimabitur. Valerius. lib. v. Magno vbiq; precio virt⁹ estimatur. Seneca. Data magno estimas/ accepto paruo. Sed pulchrius. ⁊ frequentius cum genitiuo. Cicero in aca. Alia pluris estimanda alia minoris.

¶ Cōposita a pleo ⁊ fartio cū actōe ablatiuo aliq̄n gtō.

Quartum cum sexto poscunt pleo farcio nata
Vel genitiuum, interdum sextū cum prępositiuo
Totius & sextum semper cum præpositiuo.

¶ Composita ab his verbis pleo ⁊ fartio: vt compleo/expleo/impleo/oppleo/repleo suppletio/refertio/infertio/suffertio/regūt actm̄ vl̄ ablm̄. Virgil. Impleui clamore vias. Sal. Silla oēs suos diuitijs expleuit. Idem precipit primum vti veteres

Virgil.

amicos muneribus repleant. Vallensis. Referti apotheca vino: & aliq̃ loco ablatiui regunt gñn. Virgi. Implentur veteres bacchi. Interdũ ablñ cũ prepõne de. Cice. j. de ora. De nugis referti libri. Martia. Hos nisi de flaua loculos implere moneta. Et vita hanc constructionẽ regunt etiã ablñ semp cũ prepõne alicuius totius vt impleui vrceũ de amne: de rtuo. hec Valla. Valla. Virgilius. Cicero Martia.

¶Annotatio

¶Uerba ipsius Valle diligenter sunt annotanda in hac & simili cõstructione: vt si dicam. Impleui nauẽ de omni genere frumenti: et refersi apothecam de varia natura vinorum. vir ausim (inquit Valla) ꝓpõnem hic omittere. Q: nõ est nauis repleta omni genere frumenti: sed frumento omnis generis. Et hoc quoties loquimur de aliquo toto/vel re generali. vtimur semper prepõne. Lactan. iiij. Et insuper duodecim cophini/de residuis fragminibus impleti. Nam si dicam impleo vrceum de amne: hic sigtur pars de aliquo toto auferri: non illud totum/igitur non dices. Impleui vrceũ amne/sed de amne. Et sic de similibus. Valla. Lactan.

Que nutrire solent, cum magnifico, beo, dito,
Informo purgo sic inficit imbuit adde
Prouoco participio cõmunico placo lacesso
Instituo in(q;)iciat simul erudit instruo muto
Oblecto palpo circumuenio locupleto.
Munero, cum dignor: quartum & sextum sibi poscunt.

¶Actiñ & ablñ sine prepositione regunt verba que signt nutrire: vt alo/educo/imbuo te optimis institutis: cibo te pane/lacto te verbis/poto te aceto/satio/saturo/reficio te deliciis. Siliter hec verba magnifico te ꝓbis. Beo/dito/te spe. Informo te disciplina inficio/imbuo lanam colore. prouoco/lacesso te conuitijs: participo te prãdio/cõmunico te cõsilijs meis/placo numina precib⁹. Instituo te moríb⁹/inttio te sacris: erudio/instruo te armis/muto quadrata rotundis: oblecto me carmine: & carmen me oblectat. Palpo te munere/circumuenio te dolis/locupleto te laude. Munero te pecunijs: dicit & muneror/aris/deponens. Dignor te honore. cum aliis similibus.

Herba pascis equum: pascit dicas equus herbam
Hic oculos, animum: pictura pascit inani.

¶Pasco tde qõ comedo: sed pasci fere ad bestias: vesci ad hoies pertinet. Triplici modo construitur. Primo dicimus pasco equũ herba. Secõ equus pascit herbam. Tertio per translationẽ ꝓ ablectare. Unde dicimus: pascit oculos/aspectu virginũ Virg. Atq; animũ pictura pascit inani. Terẽ. Oculos pascere/sectari ad ludũ: ducere & reducere. Dicitur etiã pasco: deponẽs eiusdem cõstructionis. Virgil. ii. eneid. Miseros morsu depascitur artus. Utrgi. Teren. ꝓba signtia soluere, remouere vel cohibere.

Soluere: que signant vel sumere: vel remouere,
Vel cohibere: petunt post se iungi omnia verba
Quartum cum sexto: cum vel sine prepositiuo.

¶Actiñ & ablñ cũ vel sine ꝓpõne regũt oia verba signtia soluere: vt soluo/libero/redimo/exuo/expedio/euoluo/eruo. ꝛc. Similiter signtia sumere: vt sumo/suscipio/accipio/recipio/audio/disco/intelligo. ꝛc. Itẽ signtia remouere/vt semoueo/discedo/abeo/migro/emigro recedo/separo/segrego/diuido: diuello/disiungo/dilacero/dirumpo/proficiscor. ꝛc. Et signtia cohibere: vt cohibeo/contineo/tẽpero/coerceo/cõpesco/vito/deuito/arceo/abigo. ꝛc. vt soluo captiuũ vinculis/vel a vinculis. Austineo cum actõ & ablõ: aliquãdõ.

Abstineo quartum petit illius: abstineas quod
Sextum a quo abstineas cum vel sine prepositiuo
Et vice vult sexti (quod rarius est) genitiuum.

Cicero. ¶Abstineo regit actiñ illius rei quã abstineas/ꝛ ablatiñ cũ vel sine prepõne illi⁹ rei
Idem a qua abstineas. Et aliqñ (licet rarius) loco ablati regit gtiñ. Cice. in epistis. Ego qui
Horatius. ostreis facule abstineã/a beta et malua deceptus sum. Idem. Beneficium est q̃ ab-
Liuius. stinueris a nefando scelere. Horatius. Mox vbi lusit/abstineto dixit iratũ. Liuius
De quouis ca- vij. Bellum ab innocuo populo abstineat.
su absolute po- Cum substantiuũ (sibi concomitante relate)
sito. A nullo regitur, sub eodem pone soluto
Illud tunc casu, cum cõmitante relato,
Propheta. ¶Qñ substantiuum (concomitãte relatiuo) a nulla dictione regit/tunc illud substã
tiuũ in eodẽ casu cũ relatiuo comitante absolute ponetur. Propheta. Uirga tua et
baculus tuus ipsa me consolata sunt. Uirga est hic ntũs absolutus. Exemplũ de ge-
Hieron⁹. nitiuo absoluto. Imperij ꝛ dignitatis fuit a est eorũ gloria. De dtõ. Uirtuti ꝛ eruditi
oni semper ijs fuisti dcditus. De actõ. Masculũ et feminã creauit eos. De vctõ
satis liquet. De ablõ. Pace et vnitatẽ semper ijs delector. Hieroñ. Omnẽ palmitẽ
in me non ferentem fructum/tolet cũ.

Regẽtia ablatiñ interduz gtiñ ꝛ poscunt aliqñ accusatiuum. Uirg. Cicero. Teren. Idem. Sellius. Idem.

¶De constructione ablatiui.

Sextum vult vescor fungor fruor & caret vtor.
Delector potior, quod vult etiam genitiuum.
Fungor cum potior quidam quarto tribuere.
Vult scateo sextum sibi iungi vel genitiuum.

¶Ablatiñ regunt hec verba vescor/fungor/cũ ceteris superi⁹ dictis. Uirgil. Mensis enim vescimur inquit. potior interdũ gtiñ sibi contigit. Cice. Rerũ potiri volũt. Similiter hec verba fungor ꝛ potior cũ actõ cõstructa reperies. Teren. Tute illorum officia fungere. Idem. Miseriã oẽm ego capio hic potitur gaudia. Et hoc vbũ scateo regit ablatiñ/vel gtiñ: vt scatet vermibus. ꝙ cllius. Irarũ multebriũ per diẽ pax noctem scatebat. Idem. li. j. Uideas quosdam scatere verbis.

Sallustius Cice. Sallust. Curti⁹ Cicero Sillius. Uirg. Ouidius. Teren. Sellius.

¶Annotatio.

¶Potior sigñs teneo/ant in potestatem habeo/siue obtineo. Primo regit gtiñ. Sallustius. Cui fatũ fecit vbis potiri. Cice. iiij. de ora. Noster pplus terrarũ omnium iam potitus est. Salu. in Jugur. Si eius oppidi potitus foret. Curtius lib. iij. Alie potituruꝫ. Idem in. v. Si regionis potiri contigisset. Cicero. j. epistarũ. Illius regni potiri. Silli. li. xv. Uotiꝫ potitus. Libro. xliij. Huius potitus loci cõsul. Sellius. vj. ca. xvij. Xerxes. Athenarũ potitus. ¶Scõo ablatiñ. Uirg. primo Eneid. Egressi optata Troes potiuntur arena. Ouid. xiij. meta. Tuqꝫ tuis armis/nos te potiremur. Achille. ¶Tertio actiñ: ꝛ tunc sigñt frui. Terentius. Hic potitur gaudia. Sellius. xiij. ca. j. Mortem per vim potita est.

¶Nonasigñtia temp⁹ aut spacii in ablatiuo aut actõ.

Sexto ponetur signans tempus spacium ve
Nomen, vel quarto quando grecos imitamur
Si non sit recti casus, aliter ve regatur,
Interdũ quartus vult per: vult sextus in, aut de
Et spaciũ signans quartũ vult ad præeunte.
Supprimitur quartus nonnunq̃ præ genitiuo.

Uarro. Uirg. Idem. Uirgil.

¶Nomẽ sigñs tempus vel spaciũ si non sit ntũs casus verbo: aut aliorsum regatur ponetur in ablatiõ: vel si grecos imitamur in actõ. autꝫore Uarro. Uirgilius. Hic tamẽ hac mecũ poteris requiescere nocte. Idẽ. Noctes atq; dies patet atri ianua ditis. ¶Exemplis spacij vel distantie de ablatiõ. Uirgi. xj. Nec longis inter se passibus absunt: satis notum de ablatiõ. Exemplũ de actõ. Cicero. xv. epistarũ. Abessemq; ab Auis

no iter vnius diei. Cesar. iij. de bel. ci. Hic locus abest a cl ypeis passuum .xxxti. milia Curti. v. Aedificia non sunt admota muris: sed fere spaciuz vnius iugeris absunt. Virgi. Dic quibus in terris ⁊ eris mihi magnus Apollo Treis pateat celi spaciuz non amplius vlnas. Sic construuntur post adiectiua: vt hic murus est longus lat⁹ vel altus viginti pedes/vel pedibus.

Cesar
Curti⁹
Virgilius.

¶Annotatio

¶Nomen significans tempus aliquando ponitur in actō cum prepone per. Liuius in proemio. Que nostra per tot annos vidit etas. Cicero ꝓ Clu. Per multos annos quieuit. Sueton ius in tybe. Cibo per quadriduum abstinuit. Cicero. viij. ad atti. Tenuisti prouinciā per decem annos. Cū mille eiusmodi aliis. Aliquando ponit in ablatiuo cum in/aut de preeunte. Tacitus. Tali in tempore capessende reipu. iter ingreditur Hircius de bello Gal. In sequenti nocte equites premittit. Cice. p mure. Virgilius tu de nocte. Liuius. xxiij. Ceperunt epulari de die. Cesar de bello Gal. vij. Reliquas de media nocte proficisci imperat. Sueton ius in Augusto. De nocte ad occasionem aure euectus est. Cice. viij. ad atti. Obsignata epla quam de nocte daturus eram. Curtius. v. De die inibat comitium. Horatius. Ut iugulent homines surgunt de nocte latrones. ¶Nomen significans spacium / aliquando in accusatiuo ponitur preeunte ad pro circiter. Cice. vj. ad atti. Accepi tuas literas ad quintum miliare. Hircus oppius de bello hispa. Quū ad octauū miliarū venisset: Aliquando accusatiuus ante genitiuū suppriimitur et subauditur. Cice. v. ad atti. Nos properabamus in castra/que aberant bidui. i. spacium bidui. Idem alibi. A quibus aberam bidui.

Tenuisti prouinciā per decem annos. Cū mille eiusmodi aliis. Aliquando ponit in ablatiuo cum in/aut de preeunte. Tacitus. Tali in tempore capessende reipu. iter ingreditur Hircius de bello Gal. In sequenti nocte equites premittit. Cice. p mure. Virgilius tu de nocte. Liuius. xxiij. Ceperunt epulari de die. Cesar de bello Gal. vij. Reliquas de media nocte proficisci imperat. Sueton ius in Augusto. De nocte ad occasionem aure euectus est. Cice. viij. ad atti. Obsignata epla quam de nocte daturus eram. Curtius. v. De die inibat comitium. Horatius. Ut iugulent homines surgunt de nocte latrones. ¶Nomen significans spacium / aliquando in accusatiuo ponitur preeunte ad pro circiter. Cice. vj. ad atti. Accepi tuas literas ad quintum miliare. Hircius oppius de bello hispa. Quū ad octauū miliarū venisset: Aliquando accusatiuus ante genitiuū suppriimitur et subauditur. Cice. v. ad atti. Nos properabamus in castra/que aberant bidui. i. spacium bidui. Idem alibi. A quibus aberam bidui.

Liuius.
Cicero.
Sueto.
Cicero
Tacitus
Hirci⁹.
Cicero.
Liuius.
Cesar.
Sueto.
Cicero
Horatius.
Cice.
Hircius.
Cicero.
Idem.

Nomen vel verbum sextū sine prepositio vult Instrumentalis, sic formalis quoq; causæ.

¶Causa istrumentalis ⁊ formalis ponet in ablto sine ppōe

¶Nomina ⁊ verba regūt abltm casum sine ppositione dictionis significantis causam instrumentalē vel formalē. Instrumētalē. Ouidius. Sancta vomeribus per se dabatola tellus. Virg. Insequitur iam iamq; manu tenet ⁊ premit hasta. Formalem vt cāto alta voce/recito prolatione dulci: his verbis affatur amicū. Quo ore id loquar. Qua ratione emisti. Qua audacia id fecerit. quo infortunio id fit. Petrus nomine/piscator arte/apostolus electione. Teren: Eo pacto et gnati vitā ⁊ consilium meū cognosces. Idem hoc dauī factū est consiliis ⁊ dolis: cū mille aliis. Virgilius Raptatus bigis: vt quondam aterq; cruento puluere. Ouidius. Anxia luce gemit. lentaq; miserrima tabe. Linquitur vt glacies incerto saucia sole.

Ouidius.
Virgil.
Teren.
Virg.
Ouidius.
Idem.

¶Annotatio.

¶Causa instrumētalis dr: vt video oculis: quia hic abltūs oculis/est instrumentū et causa videndi. Ludo alea. hic ablatiuus alea est instrumentū ⁊ causa ludendi. sine qua nudus ille nō exercetur. causa formalis dr: quia ostendit formam et formalem causam alicuius rei: vt quū dicā. Aspitio te hilari fronte: hic abltūs fronte cuz adiectiuo hilari ostēdit formā ⁊ modū aspiciendi te. Intueor te tornis oculis. ⁊c. et respondit questionem quomodo.

Mobile vel verbum sextum causæ efficientis Vult sine prepositio, aut sextum cū prepositiuo Intertum quartum per ob aut propter sibi iuncto.

¶Causa efficiēs in abltō cū/ vel sine ppōne: vel actō cū per/ob vel propter.

¶Nota adiectiua ⁊ verba dictionis signtis causam efficientē abltm sine prepōne Aliqn abltm cū ppōne. Aliqn autē actm cū hac ppositione per/ ob vel propter: vt sū tristis/vel tristor dolore/pre dolore/vel per aut propter dolorem. Sum pallidus/vel palleo timore/pre timore: vel per/ob/aut propter timorem. Teren. Animus lassus cura ⁊ cōfect⁹ stupet. Idem. Lingua heret metu. Idem. Pre gaudio non sum apud me Idem. Laborat e dolore/atq; ex hac sollicita est die. Idem. Reuertor mestus p egritudine assidua. Idem. Subtristis sed nihil propter hanc rem.

Teren.
Idem.

¶Annotatio.

¶Causa efficiēs dr: quia est causa alicuius rei vnde ea res fit: vt quum dicā Sum

pallidus vt palleo timore. Hic ablatiuus casus timore efficit me pallidum: et est causa pallendi.

Causa finalis in abltō cū vel sine p̄pōne / vel in actō cū prepositione.

Mobile vel verbum sextum sine prępposito vult
Causę finalis, vel sextum pro pręeunte,
Vel quartum cum prępposito ob propter ve pręeunte.

¶ Nomina adiectiua q̄ ꝑba regūt abltm̄ sine p̄pōne cause finalis: q̄ aliqñ abltm̄ cū hac p̄pōne pro. Aliqñ vero actm̄ preeunte hac p̄pōne ob vel propter: vt auarus oim laborū est patiēs: vel omnes labores patitur lucro / pro lucro / vel ob aut propter lucrum. Teren. Ea gratia id feci vos vt pertentarē. Idem. Sapiunt si pro maleficio beneficū summum, noluit reddere. Idem. Si propter amorem vxorem nolit: ea primum ab eo animaduertenda est iniuria.

Teren.
Idem.

¶ Annotatio.

¶ Causa finalis dicitur: quia respicit finem alicuius rei: q̄ propter eum finem: vt si dicam. Mercatores tranant maria: spe lucri. Hic abltūs spe est causa finalis: et respicit finem lucri. Et propter hanc finalem causam. id est spē lucri. fit illa tranatio maris a mercatoribus. Et respondit questioni: quorsum: aut ad quam finem: vt si dicam quorsum / vel ad quem finē dicis hoc: respondeas. Ea gratia vt pertensem animum tuum.

¶ Causa materialis cū abltō

Mobile vel verbum vult causę materialis
De qua fit quicq̄ sextum sine præpositiuo
Cum qua fit quicq̄ sextum sine præpositiuo.

Uirgil.

¶ Nota adiectiua q̄ ꝑba dictiōis significātis causam materialē (de qua aliq̄d fit) regūt abltm̄ cū p̄pōne: vt hec domus cōstat ex ligno q̄ lapide. Uirgi. Crater ex auro solidi. Regūt etiā dictiones significātes causam materialē (cū qua aliquid fit) ablatiuū sine p̄pōne / vt paries fit alb⁹ / vel de albatur calce / domus contegitur latere / stramine calamo. Uirgi. Congestum cespite culmē. Idē. Uiminibus mollīq̄ paras intexere iunco. Idē. Sectaq̄ intexunt abiete costas.

Sexto ponetur iuncto sibi præpositio cum
Dictio qua coniunctio: concomitans ve notatur.

Ualla. Teren.

¶ Omnis dictio significans q̄iunctionē vel concomitantiam ponetur in abltō casu hac prepone cū semper preeunte (authore Ualla) vt suscepi eū cū honore / tu scribis cū iucūditate / loquitur cū affabilitate / fui negotiosus cū hospite. Teren. Miruz ni ego turpiter me dedam cum hoc meo decrepito.

Desisto. Cesso.

Desisto & cesso sextum cum prępositiuo
Poscunt siue modū infinitiuum, vice sexti.

¶ Desisto et cesso postulant abltm̄ cū p̄pōne: vel loco ablatiui infinitiuum modum vt desisto vel cesso ab amore / vel amare.

¶ De verbis pro varietate significationis diuersę constructis.

¶ De verbis reciproce constructis.

Verba reciproca sunt hæc deficit affluo abundo
Et præ se poscunt rectū: post se quoq; sextum
Quem rectū in ternū casum mutare aliquando
Et sextū in rectū structura reciproca possit.

¶ Hec verba deficio affluo abundo sunt verba reciproca: q̄ regūt ali se nominatiuū et post se abltm̄: quintus aliqñ in dto q̄ abltūs in ntm̄ p reciprocā cōstructionē conuerti pōt: vt ego deficio nūmis / q̄ nūmi deficiūt mihi / ego affluo diuitijs / q̄ diuitie affluūt mihi. Colu. li. iij. vite loquēs. Quū transtuleris (inq̄t) de humido in aridum

Columel.

ōcum: videſe priſtino alimento deficiat. i. careat. Cice. Ser. Sulpi. Opprimor inerdū q ea ſolatia mihi deficiūt. De affluo. Plaut. in pſeu. Atq; adeo vt frumento affluā. Ouid. de reme. amo. Affluit incautis deſidioſus amor. Teren. in phor. Amore abundas. Antipho. Augu. ij. conſe. Id furatus ſum quod mihi abundat. Abundo apud veteres cū gtō cōſtruitur. Lucilius ſat. vj. Quarū et abūdemus rerū / et quarum indigeamus. Non imitandum.

Cicero
Ouidius.
Teren.
Auguſtinus

Deficio quartum rogitat cum deſerto ſignat
Quando diſcedo ſextum cum præpoſitiuo.

Deficio qñ ſigt deſero regit actīn vt apud Terē. Nō te deficiā. i. non deſeram. Sed qñ ſigt ab alicuⁱ⁹ ductu diſcedere (autho. Ual. regit ablt̄n cū p̄pōne: vt ſabini deſecere a romanis. Cice. in Lelio. Difficile eſt amicitiā manere / ſi a ꝟtute deſeceris.

Deficio ſ̄ actō
q aliqñ cū abla
tiuo q p̄pōne.
Teren.
Valla.
Cice.

Proſequor afficio quartū & ſextum ſibi poſcunt
Et ſenſum ſumunt: ex appoſitis ſibi ſextis.

Hec verba, pſequor afficio regūt actīn q ablatiuū / q ex oppoſitis ablatiuis ſignificata diuerſa ſortiuntur: vt proſequor te amore. i. amo te: proſequor te odio. i. odio te. afficio te honore. i. honoro te. afficio te vituperio. i. vitupero te. Cicero in Uerrem Iſte tractus hominē verbis vehementioribus proſequitur. i. inſectatur.

Proſequor q af
ficio cū actō et
ablatiuo.
Cicero

Hæc timeo metuo caueo poſcunt ſibi ternum
Quartū vel ſextum cum præpoſito, veluti quum.
Dico tibi timeo, vereor mala ne tibi fiant.
Dicens te timeo, vereor mala ne mihi faxis.
Abs te ſed timeo, per te mihi ne mala fiant.

Hec verba timeo metuo q caueo pro diuerſa ſignāti rōne regūt nunc dtīn nunc actīn nūc ablt̄n cū p̄pōne. vt cū dico. Timeo tibi: vereor ne tanq̄ amico tibi mala fiant. Dicēs. Timeo te, vereor ne tanq̄ inimicus mala inferas mihi. Et dicens. Timeo abs te vereor ne p te tanq̄ p aduerſariū mala inferantur mihi. Plaut. in au. Auro formidat eudio. Terē. in phor. ei nūc timeo. Idē in An. Si illū relinqs: eius vite timeo. In his exēplis. Timeo auro. eius vite intelligas: ne q̄d male fiat. Exempla accuſatiui. Terē. Sim opitulor / eius minas timeo. Hic intelligas: ne mala mihi faciant. De ablt̄o. Idē. Heri metui a Chryſide. Hic intelligas metuo ne mala per Chryſidem fiant. Tulli epiſtarū. v. A me inſidias metuunt. i. ne fiant per me inſidie.

Timeo / mètuo
q caueo cū dtō
actō q ablt̄o cū
p̄poſitione.
Plautus.
Teren.
Idem.

Auribus intendo ſignans auſculto repoſcit
Quartum, ſed pareo ſignans poſcit ſibi ternum
Audio vult ſolum quartum ſenſu ſibi vtroq;.

Auſculto idē q̄d auribus accipio ſiue audio: regit actīn. Plau. Tum illū ſum miſſe loquētez auſcultabā. Teren. Auſculta pauca. Idē q̄d obedio regit dtīn. Idē. Pamphilū ne aduterā auſcultē ſeni. Idē in adel. Tū tu huic ſeni auſcultare? Audio in vtraq; ſignatione ſcō: recētiores ntīn ſolū poſcit. Cice. li. ij. epiſtarū. Si me audias vt tabis inimicitias. i. ſi mihi auſcultaueris: et meis verbis audiens fueris. Nec auſim dicere / ſi meis ꝟbis audies: licet in Capti. Plau. ſemel dixerit. Haud audiebat dicto. Nā q̄d Plauto verboꝝ licētia libertus? Cū dicit in muſtel. Cogites ſi illum inſernibus ſolū. vbi inſeruio cū actō ſolus iungit. Et ibidē dicit Soluā militē p̄ militi. Sed audiēs dicto ſepe legitur: q hic audiēs eſt nomen. teſte Diomede.

Auſculto et au
dio aliqñ cum
dtō / aliqñ cum
accuſatiuo
Plautus.
Teren.
Idem.
Cicero.

Vult p mitto recipit ternum quoq; quartum
Pro accipio quartum & ſextum cum prepoſitiuo.

Recipio qñ ſumitur pro p̄mitto regit dtīn q actīn: vt nihil recepit tibi / quod non reſpſa pſtabo. Qñ autē ſumitur pro accipio regit actīn q ablt̄n cū p̄pōne: vt lr̄a ab te recepi. Cice. Craſto. Que tibi p̄mitto / at recipio ſanctiſſime eſſe obſeruaturum. Idem. Idem. iuſ. epiſto. ad plancū. Binas a te recepi literas.

Annotatio.
Cicero.
Idem.

Accedo quat: tuor modis cõ: struitur.

Accedo addor vult acquirentis sibi ternum
Atq; acquisiti quartum simul ad præeunte
Ternum acquisiti quandoq; dati sibi poscit.
Aduenio quartum sine, vel cum prępositiuo ad.
Quartum quum signat faueo aut assentio poscit.

Teren. Quintilis. ¶ Accedo quadruplicẽ habet cõstructionẽ. Primo signs addor siue adiungor regit dtm̃ acquirentis: ⁊ actm̃ acquisiti cũ prepositione ad preeunte. Teren. in an. Ad hec mala hoc mihi accedit. Scõo: regit aliqñ dtm̃ acquisiti. Quintili. Atq; vt accedat dolori meo cumulus. Tertio signs aduenio/appropinquo: ⁊ quasi iuxta eo: regit actm̃ cum prepõne ad vel sine prepõne. Teren. Accede ad ignem hunc. Virgil. Vos et scyllęam rabiem penitusq; sonantes Accestis scopulos. Quarto signs fauco vel assentio regit dtm̃ solum: vt accedo ł sententie tue. ł fauco. Fabi. Nec accedo Celso id est assentior. Apuleus de asino. Accedis huic fabule.

Terentius Virg. Fabius

Reddo quum facio signat quartum sibi poscit.
Teren. Ternum cum quarto quum trado restituo ve.

¶ Reddo significãs idem qđ facio regit actm̃. Teren. Reddam eam tam atram cꝫ carbo est. Qñq; significat idem quod trado vel restituo regit dtm̃ et actm̃. Teren. Cupio eam adducere: vt eam suis reddam.

¶ Impono cuz dto: aliqñ cum dtõ ⁊ actõ.

Impono signans fallo ternum sibi solum
Vult, sed pono super ternũ quartũq; reposcit
Impono q; manum rem perficio notat apte.

¶ Impono significãs idẽ qđ fallo regit dtm̃ solũ: vt imposuisti nobis. ł. fefellisti. Sz qñ significat supponere regit dtm̃ et actm̃: vt impone mihi quiduis oneris. Virgil. lib. iiij. Uidit thuricremis quum dona imponeret aris Hicroñ. Quare imposuisti mihi Quintilia. Fefellit me ingenitus honestis cautis gloriæ amor. spes tibi perpetue laudis imposuit.

Virg. Pierony.

Cõparo cũ dtõ ⁊ acto: aliqñ cũ actõ ⁊ ablõ.

Comparo consilio vel emo signans sibi ternum
Cum quarto poscit: quandoq; equiparo rogitabit.
Quartum cum terno vel sextum cum pręeunte.
Interdum quartum poscit simul ad pręeunte
Constituo: vel compono quartum sibi solum.

¶ Cõparo quadruplicẽ ł habet cõstructionẽ. Primo significat idẽ qđ cõsilio vel emo et regit dtm̃ ⁊ actm̃: vt magnã cõparasti tibi laudem. Cõparauit tibi libros. Scõo sigt equiparo vel adequo: ⁊ regit actm̃ et dtm̃ vel ablm̃ cũ prepositione cũ: vt comparo Virgilũ homere: vel cũ homero. Tertio modo construitur cum actõ intercedente ad loco datiui. Teren. Hau. Me comparandus hic quidẽ ad illũ est. Quarto significat constituo vel compono ⁊ regit solũ actm̃. Idẽ in Eunu. Ita me comparem non perpeti meretricem cõtumelias. ł. cõstituam; me.

Teren. Idem.

Aequalem facio quum signant ęquiparo ęquo
Quartũ cũ terno poscũt, duplicem quoq; quartum
Ad mediante volũt, ęqualis sumq; reposcunt
Quartũ cum sexto: cum vel sine prępositiuo.

Liuius.

¶ Aequo et equiparo triplicẽ habent cõstructionẽ. Primo quũ signte equalẽ facio regũt actm̃ ⁊ dtm̃. Liui. li. iiij. Aequantes eum Romulo. ł. equalẽ facientes cuz Romulo. Scõo in eadẽ significatione geminũ regũt actm̃. intercedente hac ppõne ad Plau. in milite. Cum bellator Mars aut ausit dicere/neq; equiparare suas virtuz

tes ad mas. Vnde dicimus. equo domum solo. i. deliciendo/destruēdo/equalem fa- Virg.
cio. Virgilius. Felix si protinus illū/ equasset noctiludum. i. equalem ꝛ continuum
fecisset ludit nocti. tam diu ludendo q̄ nox est. Tertio quum significat equalis sum
regunt actū ꝛ ablū sine ꝓpositione vel cum prepositione. Virg. Non calamis solus Philelphus.
equiparas sed voce magistrū. i. equalis es. Philel. lib. xii. epistarū. Hac in re equabo
te. vel fortasse etiam superabo.

Cōmendo signans fidei committere poscit — Cōmendo cum actō et dtō aliq̄ cum duplici actō apud mediante.
Quartum cum terno. commendo laudoq; signās
Exposcit binos quartos, sed apud mediante.

¶ Cōmendo significans fidei committo regit dtū et actū. Virgili. Sacra suos tibi Virgil.
cōmendat troia penates. Cice. Sic cū tibi cōmendo. Significans aliquē laudare re Cicero
gir duos actōs hac prepositione apud mediante. Valla. Commendo te regi. i. com Valla.
mitto. Commendo te apud regem. i. laudo.

Conduco signans prosum poscit sibi ternum.
Olim vel quartum cum prępositio in: simul adq;.
Sed quartū poscit precio cum accipio signat.

¶ Cōduco triplicē habet constructionē. Primo modo signs ꝑsum/vel vtile sum. re- Columel.
gir solum dtū. Colu. li. j. Id minime conducit agricole. Sedo regit actū cū in/ vl ad Plautꝰ.
Plautus in capti. vt potissimū qō in rem recte cōducat tuā/ id petam. Idem in eo- Idem.
dem. Nam si ca memoria cui q̄ ad ventris victū cōducunt mora est. Tertio significās Cice.
precio aliquid accipio/ aut pro tempore precio mutuor. angli. (to hyre) regit actū
Cicero Tiro. Ego locū in proximo conduxi.

Incumbo signans operam do pectore toto. — Incūbo cū dtō aliqū cum actō cum ad vel in.
Ad corpus quando transfertur vult sibi ternum
Atq; animum quartum nunc in nunc ad pręeunte.

¶ Incūbo signs alicui rei toto conatu intendo siue operā do: si ad corpꝰ transfera- Virgilius.
tur regit dtū. Virg. Validis incumbite remis. Si vero referatur ad animum regit Cice. o.
accusatiuū cū in vel ad preeunte. Cice. Ad hec preclara studia incūbite. Hec Valla
Cice. li. ix. epistarū. Ut in rempublicā omni cura incumberes.

Voces diuisas male dico carpere quando, — Maledico. benedico cū dtō.
Signant. & laudo benedico iungito terno.
Litterulis sacris maledico quum male signat
Opto: sic bene pico precor quando bene signat
Nunc constructa leges cum terno, nunc quoq; quarto

¶ Bene dico diuise dictiones signtes laudare. male dico signtes carpere. vt sentit Valla.
Valla) dtū regunt/ Terē. Felicis cui male dicis viro. Sellius. de noctibus atticis. In Sellius.
dignissimū eum arbitror cui a bonis viris non bene dicatur. Sed in sacris literis. Prophetꝫ.
Benedico idem quod bene precor. et maledico idem quod male precor. Aliqñ cum Opto/ ꝛ precor
dtō. aliqñ aūt cū actō cōstructa leguntur. Propheta in Psal. Benedic anima mea cū bene ꝛ male
domino. Idem benedicat nos deus. dtō. deuouco de
precor execror
Opto precor iuncto bene vel male iungito terno. actō iungunt.
Quarto deuoueo, cum deprecor execror addas. Ouidius.

¶ Opto et precor cū bene vel male contūcta regunt dtū: deuouco aūt deprecor exe- Dono ꝑ do cū
cror actū regūt: vt bene opto vel precor tibi. male opto vel precor tibi. Ouidi. The a. tō ꝛ dtō ꝛc.
seus deuouit: qui te dimittere nollet. Idem. Sepe prec. ꝛ mortē. mortem quoq; depre
cor idem. Salustius. Plebs catelinc consilia execrari.

Ternum cū quarto, dono poscit dare signans

Quartum cum sexto quum munero significabit.

¶ Dono significans idem quod do das. regit dtm̃ ⁊ actiu. vt dono tibi munus. quã do significat idem quod munero regit actiu ⁊ ablatiu. vt dono te munere.

Cõuenio p cõgruo dtm̃ et ablatiũ cũ ꝓpõe p alloq̃r actiu

Conuenio poscit quum congruo significabit
Ternum vel sextum cum prępositio pręeunte.
Inter pręiuncto quartum poscitq; aliquando.
Inq; loco terni quartum petit in pręeunte.
Colloquor ac signans: quartum poscit sibi casum.

Cicero
Iuuens.
Cicero
Terentius

¶ Cõuenio. iti. modis cõstruitur. Primo signs cõgruo cũ dto ⁊ ablto pręeunte enim Cicero. v. de finibus. hoc mihi cũ tuo fratre cõuenit. Secundo dto / ⁊ actõ inter me diante. Iuuenalis. Secus inter se conuenit vsus. Tertio in loco datiui petit actiu ꝓeunte hac prepositione in. Cice. p Sexto Roscio. Non in oẽs arbitror omnis cõuenire. Quarto pro alloquor/regit actiu solum. Teren. Conuenit hominem.

Consulo.

Consulo prouideo signans simul auxiliari
Vel dare consilium quartum ternũq; reposcit.
Interdumq; loco terni quartũ in præeunte.
Consulo consilium peto signans vult sibi quartum
Atq; ablatiuum cum prępositio in pręeunte.
Consulo prouideo signans genitum sibi poscit
Interdum magni paruiq; boni simul ęqui.

Cicero.
Teren.

¶ Cõsulo significãs idẽ qõ. prouideo/auxilio/vel cõsiliũ do: regit actiu ⁊ dtm̃: vt hoc tibi cõsulo. i. hoc cõsiliũ do. Cice. Consule valitudini. i. prouide. Et interdũ regit loco datiui actiu cũ hac prepõne in. Teren. Pessime istuc in te atq; in illũ consulis. Sed cõsulo significãs cõsilium peto regit actiu ⁊ ablm̃ cũ ꝓpõne de. Salu. Cõsul Albin⁹ senatũ de federe cõsulebat. Cõsulo signs. prouideo regit gtm̃ horũ nom̃/ magni/parui/boni ⁊ equi cũ sibibus. Terẽ. Quid de fiat/tu parui consulis: dũ illi pris.

Do.

Do tribuo signans ternum poscit quoq; quartum
Sed mitto signans per quem quid mittitur, eius
Vult ternum, atq; rei missę quartum, simul ad quem
Et missum quicq̃: quartum petit ad pręeunte.

¶ Do das. signs idẽ qõ tribuo regit dtm̃ ⁊ actiu: vt do tibi munus. Signs idem qõ mitto regit dtm̃ illius per quẽ aliquid mittitur: ⁊ actiu rei misse: ⁊ alterũ actiu cum hac ꝓpõne ad: illius ad quẽ mittitur quicq̃ vt do tibi literas ad patrem.

Incesso.

Incesso aggredior male quenq̃ siue lacesso
Asciscit quartum: & sextum sine prępositiuo
Pręteritum incessit sed ab incedo sibi ternum
Vel quartum vult pro inuasit, quandoq; pręeũte in.
Ingruo & ingredior signans: struitur sine casu.

Lactan.
Liuius.

¶ Incesso/is/cessi/cessum a supino ꝺbi incedo formatũ/ signs aggredior male. molesto ad trã concito sine lacesso regit actiu: ⁊ ablm̃ sine ꝓpõne. Lactan. lib. iti. Quid ergo te magistra illa vite docuit: an vt potissimũ consulem maledictis inciseres. eũq; hostem patrie venenatis oratiõib⁹ faceres? hyeron y. Aliquo modo vel alis qñ expugnatur qõ vndiq; incessitur. i. impeditur. Sed incessit ꝓteritũ ab incedo p ingredior: siue inuado/regit aliqñ dtm̃: aliqñ actiu. Liui⁹ lib. j. Timor deinde pfes incessit ne ciuitatẽ vis aliqua externa adoriret. Vale. maxi. Nec mihi cuncta com-

plectendi cupido incessit. Regit aliqñ actiñ preeunte in. Teren. in And. Que nona religio isthec in te incessit cedo. Aliqñ sigt ingruo siue ingredior ꝛ ponit absolute si ne vllo casu. Colu. lib. ij. Si vero procelle ventorum aut turbines incesserint: maior pars ad terram defluet. Idē. li. iij. Et quum autumnus incesserit anteꝙ frugus cacumina adurat omnia folia decerpere expediet. Teren. Columella Idem

Vult ternum solum vaco significans operam do.
Atq; loco terni quartum, in siue ad præeunte.
Sed careo signans sextum sine præpositiuo.
Sum vacuus sextum cum præposito a præeunte
Est ocyum signans impersonale vacatq;
Expoſcit ternum casum præ se vice recti.

Vaco p operā do/fio vacuus vel est vacuum

¶ Vaco sex modis construitur. Primo signe operā dare regit solū dtiñ/ vt vaco vir tuti. Vale Stanus est fauorabili. ꝙ inuise rei se vacare. Secōloco dti regit actiñ preeunte ad. Seneca. Nō vaco ad istas ineptias. Tertio regit actiñ cū in. Naso. i. primo lib. de ponto. In nullū mea mēs grāde vacabit op⁹. Quarto significās careo regit ablt̄m sine prepōne. Cice. Nullū est tēpus/qō iustitia vacare debet. Interdum ablūs subauditur. Augustinus lib. iiij. con. Jo. nō vacāt tēpora/nec ocioſe voluntur per sensus nostros. Quinto pro careo/aut vacuus sum: regit ablm̄ cum a/vl ab prepōne. p̄sertim vbi qualitatē vel actionē significamus: vt vaco a labore. i. nō laboro vel sum vacuus a labore. Cice. li. vij. epl̄arū. Vacare a culpa magnum est solatium. Plinius minor in epl̄is. Quum a scribendo vacaret. Seneca in epl̄is. xcvij. Nulla etas vacauit a culpa. Sexto impersonaliter cum datiuo cōstruitur. Ouidius. Jon vacat exiguis rebus adesse ioui. i. non est ocyum. Aliqñ datiuus subticetur. Virgil. Si vacet annales nostrorū audire laborum. Apuleius Valerius. Seneca Ouidius. Cicero Augustinus. Cice. Plin⁹. Ouidius. Virgilius.

Re ipsa perficio signans præsto: exhibeo, do,
Excello, ternum cum quarto vult sibi iungi.
Pro excello poscit ternum sextumq; aliquando.

Præsto

¶ Præsto significans re ipsa perficere/exhibere/dare/vel excellere/regit dtiñ ꝛ actiñ Cicero. Tu talem te nobis p̄stare debes vt dignus nostra cōmendatione videare. Plinius minor. Plura hic mihi p̄stitit ꝙ parētes. Salu. Omnes homines qui se se prestare studēt ceteris animantibus. Regit etiam aliquando ablm̄. Teren. Sapientia longe mihi prestat. Cicero. Pli. minor. Sallust. Teren.

Verbero, scindo: neco signas cędo sibi quartum
Expoſcit, signat sed quando locum dare ternum.

Cedo

Cedo signe idē qō verbero/scindo vl neco poscit actiñ: vt cedo seruū / cedo ramos/cedo victimā: iz qñ sigt dare locū poscit datiuū. Virg. Solt tibi cedit amitas. i. dat locū Virg. Vndico.

Iniuriam vlciscor signans vult vindico quartum,
Crispus & vt scripsit: quartum petit in sibi iuncto,
Atq; malo tueor quartum & sextum ad preeuunte
Assero quum signat quartum vult in preeunte.

¶ Vndico (authore Valla) significat vlciscor quoties iniuriā ꝓtumelia ve illatā p nio/ꝛ regit actiñ: vt hāc iniuriā vindicabo. i. vlciscar vl punā. Interdū regit actiñ cū hac pōne in: vt apud Salu. Sepius vindicatū est in eos qui contra imperiū in hostes pugnauerāt. Interdū vindico. i. qō ab iniuria cōtumelia ve/siue tractura facienda defendo. et tūc regit actiñ et ablm̄ cū pōne. Cicero. p marcello. Nobilissimāq; familiā tā ad paucos redacta pene ab interitu vindicasti. Itē de senectute ꝛ est senect⁹ natura loquacior. ne ab oib⁹ eā vitijs vidicare videar. Aliqñ sigt assero maxime cū tūgitur cū hoc nolebertas vel seruit⁹: ꝛ regit actiñ p̄tucta hac prepōne in. vnde (vt idem Valla inquit) dicimus vindicare in libertatez / aut in seruitutem Valla. Sallustius Idem.

Salluſtius

quaſi aſſerere in libertatē aut ſeruitutem: non vt quidam volunt vēdicare. Sal i Conſydero q̄ vite conditio ſic futura/ni nos metipſos in libertatē vindicemus.

Vult parco faueo ternum, pro ſeruoq; quartum.

Parco. Teren.

¶ Parco ſignificās ſanere regit dtiū. Terentiꝰ. Tandem aliquantulum tibi parce. Aliqñ ſigt ſeruare(ꝛ inde parſimonia)ꝛ regit actiū. Teren. Quod is vnciatim compariſit miſer id vniuerſum arripiet.

Aſpiro iiij. modis cōſtruitur.

Aſpiro ſignans faueo ternum rogitabit

Incumbo vel peruenio quartum ad præeunte

Aut in. vel quarti vice vult quandoq; datiuum.

Virgil. Ouidius. Sipontinus. Cice. Virg. Salluſt.

¶ Aſpiro ſignificans idem quod faueo/regit dtiū. Virg. Aſpirat primo fortuna labori. Oui. Corpora diſceptis aſpirate meis. Aliqñ ſigt idem quod incūbo: et quaſi toto ſpiritu intēt⁹ ſum: ꝛ idē q̄ accedo aut pueniō: ꝛ iſo ſignificationib⁹ regit accuſatiuū ꝓiuncta hac ꝓpone ad. Sipontinus. Scipio aſpirat ad cōſulatū. i. ꝓſulatuz toto conatu petit. Cicero. Nōnūq̄ ad curiā aſpirauī. Aliqñ regit actiū cū in. Virgi. Aſpirant aure in noctē. Regit etiam loco accuſatiui (licet rari⁹) dtiū. Salluſti⁹. Si qua ratione preclaris magiſtratibus aſpiraſſet.

Adſum

Adſum ſum pręſens ſextum vult in præeunte

Vel ternum. proſum ternum: venio quoq; nullum.

Teren. Virgi.

¶ Adſum ſignificans idē q̄ preſens ſum regit dtiū vel abltiū: vt aſſui comitijs/ vel in comitijs. Signs proſum vel auxilior regit ſolū dtiū. Teren. Uolo adeſſe vobis in hac turba. Signs venio nullū caſum regit. Virgi. Huc ades o formoſe puer.

Abſum Teren. Cicero.

Diſto, haud ſum pręſto, ſextum ſimul a petit abſum.

¶ Abſum ſigns idem q̄ diſto vt non ſum preſto regit abltiū cum hac prepoſitione a præeunte. Teren. q̄ longe abeſt a mari. Cicero. Ego te a nobis abfuiſſe doleo.

Deſum. ꝛ

Deſum deficio ternum vult deficientis

Defecti rectum, ni infinitus modus obſtet.

Terentius

¶ Deſum ſigns deficio regit dtiū deficientis/ꝛ ntiū defecti: vel illius rei que deficit. Teren. Nihil cū eſt. nihil mihi deeſt tamen. At illentūs aliqñ vertitur in actiū per excluſionez conuinctionis q: vt Nullam rem mihi deeſſe ſpero.

Inſum. Quintilis.

Inſum vult ternum ſextum ſimul in pręeunte.

¶ Inſum regit dtiū vel abltiū cum hac prepoſitione in præcunte. Teren. Seueritas ineſt in vultu. Quintilianus. Sed naturis ipſis ars inerit.

Interſum pręſens ſum: vult ſextum in pręeunte.

Aut ternum, interdum quartum vult in ſibi iūcto

Pro diſto, ſextum poſcit cum prępoſitiuo

Et quartum ad, pro differt vultq; datiuum

Vel quartum pręiuncta inter. ſextum aut pręeunte a.

Cicero. Idem. Cicero.

¶ Interſum ſignificans idē quod preſens ſum regit dtiū vel abltiū cuz hac prepōne in preiuncta. Cice. lib. x. epiſtarū. Si q̄d in quo intereſſe neceſſe ſit nunq̄ deero. Idem. Sepe interſum querelis meorum equaliuz. Et aliqñ regit actiū cū hac prepōne in. Cicero. in rheto. Si quo die Rome iſta cedes facta eſt: ego Athenis eo die fui: intereſſe in cedem non potui. Significans idem quod diſto regit abltiū cū prepōne a vel ab: vt ab hac vrbe ad mare viginti miliaria interſunt. Significans idē q̄ differo regit dtiū. Teren. Stulto intelligens quid intereſt. aliquando actiū cū inter. Cice. Inter hominem ꝛ beluam hoc intereſt. Aliquando abltiū cum hac prepōne a vel ab præeunte: vt alter ab altero parū intereſt.

Teren. Cicero.

Confero conuenio ſignans quartum ſibi poſcit

Iuncto cum & ſextum: vel quartum inter pręeunte

Ascribo signans, duplicem quartum in mediante.
Comparo vult quartum ternum aut sextum preeunte.
Cum dono ternum & quartum, vice terni.
Quartum in præiuncto, prosum ternum ad quoq; quartum
Me te se nos vos illi iunctis notat ire.

¶ Cōfero signs conuenio regit actiū ꝛ ablt̄m hac prepositione cū pīficta: vt cōtulit multa cū eo. Aliqñ actiū cum inter: vt p̄ferebam⁹ multa inter nos. Signs ascribo regit duplicē actiū mediante in. Terent. In me omnē confert culpā Signs cōparo regit actiū ꝛ dt̄m vel ablt̄m cū hac prepōne cū peūte. vt cōparo te illi vel cū illo Significans dono regit dt̄m ꝛ actiū: vel loco dti actiū cū in: vt contulit mihi vel in me multa beneficia. Signs. prosum regit dt̄m vel accusatiuū cū ad: vt hoc cōfert mltis vl ad mlta. Quoties iungit cū me/te/se/etnos/vos/sigt ire. Ter. Cōferā me ad foꝛ. Terent.

Effert extollit leuat extra fert sepelire
Vr[illegible]artum, signans verto vel trāffero quartum
Pur[illegible]extum iuncto ex, quartum dehinc in preeunte.

¶ Effero signs idē qđ extollo regit actiū. Vir. Extulit hec decios marios magnosq; camillos. Signs leuo vel erigo regit actiū. Idē. Ostendit dexteram idē en tell⁹ ꝛ al te extulit. Similiter signs extra fero. Plau. Ne pedē domo efferrez. Etiā sepelio. Lucil. Depugnabunt pro te ipsi ꝛ inozient ac se vltro efferent. Sed quando significat ꝛto vel trāfero vnam linguam ex alia regit actiū ꝛ ablt̄m cum ex/et actiū cū in: vt diu⁹ hieronymus extulit sacras literas ex greca lingua in latinā. ¶ Effero. Virgilius. Idem. Plautus.

Defero vult quartum & ternum denuncio signans
Vel prodo: tribuo: aut quartū adiuncto vice terni.
Pro accuso quartum & genitum sextum ve reposcit
Nunc sine, nunc cum prepposito petit, affero signans
Quartum cum terno: aut iuncta in: quartum vice terni.

¶ Defero quattuoꝛ modis cōstruit. Primo signs denuncio regit actiū ꝛ dt̄m. Cicer. li. epl'arū. Sulpitio. Eiq; nec opināti volūtatē tuā per literas detulisse. Pro tribuo. ptinet etiā ad dignitatē/honoꝛē/venerationem/et officium. Cicero. octauo. Que tibi anteq; postulares: maiora q; vel es: plura q; saperes detulit senatus. Sco. loco datum regit actiū cū ad. Idem. Certū est hominis nouū deferre ad senatuz. Idem. Trebatio. Universum studiū meum ad te defero. i. tibi attribuo. Tertio pro accuso siue in accusatiōnē defero/regit actiū ꝛ gt̄m sine ablatiuū cū vel sine prepōne: vt de fero te furti. furto/vel de furto. Cozne. Tac. Manifestatis delatus est. i. accusatus est inde delatoꝛ occult⁹ accusatoꝛ ꝛ calūniatoꝛ. Quarto signs affero regit actiū ꝛ dt̄m. Defero. Cicero. Idem. Tacitus.

Differo quum signat dicto quartum petit inter.
Preiuncta: aut sextum cum prepposito præeunte.
Signans diuulgo dispono diuido quartum.
Pro traho sed geminos quartos petit in mediante.

¶ Differo signs disto regit actiū cū inter: Cicero. Vide quid differat inter nostram et illoꝛū opinionē. ꝛ aliquando ablt̄m cū ppōne: vt heres quanto tpe parnulus est nihil differt a seruo. Signs diuulgo regit actiū. Lucilli⁹. Laudes cū de me differs seꝛmonibus istas. Similiter pro deponere. Virgi. Ille etiam ceras in versum distulit vlmos. Similiter p diuido/scindo/vel dissipo. Virgi. Atq; arida differt Nubila. Signs. ptraho vel in longū extendo regit duplicē actiū mediante hac prepōne in. Virgili. Distulit in seram cōmissa piacula noctem. Differo. Cicero. Lucillius. Virgi.

Infert importo concludo immitto notans vult

Quartum, ſed facio contra quartum atq; datiuum
Me, te, ſe, nos, vos, adiunctis denotat ire.

Uirgi. Saluſtius Uirgilius. ¶ Infero qñ ſigt importo regit actiñ. Uirgi. Inferetq; deos latio. Sigñs concludo et quaſi in ynũ fero regit actiñ. Seneca cũ iis argumẽtis qõ propoſuerat intuliſſet Siñiter ſigñs immitto ⁊ impono: vt infer huc digitũ. Sed ſignificãs facio cõtrariũ regit dtiñ ⁊ actiñ. Saluſt. Iterũ iam patrie bellũ intulit. Et iunctum cum me/te/ſe/nos/⁊ vos ſignificat ire. Uirg. Infert ſe ſepuis nebula.

Offero. Quartum cum terno vult offert immolo ſignans
Obuio. pollicior: ſic porrigo do quoq; ſponte.

Juſtinus. Uirg. Idem. Lucillius. ¶ Offero ſigñs immolo vel ſacrifico regit dtiñ cũ actõ: vnde. Deo primitias frugũ offerimus. Etiã ſigt pollicior. Juſtinus. Cũ ei auxilium obtuliſſet. Et ſigt obuio/et hoc niſi cũ me/te/ſe/nos aut vos. Uirg. Qui ſe venientibus vltro. Offert. Idem ſigt porrigo vel obiicio bonũ vel malũ. Uirg. Stricã aciẽ venientibus offert. Significat etiã do ſponte. Lucillius. homines ipſi hanc ſibi moleſtiam offerunt.

Perfero cum ſignat patior quartum ſibi poſcit.
Apporto quartum & ternum: vel ſub vice terni
Altrum depoſcit quartum ſimul ad preeunte.

Hieron. ¶ Perfero ſignificans patior regit accuſatiuũ: vt pertuli multa incõmoda. Signiſicans apporto regit accuſatiuũ ⁊ datiuũ. Hieron. Frater Ambroſius tua munuſcula perferens detulit ſimul ⁊ ſuauiſſimas literas.

Refero. Pro narro reddo refero quartum atq; datiuum.
Vult ſolum renouo reuocoq; recenſeo quartum
Conuerto aſcribo duplicem quartum in mediante
Pono inconſultum vel quando reporto notabit,
Tunc geminos quartos ſimul ad mediante repoſcit.

Uirg. Idem. ¶ Refero ſigñs narro vl reddo regit datiuũ ⁊ accuſatiuũ. Uirg. Referas hec ⁊ nuncius ibis. Pelide. Idẽ. O mihi pteritos referat ſi Jupiter ãnos. Sigñs renouo ⁊ ñſi rurſus fero regit ſolũ actiñ. Uirg. Retulit ⁊ pſcos docuit celebrare penates. Siñiter reuoco. Idẽ. Ille pedẽ referẽs ⁊ inutilis atq; ligat⁹. Siñ recẽſeo. Idẽ. Cogere donec oues ſtabilis numerũq; referre iuſſit. Sigñs cõuerto aut ſcribo regit duplicẽ actiñ in mediante. Uirgi. Multa varioſq; labor mutabilis eum: retulit in melius. Siñiter aſcribo. Sueto. Et in deorũ numerũ hũc retulit. Sigñs reporto regit duplicẽ actiñ ad mediãte. Quinti. Ad patrẽ arma nõ retulit. Sigñs in ꝓſultationem pono: regit duplicẽ actiñ ad mediante. Idẽ. Rem ad matrẽ retulit nõ conſilij ſt ꝓpinquos.

Uirgil. Sueto. Quintilis. Euado. Euado, emergo ſignans ſimiles ſibi nectit
Caſus: peruenio quartum ad ſiue in, preeunte.
Tranſeo vult quartum aut ſextum cum prepoſitiuo

Cicero Uirgil. Idem. ¶ Euado ſigñs idez qõ emergo fio vel pduco ſiles ſibi connectit caſus: vt ille euaſit vir doct⁹. Cice. An vereb arene non putaremus illũ natura potuiſſe imptobum euadere. Sigñs id qõ pueniõ/aſcendo: vel ad difficultatẽ venio regit actiñ hac prepõe ad rei in. Uirg. Euado ad ſummi faſtigia culminis. Idẽ. Sed reuocare gradum ſuperaſq; euadere ad auras hoc opus hoc labor eſt. In portum quietis tandẽ euaſit Significans id qõ trãſeo/ergo vel effugio regit actiñ ſine ablatiñ cũ ꝓpõne. Uirgi. Euaditq; celer ripam irremeabilis vnde. Euaſit manus vel e manibus eorum.

Gratulor cũ datiuo/aut actõ/cum prepõne. Me lætum teſtor ſignans poſcit ſibi ternum
Gratulor & quartum aut ſextum cum præpoſitiuo,
Quando deo iunctum eſt vel diis ternum ſibi ſolum.

Postulat & signat ve supplico siue ago grates.

Signat idem grator structuram & poscit eandem.

¶ Gratulor qđ est verbis testor me letari felicitate alterius/apud eum ipsum qui effectus est felicitate: aliqñ apud meipsum ob meã felicitatem / regit dtm et actiñ vel ablatiñ cũ ꝓpositione propter ꝓiuncta. Ualla. Gratulor tibi ob tuã ꝓturã adeptã Gratulor manibus meis qbus vt te cõtingerẽ datũ est. Quinti. Non efficiet tamen infandũ pscntis reatus/indignũq discrimen: vt misera puella non gratuletur sibi quod ipsam pauper accusare iam potest. Poete nonnũq ꝓtereũt dtm: vtiq quum fuerit pronomen. Ouidi⁹ in epistis. Gratulor ech; aliam titulis accedere nostris supplere potest mihi/tibi/vel nobis. Et interdũ etiam oratores. Quinti. in pastu cadaverum. Gratulemur q nulla ciuitas iam fame laborat subintelligenobis. Aliqñ. gratulor significat id qđ agere gratias vel supplicare: sed nõ fere nisi deo / vel diis In eadem significatione accipitur grator: sed poeticũ historicumq est. Uirgilius Inueni germana viam/gratare sorori. et eandem congratulor postulat. Hoc precepium tam Uallense q̃ Siponti num est. Ualla. Quinti. Ouidius. Uirgil.

Intueor signans animaduerto dato quarto. Intueor.

Punio sed signans quartum vult in præeunte.

¶ Animaduerto significans id qđ intueor vel consydero (authore Siponti no (recte) rit actiñ sine ꝓpositione. Plaut. Animaduerto hominem sub albidũ tremulũ. Aliqñ significat punio. sed significanter animaduertere/est animus: qui in alterũ habet potestatem ordine acrite. Hoc est cum animaduersione punire: ꝛ postulat actiñ cum in Gellius. Uerebatur ne nimia ira peritus in cum grauius animaduerteret. Siponti nus. Plautus. Gellius.

¶ De regulis prius omissis.

In muro, ad murũ, dicas vel muro hic adhęret

Ap(q;)propinquo verbi, dicas vrbem vel ad vrbem. Apulei⁹.

¶ Adhereo regit dtm. Apul. viij. Castris adherens. Regit etiã ablatiñ cũ in. Ouid. meta. iiij. Inuictoq in corpore adheren. Aliqñ actiñ cũ ad. Plau. in penu. Ne ad fundas viscus adhereseret. Appropinqno itidem vtri. vrbem: ꝛ ad vrbem. Cesar. iiij. de bel. gal. Quum appropinquarent Britannie. Hircius de bello. aphri. v. Donec ad ipsas portas et muros appropinquaret. Idem sine prepositione dixit. Quum portum appropinquassent. Ouidius. Plautus. Cesar Hirci⁹.

Concedo meritis tibi, concedo quoq; fato.

Confido ternum personę, sextum alias vult. Sillius.

¶ Concedo tibi meritis. i. sum inferior ꝛ indigniot te meritis. Silli Meritis nõ cõcessere Camillo. Concedo fato vel nature. i. motiot. Salu. in Jugur. Pater vti necesse erat concessit nature. Confido tibi confido virtute militũ. Cesar lib. iij. de bel. ciuili. Qui maxime confidebat. Idẽ. iij. de bel. gal. Natura loci confidebant. Salluſtꝰ. Cesar.

Te, tibi, vel tecum queror, inuenies vel apud te.

Soluo tibi nũmos. sic & te a carcere soluo.

¶ Queror te/tibi vel tecũ: inuenies ꝓ apud te. Uirgi. Dũ queror et diuos. Juuena. satyr. iij. Nec quereris patri. Naso met. i. Cum Ioue visa queri. ¶ Soluo tibi numos/ꝛ soluo te a carcere: dicimus. Teren. Summũ precũ quod habui pſolui tibi. Plaut. in An. Nam noctu soluta est nauis nostra e portu persico. Uirg. viij. Soluite crinales vittas capite. i. a capite. Uirgi. Naso. Teren. Uirgi.

Tempero ꝓ modero vult ternũ. pro ordino sędo

Vult quartum. abstineo sextum cum prępositiuo.

¶ Tempero ꝓ modero: cohibeo sine contrahо regit dtm. Plin. viij. epistarũ. Temperare mihi non possum. Plau. in rudẽ. Lingue tempera. Pro ordino sędo aut aliquã rem ordine ꝛ moderamine tracto: regit accusatiuum et ablatiuum sine prepositione. Cicero in tusculanarum questionum. iiij. Rem vero publicam nostri maiores Cicero.

certe melioribus temperauerunt ꝙ institutis ꝙ legibus. Unde dicim⁹. Tempero vinum aqua adhibita. Tempero iram. i. sedo et mitigo animũ. Tempero ferrum flãmis ictibus. Virgilius. j. eneĩ Ille regit dictis animos et temperat iras. Hieron⁹. Sic narrationis stylum temperabo. vt non alias dicam. Et in ecclesiasti. Calamus temperaui. Significans abstineo regit ablãtiõ cũ prepositione. Virg. Quis talia fãdo Temperet a lachrymis.

Virg.
Hieron⁹.
Virgil.

De constructione verborum impersonaliũ.

Impsonal. gtiõ regentis.

St refert sic inter(q;) est quũ est vtile signant
Vel spectat genitum poscũt, horum genitiuis
Exceptis ego, nos, tu, vosq;, sui, vice quorum
Possessiuorũ sextos poscunt muliebris,
Refert inter(&) est, cuia aut cuius dabis istis
Est neutrum vestrumq; meumq; tuumq; suum dic
Officium supple. reliquis est sed genitum vult.

¶ Hec verba impersonalia est/interest/refert: qñ vel est vtile vel spectat significãt/ regunt gtiõ casum oim casualiũ. Exceptis genitiuis horũ pnoim ego/nos/tu/vos/ ꝙ sui: loco quorũ sumendus est ablãs casꝰ feminei gñis suorũ possessiuorũ: ꝙ ablãs huius vois res pro eorũ substantiuo subintelligitur. Siliter construitur ablãs huius nois cuiꝰ/a/um. hoc impersonale est licet regat gtiõ oim casualiũ. refugit tamẽ hos genitiuos mei/tui/sui ꝛc. siliter hos ablãs mea/tua/sua ꝛc. Cũ his tñ noibus iungit. Est meũ/tuũ/suũ ꝛc. supple officium. sed reliquis gtiõ poscit. Terent. Hoc patrum est. Cicero. Permagni interest quo rpe he litere redd ntur. Terẽ. Mea nihil refert dum potiar. Cicero. Scio quid mea intersit quid aũt vtriusq; nostrum.

Teren.
Cicero.

¶ Annotatio.

Interdum fiunt hæc personalia præ se
Et poscunt rectum, post se casus eosdem
Quę regere assoleant impersonalia facta.

¶ Interdum vero hec verba interest/refert/ ꝛ est fiunt personalia et regunt ante se gtiõ casũ/ꝛ post se eosdem casus quos regebant impersonalia. Cicero ad Curionẽ. Si quid esset quod nostra aut eorũ interesset. Teren. Hoc patrũ est consuefacere filium suum sponte recte facere.

Cicero.
Teren.

¶ Annotatio.

Est in rem nostram. aut in re nostra. vel vtriq;.

¶ Hoc verbũ est impsonale licet non iungatur cũ ablatiuis mea/tua/sua ꝛc. Aliqñ tamẽ dicim⁹. ꝙ latine ẽ dẽ/in re tua est/in re mea/ꝙ huiusmõi i re est vtriq;. Siliter in rem tuã/meã/vestrã est/in rem est Bacchidis. Authoritas Terenti. in An. Si in re est vtriq; vt fiat. accersi iube. Plaut. Veniat nec nihil in re est mea. Per actũ. Plau. in Amphi. Nunciẽ q̃ maxime in rem vestrã cõmunẽ sient. Idẽ. in aulu. In rez tuã est. Terentiꝰ. in heeyra. Dij Deeq; faxint si in rẽ est Bacchidis. Liuius. xxvij. Imperat que in rem sunt. Sallu. Tu in rem fore credens vniuersos appellare.

Terẽ.
Plaut.
Teren.
Liuius.
Sallustius.

Inpson. datiuũ regentis.

Hęc ternum poscunt impersonalia constat
Accidit atq; placet licet & libet obtigit atq;
Cõgruit euenit & contingit sufficietq;
Cõuenit incumbit vacat expedit addito pręstat
Obuenit atq; liquet patet ijs vsu venit adde.

Hęc fieri interdum vel personalia possunt,
Et præ se rectum, post se rogitantq; datiuum.

¶ Hec impersonalia supra dicta regunt post se dtm. et aliquando fiunt etiã psonalia et regũt ante se nominatiuum et post se datiuum. vt hoc mihi accidit. Terens Terentius. Nescis quid mihi obtigerit.

Hęc sextum benefit malefit satis(&)fit agentem
Præ se depoſcunt cum præpoſito præeunte.
Et poſt ſe ternum iungi poſcunt patientem.

Impersonalia dtm & abltm regentia

¶ Hec impersonalia benefit/& malefit/& satisfit poscũt ante se abltm cũ prepositione agentem & post se dtm patientẽ: vt abs te benefit mihi. Cicero. Videatis vel imquomodo satisfiat ei. Cicero

His prælit patiens: quum impersonalia fiunt.
Quartus, delectat, iuuat, atq; decet, vel oportet
Prętert, atq; latet, fugit: haud capit, addito fallit,
Poſt ſe infiniti modũq; anteriora repoſcunt.

Impersonalia accusatiuũ regentia.

Interdum fiunt hæc personalia rectum
Et præ ſe poſcunt poſt ſe quartum quoq; iungi,

¶ Hec impersonalia delectat/iuuat/decet/oportet: similiter hec pterit/latet/fugit non capit/et fallit poscunt ante se actm casum patientem. Et hec quatuor anteriora delectat/iuuat/decet/oportet/infinitiuũ post se postulant: vt me delectat/iuuat/decet/oportet/scribere. Reliqua infinitiuũ refugiunt: vt me pterit/latet/fugit/nõ capit/fallit quid agã: & sũt idem quod: ignoro/vel ium immemor. Interdũ th hec ola psonalia fieri possunt & regunt ante se nm & post se actm: vt lectio delectat me. Tuc litere me delectãt. Virgi. No omnes arbuſte iuuãt. Ouid. Ista decẽt humeros gestamina nostros. Teren. Q ue assolent quecq; oportent signa omnia ad salutem huic esse video. Et9 dicta me fugiunt Hec impersonalia iuuat/decet/latet/delectat et oportet regunt ante actm loco ntis: et post se infinitiuũ modum: vt me iuuat legere. Terentius. Facis vt te decet. Idem. Id nos facere oportet. Virgil. Ouidius. Teren. Idem.

Pœnit & tedet miseretq; pudetq; pigetq;
Hęc quartum patientis habet genitum vel agentis:
Infinitiuumq; modum geniti vice poſcunt.

Impsona. actm & gtm regentia

¶ Hec quinq; impersonalia actiue vocis penitet/tedet/miseret/pudet/ei piget/regunt actm patientis rei/& gtm agentis: vt penitet me peccati. Tedet te vite. Miseret me tue calamitatis. Pudet illũ facti. Piget eum laboris. Cicero. in Cato. Num igitur si ad centesimũ virũsset annũ/senectutis eum sue peniteret? Hiron. in Job Tedet me vite mee. Cicero. Miseret me infelicitatis familie. Teren. in Adel. Fratris me quidem pudet pigetq;. Aliquando hec verba regũt infinitiuũ modũ. Cice. Penitet defendere. Fabi. penitet respicere plura testimonia. Cicero. Hieronymus. Cicero. Teren. Cice. Teren.

¶ Annotatio.

Diſ vel pertædet miſereſcit vel miſeretur
Cum primitiuis caſus poſcunt vel eoſdem.
Pœnitet eſt lectũ cũ ſexto de pręeunte.
Atq; pudet ſexto, pertęſum olimq; datiuo.
Cum geminis quartis miſeret quandoq; repertum.

¶ Distedet/& pertedet/miseresçit/& miseretur impersonalia habent eandẽ cõstructionẽ quã sua primitiua. Plautus in amphi. Tui me neq; domi distedeat. Cone.

Bellius. nepos in vita attici. Nusq̃ suscepti operis eũ pertesum est. Belli. li. xv. cap. xx. Wa
Teren. trimonij eum ptedebat Teren. Tenũc inopis miseresc̃at mei. Miseretur passiue
Cicero. vocis inuenitur etiã impersonale. Cicero p ligario. Fratrũ p fratris salute peccã
Cassius. tiũ vos miseretur. Crassius. Neq; minus vestri q̃ mei miserebitur. Hic impersonale
Calcpinus esse Calepinus asserit. Penitet legitur (licet raro) cum ablto / ↄ de prepositione. Sue
Sueto. tonius in Clau. Penitentis de matrimonio Agrippine. Legitur etiam pudet cum
Plaut. ablto sine prepõne apud Plau. in bac. Neq; me neq; te tuis puditũ est factis q̃ facis
Bracchus. nõ imitandum. Pertesum etiã olim dto apud vetustissimos. Bracch⁹ in Luci. We
Teren. tellum. Usq; adeo mihi pertesum esse. Dicimus recte pertesus ignauiam. figurate
Idem. qz hic pertesus est nomẽ. Sueto. in cesa. Et quasi pertesus ignauiã suã. Miseret im
Bellius personale cũ duplici actõ legitur. Teren. in Heau. Ita me dij ament: vt non Wene
Idem. demi vicem miseret me. Teren. dicit. Non te hec pudent. Belli. lib. j. ca. ij. Verbisq;
eius defatigati pertedu issent. Idem alibi. Jd penitet. Olim enim personalia erãt
penteo / tedeo / misereo / pudeo / pigeo. In sacris legitur peniteo et peniteor. vt in ec
Scriptura. clesiastico. Fili sine consilio nihil facias / ↄ post factũ nõ penitebis. Et in acti. apolo
rum. Penitemini igitur et conuertemini ↄ deleantur peccata vestra.

Desinit & debet solet incipit atq; potest vult
Infinitiuus quando modus additur illis
Impersonalis, tum impersonalia fiunt
Infinitiui sibi structuramq; esposcunt
Quod si iungatur personalis modus illis
Infinitiuus, tunc personalia fiunt.

¶ Hec verba desinit / debet / solet / incipit / potest / ↄ vult: iuncta infinitiuis impsonaliũ
sunt impsonalia: ↄ eorũ infinitiuorũ constructionem poscunt. vt We incipit tedere
vigilie. mihi desinit placere. te debet penitere facti. illum solet tedere laborum. me
incipit tedere facti. Quod si infinitiuus personaliũ iũgatur psonalia efficiuntur vt
ego desino indulgere delicijs.

¶ Impsonalia actiũ cuz ad re gentia.

Pertinet & spectat simul attinet ad prẽeunte
Quartũ deposcunt impersonalia post se.
Nonnunq̃ fiunt hæc personalia, rectum
Et prẽ se poscunt post se quartum ad prẽeunte

¶ Pertinet / spectat / et attinet / regunt post se actiũ casum cũ prepositione ad preeũ
te et nunq̃ dtũ: vt attinet ad te isthec curare. Teren. nihil ad me attinet. Cice. ad
Teren. Herẽ. Qne mihi in mentẽ veniebant queq; ad te pertinere arbitrabar / existimaui
Cice. me ad te scribere oportere. Et nonnũq̃ hec sunt impersonalia ↄ regũt ante se nomi
natiuum casum / ↄ post se actiũ cũ ad. Teren. Ea cures que nihil ad te attinent.

Sextum prẽpositio prætuncto siue datiuum
Impsonalia. **Prẽ se verba petunt impersonalia vocis.**
passiue vocis **Passiuẽ, & post se quẽdã quandoq; datiuum,**
dtũ vel ablt̃ regẽtia tã ãte **Aut ablatiuum cum prẽpositio præeunte**
se q̃ post se. **Hos modo deposcant sua personalia casus.**
Et sine casu vllo constant quandoq; solute.

¶ Uerba impersonalia passiue vocis regunt ante se ablt̃ casũ cum p̃põne. vel loco
ablatiui dtũ. (auctore Sulpitio) vt a me vel mihi statur. Regũt etiã interdum post
se dtũ vel ablatiuũ cũ prepõne / si eorũ impsonalia hos casus regant vt a me vel mi
Martia. hi seruitur tibi. Martialis. Non bene crede mihi seruo seruitur amico. a me vel mi
hi anditur abste. A me staturi foro. Et a me vel mihi interdictum est aqua ↄ igni
Et aliquando sine casu absolute ponuntur. Terentius. Quoniam nemini obtrudi

potest/itur ad me. Terentius. Quid agitur statur. Teren.

A multis actis fieri quum significatur
Atq; ignorantur multi, tunc sumere vocis
Passiue debes impersonale venuste.

¶ Impsonales passiue voc̃ absolute posit̃.

¶ Qñ aliquis actus significatur a multis fieri: ↄ ignorantur illi multi: tunc sumendũ est impsonale passiue vocis. Hora. Illiacos intra muros pugnatur et extra. Virgilius. Itur in antiquam syluam. Ouidius. Uiuitur ex rapto non hospes ab hospite tutus. Teren. Est ne (vt fertur) forma.

Hora. Virg. Ouidius. Terentius

Quartũ infinitus præ se modus expetit addi
Atq; sui verbi casus post se petit omnes.
Impersonalis tamen infinitus habebit.
Prę se & post se omnes casus quos vult sibi verbum

Infinit⁹ regit actiñ añ se,

¶ Infinit⁹ modus regit ante se actiñ casum: ↄ post se vult oñes casus quod ꝟbũ a quo deducitur. Teren. Nunc me hospitẽ lites sequi/ q̃ hic mihi fit facile aliorum exempla cõuenit. Infinitiu⁹ tñ impersonalium regit ante se ↄ post se eos cas⁹ quos verba a quibus deducitur: vt a me satisfactũ non esse tibi perdolet animo.

Verba soluta ista hæc impersonalia dicas
Fulminat & ningit pluit & tonat atq; coruscat
Gradinat atq; gelat nocteſcit iunge dieſcit,
Addas luceſcit tempeſcit diliculaſcit
Horũ dant aliqui rectum (quandoq;) quibusdam.
Et quartum, sextoq; pluit hic Liuius addit.

¶ Impsonalia absoluta posita

¶ Hec verba impersonalia fulminat ningit pluit tonat coruscat gradinat gelascit nocteſcit dieſcit luceſcit tempeſcit ↄ diliculaſcit dicuntur absoluta: hoc sine suppositio ↄ appositio constare per se possunt. Adiungunt tñ aliqui ntiñ quibusdã istorũ et etiam actiñ. Sulpi. Iuppiter pluit lapides. fulminat turres gradinat segetes. Ual. Licet nunc dicamus: deus pluit carnem/ pluit manna/ pluit escam. Prophe. Pluit super peccatores laqueos ignis. Stati. in Thebaide. Saxa pluunt. Liuius. Nuncia tum est in albano lapides pluisse.

Sulpi. Valla. Prophetą. Statius Liuius.

¶ De subauditione nominatiui & verbi.

Verborum primę personę siue secundę
Exprimitur rectus raro at plærũq; tacetur
Ni discretio, vel cum significantia fiat.

Uerba prime ↄ secũde persone nõ egẽt nominatiui expresso.

¶ Cum verbis prime aut secũde persone rarissime exprimitur ntiñ: sed vt plurimũ reticetur. qz huiusmodi ntiñs est cert⁹: qualis ego/ nos/ tu/ ↄ vos: nisi ad discretionez vel significantiam denotandã. Est aũt discretio quũ actiñs verbi attribuitur alicui cũ discretione et exclusione aliorũ: vt ego id effeci: quasi dicerẽ nullus alius. Virgi. Tu mihi quodcũq; hoc regni: tu sceptra Jouemiq; consilias. Tu quasi diceret ↄ ntõ alius. Significantia est: quũ actus verbi attribuitur alicui cum excellentia. Virg. Ast ego que diuum incedo regina. Jouisq. Et soror ↄ ptnr/ vna cũ gẽte tot annos Bella gero. hec Juno/ paulo ante cõquerens se victam a Troianis dixit. Pallas ne eruere classem arguũ potuit/ aſt ego quasi diceret/ q̃ excellentior sum Pallade hostes superare nequeo. Et huiusmodi nominatiui cũ quadã arrogantia proferũtur

Virgi.

Verborum ad solos homines quorũ attinet actus
Exprimitur rectus raro at plerũq; tacetur
Post propria authorũ nonnunq̃ verba tacentur

Uerba ad actꝰ humanos spectantia non habẽt ntiñ expssũ.

¶ Cõ verbis quorũ act⁹ ad solos hoies attinet rarissime exprimitur ntãs immo reticetur vt plurimũ: vt aiunt/ferunt/dicunt/asserunt/inqũt ꝛc. in ijs ꝗ similibus subauditur hoies. Et rursus post propria nota authorũ ipsa verba nonnũq; reticentur vt vnde Boetius de quo Virgilius. subauditur dicit/loquitur/scribit. ꝛc.

¶ De constructione nominũ locorum

Quę perstare loco designant omnia verba
Post se coniungi sextum: quartũ ve reposcunt
Pro vario sensu coniuncto prępositiuo..

¶ Omnia verba signtia permanentiã in loco regũt ablt̃m vel actiũ p̃ũcta/pro varietate sensus) ꝓpõne. Teren. Audiui eũ esse in asia Jdẽ. apud forũ e Dauo audiui. Js eiect⁹ est apud andrũ insulã. Et ad hoc̃ceptũ reduci possunt fere oẽs ꝓpositiões vt fui cũ patre vel apud patrẽ. habito ante cis/citra/post/vltra/secus/intra/forum Constituti sunt vigiles circa/extra/intra muros vbis: cõtra incursionem hostium. Solus habitat siue absq; procul a cõmunitate vicinorum.

Teren. Idem.

Vrbis vel pagi ꝓprium si verba sequantur
Quę perstare loco signãt pone in genitiuo
Aduerbi in morem, si primæ siue secundæ
Flexurę fuerit, sic singlari variatum,
Sin ternę fuerint numeri tantumq; secundi
Pro libito in terno: vel sexto rite locentur.

propria nota loco: post verba pstare in loco significãtia.

¶ Propria nota vbiũ vt pagorũ si sequantur verba signtia pſistere in loco/si prime aut secunde declinationis fuerint: ꝛ singulari tãtũ declinata in gtõ casu aduerbialiter ponentur: vt Padue ꝛ Mediolani fui. Salustius. Hec vbi Rome cõperta sunt. Teren. Ea habitabat Rhodi. Sin tertie declinationis fuerint ꝛ pluraliter tãtum declinata in dtõ aduerbialiter ponent: aut ablt̃o. elegantius tamen scõm Seruiũ i datiuo. ¶ Authoritas de dtõ. Helli. Socrates Athenis damnatus est. Suetonius. Tetulus getulicus Tyburi genitum scribit. Plyni. Quum spectare antiqui moris supplicii Tyburi concupisceret. Apul. in flo. Igitur nemo Carthagini proconsulum diuti⁹ fuit. Plaut. in Cist. Fuere Sycioni tã diu dionysia. Cice. xvij. ad attic. Cõuento Antonio Tyburi. In eodẽ. Sertũ nunciauit cum vna solũ legione fuisse Carthagini. Idem pro lege agraria. Arbitratur Corinthi ꝛ Carthagini non de fore: ꝺ illa restituerent. hic diuersi casus copulãtur. quia regimẽ variatur. Liui. v. Neglectum Auruncũ presidium. ¶ De ablt̃o authoritas. Cicero de sene. Lacedemone esse honestissimum domicilium senectutis. Idem. iij. de na. deo. Seruius esse dicit Lacedemone. Pompeius. ad Cice. lib. viij. ad atti. Dartim Sulmone collocauit. Sueto. in Aug. Tarracone infit. Plau. xxxviij. ca. x. Effectũ est Sicyone primũ. Deinde in grecia. Cesar. vij. de bel. gal. Ipsa Bibracte hyemare cõstituit. Plynius. ix. ca. viij. Nereus Alexãder magnus Babylone. Neptunũ sacerdotio prefecit. Idem. xiij. ca. xvij. Babylone scribit. Justinus libro ꝯto. Nunciatur Lacedemone/in bello Athenẽsis erarsisse. Liuius. Nati Carthagine/ sed oriundi a Syracusis. Idem. Crotone nec consilium vnum inter populos erat nec volũtas. Idem morari Carthagine statuerat. Idem. Nunciatum Frusione infantem natum quadrimo parem. et consilium de ijs Carthagine erat. cum multis aliis id genus. Ex tot et tantis testimonijs colligere potes non minus aleganter per ablatiuum (pace Seruij) ꝯ per datiuum loqui licere.

Sallustius Teren.

¶ De dtõ. cẽ. Bellius. Sueto. Plinius. Apulei⁹. Plautus. Cicero ¶ Annotatio. ¶ De ablt̃o. Cicero. Sueto. Plaut. Cesar Justinus. Liuius. Idem.

¶ Annotatio.

Nuncio Rome ꝛ Romã.

¶ Rome et Romam nunciatur. Utroq; modo authores dixisse leges. Sed per actiũ dictum quoties motus latitãs intelligitur in hoc verbo nũcio. Liuius. lib. v. Rome est nunciatum lapidibus pluisse. hic non est motus. Idẽ lt. iij. Romam nunc nunciat. Idem li. ij. Hec nunciant domum Albani. hic intelligitur motus: qui fit in nũciando. Similiter habito Rome ꝛ Romã recte dr. In gtõ per preceptũ p̃dictum su-

superi⁹ per actiū: qz habitat regit actiū. Cice. p Roscio. Ruri semper habitant. Teren. Ea habitabat Rhodi. Varro. Hoc modo antiquos secundis rebus. Cumas habitasse. Itē Cice. dixit. Domo me contineo. pro in domo. Justinus lib vj. Cypro exulabat. i. in Cypro. Ouid. Sustinet inuidis tristia signa domo. i. in domo. Illud Virg. Non Lybie nō ante tyro despectus Hiarbas. Seruius (quāq̄ dicat tyro, p in tyro) errat. Nam illud tyro non est ablatiui casus, sed datiui. & regitur a despectus per copulatiuam coniunctionem. & sensus est. Hiarbas est despectus Lybie & Tyro. i. a Lybia et a Tyro.

Cicero
Terentius
Cicero.
Ouidius.
Virgi.

Post se verba petunt quartum in siue ad preeunte
Ad loca que motum signant quem sæpe poste
In ternum mutant grecorum more licenter
Iuncta ad vel in seruat structurā plurima eandem.

Verba signtia motū ad locuz

¶ Oia verba signtia motū ad locū regūt post se actiū casum precunte hac prepōne ad vel in. Et interdū versus postposita: vt eo ad forū, in forū, vel forū versus proficiscor in Galliam. Teren. In Asiam profectus est. Similiter cōstruuntur verba composita cum ad & in. vt ad littus adplicuit. Infero merces in Italiam.

Teren.

Cōposita. cum ad vel in.

Annotatio.

¶ Verba signtia motū ad locū, composita cum ad, aut in: regūt actiū cum ad vel in precunte. Teren. Stultum potest ad nequitiā adducere. Lactan. lib iiij. Adigerūt principes suos in furorē. Cicero. Nondum auditum erat te ad Italiam aduentare Plinius. At in agrū volaterū palumbium vis e mari quotānis aduolat. & dē li. x. Platea nominatur aduolans ad eas que se in mari mergunt.

Teren.
Cicero.
Plinius.
Idem.

¶ Alia annotatio.

¶ Poete nōnunq̄ hūc actiū mutant in dtiū metri causa. Virgil. Iteramor celo. i. ad celum. Idem. Et tandē euboicis cumarum allabimur oris. i. ad oras. Idem Eneas primo Lybies appellatur oris. i. ad oras. Idem. Inferretq̄ deos latio genus vnde latinū. i. latini. Ouidius. Hac iter est superis. i. ad superos.

Dtūs casus loco acti/poetica locutio.

Vrbis vel pagi proprium si verba sequatur
Ad loca que motū signant: id ponito quarto
Aduerbi in morem, & cum præpositiuo aliquando.

¶ Propria nota vrbū vel pagorū si sequātur verba signtia motum ad locū in actō casu aduerbialiter poni debent: vt eo Patauiū. Cice. Pridie Idus Octobris Athenas venimus. Corcyram bellissime nauigauimus: hora quarta Brūdisiū venimus. Aliqñ tamen (licet rarius) prepositio illis additur. Cicero de senectute. Adolescentulus miles pfectus sum ad Capuam. & quinto anno post ad Tarentuz questor. Cesar de bel gal. Consilium in Lutetiam Parrhisiorum transfertur.

Cicero
Cicero.
Cesar.

Que remouere loco signant poscunt sibi verba
Casum ablatiuum cum prepositio præeunte

Appellatiua ppria puicis ruz post verba motū de loco

¶ Oia verba significātia remotionē de loco regūt ablatiū cum prepōne preeunte: vt discedo ab vrbe. a magistro. abs. Tito. descendo de monte. Teren. Mulier que commigrauit eu Andro huic vicinie. Virgi. Ducite ab vrbe domum, mea carmina ducite Daphnim.

Teren.
Virg.

Vrbis vel pagi proprium si verba sequatur
Que remouere loco signant: id ponito sexto.
Aduerbi in morem, & cum prepositiuo aliquādo

Propria nota post verba motum de loco significantia.

¶ Propria vrbū vel pagorū si sequātur ꝟba signtia remotionē de loco ponentur in ablatiuo: vt venio Roma. Bononia. Aliqñ ipsis propriis additur ꝓpositio in ablati=

nó. Cicero. Quo vt veni hóstẽ ab Anthiochia recessisse cognoui. Idem. Vt ab Athenis supra maias in Boetiam irent.

'Rus dom⁹/militie/belli/humi/mari:terre toge.

Rus domus exposcunt constructuram propriorum
In cunctis casibus sed militię quoq; belli
Ac humus in genito tantum, at quarto quoq; sexto
Præiungi semper sibi poscunt prępositiuum.
Authores dicunt pro ruri sæpeq; rure.
Coniuncto adiecto vice humi reperitur humoq;.
Ad locum motum signans iungatur humiq;.

¶ Hec nomina ꝛ rus domus propriorũ nominũ constructionẽ exposcunt in omnibus casibus. Teren. Ruri me contineo. Idem. Rus eo/ibi me macerabo. Idẽ. Ecce autez video rure redeuntem senem. Salustius. Domi militieq; boni mores colebantur. Terentius. Penates hinc salutatum domum diuertar. Domo reuertor. Sed hec nomina militia humus/hanc constructionẽ in genitiuo tantũ postulant. Salustus. humi requiescere. Idem domi militieq;. ꝛc. Terentius. In militiaz proficisci gnatum compulit. Salu. Paucorũ arbitrio belli militieq; respublica agitabatur. Horatius. Me primis vrbis belli placuisse domiq;. ¶ Authores dicunt sepe pro ruri datiuo rure in ablatiuo. Cicero ad Atticũ circa finẽ. Quam rure esse arbitror. Liuius xxvii. Rure morientez/eo ipso loco sepeliresse iussit. Horatius. Quinq; dies tibi pollicitus me rure futurum. In loco genitiui humi nõnunq; vsurpatur humo ablatiu⁹. precipue adiectiuo coniuncto/aliquando subaudito. Columel. Nec densa nascitur humo. Idem. Macerrima iacitur humo. Et hic gtũs humi iungatur verbis motum ad locuz significantibus. Virg. Corpora fundat humi. Idem. Procumbit humi bos. Statius. Sternet humi populos.

Teren. Idem. Salluſt. Teren.

Cicero Liuius. Hora. Columella Idem. Virg. Idem Statius

¶ De modo respondendi.

De modo respondendi ꝛ in quo casu.

Quo casu querens rogitat: responde in eodem.
Sed si per cuius possessiuum rogitarit.
Vel genitum quis qui, respondebis genitiuo.
Per possessiuum ni quum responderis, in quo
Quem verbum quęrens poscit responde in eodem.

¶ Quãdo fit interrogatio respondendũ est per eundẽ casum per quez interrogatio fit; vt si rogetur/quẽ queris? respondere potes. te/ vel Joannem. Sed qñ fit interrogatio per hoc possessiuũ cuius/cuia/cuiũ: vel gtiñ huius interrogatiui quis/q̃/qđ. p gtiñ est respondendũ: vt si queratur. Cuiũ vel cuius est hoc pecus/responderi potest patris vel mei libet. Nisi quãdo responsio fiat per possessiuũ: tunc enim respondebis in eodẽ casu quem verbum interrogãs post se regit: vt si queratur. Cuium vel cuius est hoc animal? Respondeas. Meum/tuum/suum: vel paternũ. Cuius vel cuią interest? mea/tua/sua.

¶ Annotatio

Quando regit varios casus verbum: per eundem
Casum tunc semper non respondere teneris.
Sed quandoq; alium quem verbum vult sibi iungi,

¶ Sed quando verbum interrogans regit post se varios casus/nõ requiritur vt p eundem casum respondeaz: sed interdũ per aliũ casum quẽ verbũ post se regit. vt si queratur. Cuius criminis est accusatus? furti ne/an homicidij. Respondeas neutro/vel de neutro: nõ aũt neutrius. Quanti emisti hũc equum? Viginti minis: non autem viginti minarum.

¶De constructione infinitiui.

Infinitiuus modus est pro nomine sumptus Perpulchre interdū: vice sic quandoq; gerundi, Pro primoq; modo raro: raroq; supino.

¶Infinitiuus modus preter proprias naturā quattuor modis construitur. Primo modo ponitur loco noīs: vt furari vetitū est. i. furtum. Tedet me viuere. i. vite Dominus dedit mihi sapere. i. sapientiam. Opus est sacerdoti peccata cognoscere. i. cognitione peccatorū. Authoritas Teren. in Andria. O dij boni quanti est sapere? id est sapientia. Persi. in satyr. Mille hominū species & rerū discolor visus. Velle suū cuiq; est. voto nec viuitur vno. velle. i. voluntas. Secundo modo ponitur aliqñ loco gerūdij (vnde inferius dicem⁹ expressius) vt in illo Virgiliano. Sed si tātus amor casus cognoscere nostros. i. cognoscendi. Et per gerūdium (teste Seruio. cui suffragatur Valla) hic loquaris. Tertio ponitur pro indicatiuo modo. Teren. in Eunu. Omnes mihi inuidere & mordere clanculum. ego floccipendere. i. inuidebāt/ego ponitur pro supino/sed raro. vt rarius inuentu vel inueniri. dignuz cognita/vel cognosci. facile dictu. vel dici. sed infinitiuus poeticā licētiā poti⁹ sapit. Virgi. Et erat tū dignus amari. Lucanus Facilis sed vertere mentem. At illud in sacris (Vado parare vobis locū & dū irent emere. p vado paratuz. et irent emptū/vel empturi) non est imitandum. Latinissimi enim sic nunq̄ locuti sunt. Hieron. y. in hac interpretatione imitatus est grecos qui supina non habent. sed infinitiuo cū articulo eius loco vtuntur. Hic modus loquendi poetis & historicis parce permittitur.

Teren. Persius. Virgilius. Teren. Virgi. Lucanus.

¶De constructione horū infinitiuorum. Amatum ire, amatum iri, amaturum esse, & amandum esse.

¶Differunt amatū ire/& amaturū esse (vt sentit Valla) sic. Nam amatū ire est presentis tpis oratio. & fit in via esse ad amandū. Ut scio te amatū ire lectū. ac. i. scio q̄ tu is amatū. vel ad amādū legendū. Nec possim⁹ per supinū & ire/circūloqui futurum infinitum: q̄ inepte dr. Credim⁹ antichristum predicatum ire. cōtra christum Dicendum est. Credim⁹ antichristuz predicaturū ire cōtra christū. Amaturuz esse est futuri tēporis. Et quanq̄ Diomedes Donatus Prisciamus. ceteriq̄ grāmatici dicunt amatū ire. lectū ire. esse futura infinitui. decepti sunt et sine authoritate loquuntur. Null⁹ enim veterū tale q̄d dixit. Audiui hūc amatū ire. p audiui q̄ amabit. Quod si q̄s hoc redargu at veterū authoritate (si possit) adducat. Alioqui Laurentio Valle. Minime: & ihs: q̄ hanc rem diligenti⁹ inuestigarunt astipulet. Amatum iri/futurū est infinitui passiui. recte accipitur p amādū esse. Et illud amatuz iri/ex supino et impersonali iri. Non q̄ significetur iter quoq̄. sed ne sine verbo motus/ponatur supinū in um. Ut audiui primam comediā Tetentianam lectuz iri a preceptore. i. audiui q̄ a preceptore legetur prima comedia. Nequ dicas per femininum. aut plurale. lectā iri/vel lectos iri. Authoritas. Teren. Qui postq̄ audierat filio suo non datum iri vxorem. Hic accusatiuus vxorem / regitur a fronte ante datum iri. Ergo est verum futurum huius verbi amor/aris non solum verbi impersonalis amatur. Cice. ij. retho. Deinde ceteros a virtutis studio repulsum iri. Non dices vxorem datam iri. nec ceteros repulsos iri. quia impsonale et indeclinabile est illud futurū. Et sicut amatū iri. amaturum esse. sine genere & numero dicatur. Etiam apud latinissimos: sed sine esse. Cicero. v. in Verrem. Quocunq̄ venerint / hanc sibi rem presidio sperat futurum. & venuste ita loquemur. teste Sellio cui suffragantur Aldus/Nebrissensis/Nanuita. Lancilotus: Alia testimonia. Bracchus. Credo ego inimicos meos hoc dicturū. Valerius. Antias. Aruspices dixerūt oīa ex sententia processurū. Laberius in gemellis. Nō putauit hoc cā facturū. hec ex Sel. li. j. capite. vij. Frequētius nunc dicimus. Audiui Annam iturā esse Romam, Britan-

Annotatio cōtra Diomedē/ Donatum/et Prisciānum.

Amaturū esse.

Amaturū sine esse.

Valla. nos pugnaturos esse in gallos. ꝛc. & Annam iturum. ꝛ Britannos pugnaturum vt docet Valla.

¶Annotatio.

¶Valla negat latine dici. Aiunt Petrũ exultatũ ire: siue iri. pro eo qđ est. Aiunt q̃ Petrus exultabit. Sed recte dici censet. Aiunt Petrũ exulaturũ / sic vapulaturum.

Justinus. Trogus Justinus. Ille quasi imperpetuum cum viris exulature.

¶De vsu & constructione gerundiorum.

¶De vsu gerundij in di.

¶De vsu gerũdij in di post. substantiua nomina.

Infinitiui sensus quando immediate
Post substantiuum comitatur non animatum,
Infinitiui sensum in di pone gerundo.
Et quandoq; modo coniunctiuo vt præeunte.

¶Quando sensus infinitiui modi immediate sequitur post nomen substantiuum inanimatum in gerundio in di ponetur: vt amor discendi / cupiditas habendi. studium legendi / locus cognoscendi. Et aliquando coniunctiuo modo. Terentius. Sz ea gratia simulaui / vos vt pertentarem. Idem. Ita ne obstinate operam dat vt me a Glyscerio abstrahat.

Teren.
Idem

¶Annotatio.

Infinitiuumq; modum, vice ſepe gerundi
Vsurpant licite græcorum more poetæ.

¶Poete licẽter in loco gerũdij vtũtur infinitiuo modo. grecorũ more / q̃ gerundijs ꝛ supinis carent. loco quorũ vtuntur infinitiuo modo cũ articulo. Et hec regula est intelligenda nõ solũ de gerundio in d: sed etiã in dũ. Authoritas. Virg. ij. Enei. Sz si tantus amor casus cognoscere nostros. i. cognoscendi. Idẽ. Solt cantare periti. i. cantandi. Hora. Codrus pro patria non timidus mori. i. moriendi. Exempla de infinitiuo loco gerũdij in dum. Virgil. in Buco. Et cãtare pares / ꝛ respondere parati id est ad cantandũ ꝛ respondendũ. Gualderius. Nõ est apta legi / que non maturuit herba. i. ad legendum.

Virgi.
Idem.
Hora.
Virgil.
Gualderius.

Infinitiui sensus quando immediate
Quę genitum poscunt post adiectiua sequatur
Infinitiui sensum in di pone gerundo
Et quandoq; modo coniunctiuo vt pręeunte
Infinitiuo aut græcorum more aliquando.

¶Qñ sensus infinitiui modi immediate sequitur noia adiectiua q̃ gtiñ regunt ponetur in gerundio in di. Et qñq; in cõiunctiuo modo vt pẽeunte. Teren. Quã cupida eram huc redeundi. Ille est auidus lucrandi / vel vt lucretur. Cyrillus ad diuum Augustinum in quadã epla. Formandi vocem nullatenꝰ compos eram. Aliqñ in infinitiuo modo. Aliqñ enim post hmõi adiectiua poete vtuntur infinitiuo modo loco gerũdij: vt dirimus. Silli. Nauus abire timor: certus eundi / vel ire. Sic timens cupiens timidus / cupidus / doctus / certus / promptus / peritus / auidus cantandi vel cãtare authore Ninuita.

Teren.
Cyrillus.
Silius.

Cum sensus geniti præsentis participantis
Post quoduis nomen substantiuum comitatur,
Vel genit o hũc ponas verbalis, di ve gerundo.

¶Qñ sensus gti casus participij presentis tpis sequitur post quodcũq; substantiuũ ponetur indifferenter vel in gerũdio in di vel in gtõ nois verbalis: vt princeps pingendi vel picture Apelles, Virgilius, Pater ipse colendi. Cice. Ille dicendi opifex

¶De vsu gerundij in dum.

Infinitiuis sensus quando rationem
Subsequitur, causam qui declarat rationis,
Infinitiui sensum in dum pone gerundū
Ad prę eunte vel ob propter, raro in simul ante.
Et quādoq; modo cōiunctiuo vt præeunte.

¶Qñ sensus infinitiui subsequitur rationē declarās causam rationis in gerundio in dum ponetur hac ꝓpone ad pūcta. ⁊ aliqñ ob vel propter. ⁊ aliqñ (licet rarius) in et ante. Terentius. Dies satis ⁊ mihi sit ad agendum vereor. Ualla. Ego veni ob vel propter te. redimēdum. vado ad vel in captendū hostē. Uirg. Nāq; ante domandū ingētes tollēt animos. Et aliqñ se ille sensus infinitiui in coniunctiuo mō (hac cōiunctione vt preiuncta) ponetur. Cicero. Scio te ois facturum vt nobiscū q̄ primū sis. Terentius. Puelle hęc adornant vt lauet adhortor. Terent. Ualla. Uirgi. Cicero.

¶Annotatio

Post bonus atq; malus celer indignus faciliſq;
Dignus difficilis doctus nauus piger audax
Parq; potens habilis paratus ineptus & aptus.
Cum genus id reliquis vice dum quandoq; gerundi.
Infinitiuum pulchre sibi iungere possunt.

¶Post hec adiectiua/⁊ id genus alia eleganter vsurpare possumus loco gerundij in dū aliqñ infinitiuū modū vt miles bon⁹/vel aptus ad pugnādū vel pugnare. Hora. Audax ola ppeti gens humana fuit. Stati. Ille q̄dē disco/bonus et contendere cursu. Hora. Celerq; sequ. Uirg. Et erat tū dign⁹ amari. Luca. facilis ʒ ꝓtere mentē. Hora. Statius Uirg. ⁊ Lucanus

Post curo mando duco loco sic conduco habeoq;
Pro debet: sine præposito dum pone gerundum.

¶Post hec verba curo/mando/loco/habeo ꝓ debeo sumptū/gerundiū in dū sine ꝓpone vsurpant authores: vt sepulturā faciendā locabant/colūnā faciendā cōduxerāt/gladiatores vt tapētes mandabat/lapides faciendos curabat/ꝓsolādos eos magis q̄ puniendos habui. Hec Ualla. Uirgi. Tertio regi furtim mādarat alēdū Terentius

In dum perpulchre licet vsurpare gerundum
Impersonale est sibi coniuncto loco oportet.
Terno & ponetur vox quę recti esse videtur.
Et quandoq; habeo ponetur sub vice oportet
Vel rus partitipans, vel dus cum sum sibi iuncto.

Gerūdiū in dū cū est/loco oportet: vel participiū ꝓ/ꝓsolis futuri aliqñ posteriorib⁹.

¶Loco huius verbi oportet perpulchre vsurpare licet gerūdium in dū/cū hoc ꝟbo est impersonale sibi adiūctor⁹ ⁊ dictio que videt esse enti casus ponet i dtō. Terē. Alieno more viuēdū est mihi. Et aliqñ loco oportet vsurpat habeo/es. Sic ꝓticipiū tā ꝓtioris q̄ posterioris futuri. Cicero ad Lentu. Tātū habeo polliceri. Idē in Catone maiori. Nec ea solum cōuenire habeo quos vidi: sed etiā q̄s audiui. Qō vt Ualla interpretat: idē est qō pollicendū ⁊ cōueniendū est mihi/vel conuenire me oportet. Quinti. Nō sit ꝓceptor eorū q̄ emendāda erant dissimulator. i. q̄ emēdari oportuit. Teren. Cicero. Quintilia.

Inter præiuncta licet vsurpare gerundum
In dum perpulchre nonūq; sub vice recti
Casus, atq; sui verbi, quum aut dum prę eunte
Participans vel in ens, prę iuncto in do ve gerundū.

Gerūd. in dū cū iter. loco nti casus ⁊ ꝟbi cū dū aut quum

Quartum aut verbalis: similis vel nominis: inter
Prę iuncta, aut sextum cum præposito prę eunte

Virgil. ¶Loco nti casus et ꝟbi hoc aduerbio dum/aut quoꝫ ꝑeunte venuste vsurpare licet gerundium in dum prędicta hac prepositione inter. Virg. Et inter agẽdũ Occurs a re capio (cornu ferit) ille caueto. hoc est dũ vel quũ agas. Aliqñ etiã gerundiũ in do ꝑdicta hac prepositione in. Et aliqñ actñ cũ inter/vel ablt̃ cũ in nois ꝟbalis/aut alterius nois similis. vt inter consultãdum/in consultando / inter consultationes vel cõsilia in consultatione vel consilio. Hec Ualla.

Infinitiuum nunq̃, sed iunge gerundum.
In dum post verbum requiescere siue mouere
Vel vocitare notans: post flagitor & paror hortor
Infinitiuum ponas, in dum ve gerundum.

¶Post verba sigñia quiescere/monere/vel vocare: infinitiuus modus nunqꝫ vsurpatur/sed semper gerundium in dum: vt vocaui te ad currendum: non aũt currere. Sto ad ꝑdãdũ: nõ aũt predari. sedeo od audiendũ: nõ aũt audire. eo ad viuẽdũ: non videre. Sed post hec flagitor/paror/hortor: indifferenter infinitiuũ modũ vel gerũdiũ in dũ vsurpari põt: vt flagitor respondere: vel ad respondendũ. sum paratꝰ scribere: vel ad scribendũ. hortor studere: vel ad studendũ. hec Ualla. Et quãqꝫ Virgil. dicat. Quoniam cõuenimus ambo Tu calamos inflare leues/ego dicere versus. In soluta tamẽ oratione infinitiuus huiusmõi nõ est vsurpandus. Metrici enim causa infinitiuũ loco gerũd. ſ licẽter vsurpat grecorum more q̃ gerũdiſs carent. vt alibi. Et sit tantus amor casus cognoscere nostros. ꝓ cognoscendi posuit cognoscere.

Ualla. Virgilius.

Infinitiuum desisto, desino, cesso,
Post se coniungi poscunt nonnunq̃ gerundum

¶Hec verba desino/desisto/cesso: infinitiuũ modũ ꝛnũqꝫ gerundiũ in dũ post se subiungi postulant. vt desistas vel desinas lachrymari: non aũt ad lachrimandum. Terentius. Lucescit/cur cesso pulsare ostium vicini.

Teren.

¶De vsu gerundij in do.

Sensus participi prędentis quum sine fixo
Est situs & sensus cuiusq̃ præpositorum
Istorum prędit in, vel ab, ex, e, de, simul a, cum.
In do participi sensum tu pone gerundo
Præpositis istis simul omissis aliquando.

Teren. Sallust. Plin. minor. Cicero. Teren. Quintilia. ¶Qñ sensus participij prędentis ꝓpis sine adiectiuo subiecto est sitꝰ ꝑcedẽte sensu cuiuscꝫ istarũ ꝓpõnũ in/a/ab/de/e/ex/aut cũ. Ille sensus participij in gerũdio in do ponetur istis prepositionibus aliqñ ꝓpositis/aliqñ vero omissis. Terẽ. In apparando totũ hũc cõsumunt diẽ. Salu. Cesar dando subleuando. Cato nihil largiẽdo/gloriã adeptus est. Plini. minor. Sermonibus diem trãsigebat/quũ ascribendo vacaret. Cice. Ab eundo factus est satur. Idem. Quid cogitas de eundo in Empyrũ: obrutus est ebibendo nimis. Teren. Putant id fieri ex assentãdo. Quintilia. Sed ratio recte scribendi iuncta cum eloquendo est. Terenti. Ambulando sim defessus.

Infinitiui sensus post verba precandi
Quando subsequitur non in do pone gerundo
Infinitiui sensum: sed pono modo illum
In coniunctiuo præeunte vt siue remoto
Ac infinito (quod rarius est) aliquando.

¶Qñ sensus infinitiui modi sequitur ꝟba q̃pcari vel orare signt. Ille sensꝰ infinitiui

non in gerundio in do(vt quidã ignari consuere)licet in constructiuo modo(hãc cõstructione vt precunte/ꝛ aliqũ omissa)poni debet. Cice. Peto vt honoris mei causa cuz expedias. Idem ad Aci. Abs te peto/efficias: vt is comendationẽ hanc intelligat sibi adiumento fuisse. Et quandoq; (licet rarius) in infinitiuo poni potest. Gellius. Nerea martis obiecro te pacem dare. Cicero Gelli. Idem

Sum pulchre iunctum cum do quandoq; gerundo.
Infinitiui sensum possumq; notabit.
Soluendo non sum: signat non Soluere possum.

Soluendo non sum. i. nõ possum

¶ Gerundium in do cũ hoc verbo sum sibi adiuncto signt idem quod possum cum infinitiuo ẏbi. Quinti. Placeamus nobis licet fortuna nostra patet pauperi soluendo nõ sumus. i. soluere non possumus. hec Ualla. Cice. li. epl'arũ. iij. Que soluendo ciuitates non esset. Cum alio ẏbo q̃ soluo/non legitur hic modus loquendi. Quinti. Ualla. Cicero

¶ De voce & regimine gerundiuorũ actiue sumptorum.

¶ De gerũdijs actiue sumptis

Actiue dum, di, do: sumpta gerũdia, recti
Singlari ac geniti quarti & sexti quoq; voce.
Atq; sui verbi casus post se rogitabunt
Et sine casu vllo sita sunt quando solute.

¶ Gerundia actiue sumpta/in nti voce/gti/acti/ꝛ abli singulari dũtarat sunt vrianda. vt ntõ videndũ. gtõ videndi. actõ videndũ. abltõ videndo. Et eos casus quos sua verba regunt post se poscunt Et aliquando absolute ponuntur. vt apud. Teren. Ego vapulando/ille verberando ambo defessi sumus. Teren.

¶ Annotatio.

¶ Exempla de gerundio substantiuo in ntõ. Et qz multi ꝛ plerigz id negãt testimonia fide non indigna inferãtur. Uirgi. Pacem troiano a b rege petendum. Hoc in loco petendum terminatio nti casus est. Et est sensus. Petendum. s. est pacẽ. hic actus pacẽ regitur a gerundio in vocenti casus/petendũ. Priscianus dicit recte dici legẽdũ est/fuit/erit/poetã oratiõnẽ carmen. Cui suffragatur Aldus. qui dicit optime di Lucretius ei psalmos legendũ est. nec in usitatum nec inuenustum. Authoritas. Lucre. Exteras quoniã penas in morte timendum. Uarro lib. iij. Colligendum eas in vas aliquod. Idem. libro eodem. Singulis vbi pariunt faciẽdũ aras quadratas. Et alibi. Infetura potius vandũ hordeaceos panes/q̃ triceos. Cice. libro. xiiij. ad atticum. Iterandum eadem ista mihi. subauditur est. Gelli. lib. vij. Omnia que pater tusserit parendum. Et hic vox nominatiui gerundij resoluetur per oportet vt opus est. vt in illo. Plinij. ij. Grecis vtendum erit vocabulis. i. oportet vel opꝰ est vti grecis vocabulis. Iuuena. Uiuẽdũ recte quũ propter plurima/tũ de his precipue causis. i. oportet viuere recte. Uel opus est recte viuatur: quum viuendus/da/dum/non ẏr. Uirgi. Terentius Uarro. Idem. Cicero. Plinius. Iuuenalis.

De declinatione & vsu gerundiuorum passiue sumptorum.

De gerũdiuis noibꝰ passiue. sumptis.

Di dum do interdum sunt sumpta gerundia pulchre
Passiue: quę tunc flectuntur posterioris
More futuri participi quadrareq; debent
In genere & numero cum subiunctis sibi fixis
Fixa sed in casu debent quadrare gerundis
In constructura sunt actiue resoluta.

¶ Gerũdia in di/dum/do/ornate interdũ passiue sumũtur ꝛ mutãtur in adiectiua

gerundiua/ꝛ declinantur more participiꝝ posterioris futuri: vt ntō amandus/da/dū. gtō amandi/de/di. cē. ꝛ in gñe et numero quadrare debent cū subiunctis substātiuis. In casu tamen ipsa substātiua cū gerūdijs coherere debēt. vt delectatio fruendi principatus/fruende prouincie/fruendi imperij Molestia educandorū filiorū locandarū filiarū/colendorū predioꝝ. ¶ Exempla de gerūdio in dū. Eo ad solutandū fratrē/salutādā sororē/salutādū lydus/ad salutandos fratres/salutandas sorores/salutanda sydera. ¶ Exempla de gerundio in do: vt occupatus sum in arando agro/collocanda filia/emendo predio/in arandis agris/collocandis filiabus/emē-
Uallę. dis prediis. Hec Uallą. Et in constructione actiue resolui debent sic Delectatio fruendi principatu: prouincia/predio. Molestia educandi filios/colloquendi filias. emēdi predia. ꝛ sic de ceteris.

¶ Annotatio.

¶ Gerūd: ū est quod in di/do/dū/desinens: verbi constructionē gerit. vt venio causa audiendi historiā. Gerundium est adiectiuū a gerundio ductū: ꝛ declinatur more gerūdij ꝛ gerū re adiectiue: vt audiendꝰ/da/dū: ꝛ conuenit in genere/ꝛ nūero cū substātiuo adiunc-
Differētia iter gerūdiua ꝛ participia. cto. vt venio causa audiende historie. Gerūdiua ꝛ gerundia offerunt a participijs futuri in dus (auctore Uallą) qꝰ participia sīgnt rei administrationem cum tpe: et
Differētia iter gerundiua ꝛ participia. per relatiuuꝫ et verbum futuri declarantur: vt expecto pecuniā soluandam cras. i. que eras soluetur. Gerundia siue gerundiua sīgnt rei administrationem sine tpe de terminato. nec declarantꝛ per relatiuū. sed per cōstructiuū modū ꝛ vt. veluti sibi dicā Ueni huc causa videndi te. i. vt videam te. huc veni causa tui colloquendi. i. vt colloquar tecum.

Quum in recto aut terno sunt sumpta gerundia, fixis
Coniunctis: quadrant genere & casu numeroq;.
Est rectus per dum per do aliquando gerundum.
Est ternus per dum conctructura resolutus.

¶ Qñ gerūdia in ntō vel dtō locantur. In casu gñe ꝛ nūero cū adiunctis substantiuis conuenire debent. vt apud Uirgiliū. Uoluēda dies en attulit vltro. Ł t ntūs dupliciter resolui pōt. Aliqñ in gerūdiū in dus: vt in illo Terentiano. Mos gerendus est Thaidi. quod sic resolui tur. mihi morem gerēdum est Thaidi. Idē alibi. Mihi molendum est habēde compedes. i. mihi habendū est compedes. Aliqñ in gerūdio in do. vt in illo Uirgi. Uoluenda dies en attulit vltro. quod resoluitur. dies voluenda. i. voluendo vel dum voluitur. Siliter anni volucri tacito nos edūt: hoc est anni in voluendo/vel tpis revolutione edunt. Dtūs gerundij p gerūdiū in dū tm resolui debet. vt in illo Terētia. Natū me credo ferēdis miserijs. Quod sic resoluitur. Natum me credo ad ferendum miserias.

¶ Annotatio.

Casibus adiunctis nullis, quandoq; solute
Passiue sunt in dum doq; gerundia sumpta
Flexa sunt geniti, quarti, sexti quoq; voce.
Di sumptum raro est passiue, sed preeunte vt
Est modus illius coniunctiuus vice sumptus.

Sallust. Uirg. Justinus. Idem
¶ Gerundia in dū do passiue sumpta: aliqñ (nullis adiunctis sibi casibus) absolute ponuntur. Salu. Pauca supra repetā quo ad cognoscendū ois illustria magis magisq; in aperto sint: hoc est cognoscant. Uirg. Alitur vitiū creſcitq; tegendo. Idem. Aegrescitq; medendo. hoc est dum tegitur ꝛ medetur. Gerūdiū in di aliqñ licet rarius) passiue sumitur. vt apud Justinum de regio puerolꝫ xvij. Athenas quoq; erudiendi gratia missus. hoc est. vt eruditur. Idē in plogo primi libri. Qō ad te imperator. Antonine non tā cognoscendi qꝫ emendandi causa transmisi. hoc est: vt cognoscatur ꝛ emendet. vsitatꝰ tamē (vt Uallę ꝛ alijs placet) loco illi⁹ gerundij in di
Uallą. vsurpatur coniunctiuus modus passiue vocis. vt hec vrbs est in periculo vt capiat

tur. Neq; rationem vllam video quin gerundium in di/hoc in loco vsurpari posset/ quare enim (pace q̄ Vallēsis aliorūq; fiat) nō licet dicere. Merces huc apportantur venēūdi gratia. Item hec mulier ad nubēdi maturitatē puenit. q̄m oēs grammatici hmōi passiua ꝛ alia cum gerūdijs inflectāt. Sed hec superiora Justini exempla Vallam latuisse arbitror.

¶Annotatio.

Pluralem genitum di aliquando gerundia poscunt Ornate post se coniungi sub vice quarti.

¶Gerūdia in di nō inuenuste gtm̄ p actō pīertim in plurali aliq̄n habere possunt. Licet Valla neget vitio nō carere: vt composuit hunc libꝝ instituendi pueros gra. sic grāmaticus diceret. Orator etiā instituendi puerorū gratia. Plini. Quū illeuz videndi gratia me in forū contulissem. Liuius. xxj. Nō vereor/ne ds hoc vestri adhortandi causa magnifice loqui existimet/ipsum aliter animo effectum esse. Plaut. Nomināndi istorum tibi erit magis q̄ edundi copia. hic apud me. Teren. in ꝛ loco Pean Date crescendi copiā nouarū. Cice. in lib. de diuina. Dolebas tantā stoicos nostros epicureis irridendi sui facultate dedisse pro irridendi le: ꝛ capitur actiue irridēdi/ꝛ nō passiue. Sueto. in Aug. exacta locandi licētia diuripendiq; pomorum obsonioꝝ. reiq; missilū. Similis locutio est illi Plautine. Nominādi istorum vt nō querimur Beroaldus ꝛ Sabellicus. Cesar. vij. de bello gal. Vtq; eo vt qui sub valla tenderent mercatores recipiendi sui non haberent potestatem.

Plinius. Liuius. Plaut. Teren. Cicero Sueto. Cesar.

Quando relatiuum sequitur post ipsa gerundia Actiue & nunq̄ passiue sumere debes.

Gerūdia ꝛ supina sunt verba.

¶Quādo post ipsa gerundia relatiuum sequitur nunq̄ passiue sed semp actiue/ (auctore Valla) sumi debent. vt hic dies attulit initiū dicēdi ea que vellem: nō autem dicendorum eorum que vellem.

¶Annotatio

¶Gerūdia ꝛ supina (testibꝰ: Probo/Diomede/Donato/Seruio/Et Ninguita) verba sunt dicenda. quibus astipulatur Quintilianus. Et dicūtur gerūdia quasi vim verbi gerētia. Et licet obijciatur gerūdia habere casus. et verba oīa significare sine casu. ergo nō esse verba. Respondeatur: quū Donatus dicit. Verbū est pars orationis sine casu. Intelligendū est sine casu cui genꝰ accidit. Sic gerūdia sunt sine casu cui genus accidit. q̄ nullius gñis sunt: vt genus in noie capitur. Et ita diffinitio verbi gerūdijs ꝛ supinis bene cōuenit/nullo aūt modo noia sunt. quia nec adiectiua nec substantiua genus recipiunt. Sed verba sunt: vt ex Boetio probat Ferettus dicēs nullius esse casus. nisi voce tantū: quia quū dico ad amandū. ad (inquit) adverbialiter dicit pro ꝛ quia sensus est/Sedeo ad legendum. i. vt legā. Preterea si obijciatur. Oīa verba aliquos esse persone/numeri/modi/ꝛ temporis. sed hec oia desunt gerūdijs ꝛ supinis nō sunt igitur gerūdia ꝛ supina ῥba. Respondeatur. Licet gerūdia et supina determinate/ꝛ per se non sint alicuius persone/numeri/modi/ꝛ tpis/ꝛc. tamē sunt alicuius persone/numeri ꝛc. indeterminate/vel ex adiūcto. Vt si amādi per se effers determinatā psonam nō dabis. At si dicas. occasio amādi tefuit mihi virtus tua. Jam amandi manifeste est prime persone. singularis numeri preteriti imperfecti tpis coniunctiui modi. quia per tale verbū declaratur sic. Occasio vt te amarē fuit virtus tua. Similiter respōdeatur de verbis impersonalibus ꝛ verbis infinitiui modi. Valla censet gerūdia posse dici participia pīentis tēporis. quia p participia pīentis temporis fere declarantur tam gerūdia q̄ gerūdiua: vt iusturā dū. Sed vt predictis colligere licet potius verba sunt.

Obiectio. Diffinitio. Obiectio. Gerundia sunt participia opinione Valle.

¶Gerūdiū est adiectiuū nomen a gerundio ductum: vt legendus/da/dum. Quod si obiciatur. Gerūdia habent genera et casus/in vtroq; numero. vt vento causa legendi libri/audiende historie: ad salutandos ꝛc. teste Valla. Ego nego aut male gerūdia genera habere. Respondeatur. Valla large capit gerūdia. pro gerūdijs ꝛ gerūdiuis. Itaq; Donatus ꝛ Sulpitius aliiq; dicentes. gerūdiuū solum tres terminationes habere di/dum/do seperant gerundia a gerundiuis.

gerūdiua nola adiectiua sunt Obiectio.

¶De vsu supinorum.

Quando post verbum vel participale gerundum
Ad loca quod motum signat, sensus comitatur
Infinitiui, hunc tu pone priore supino.
In dum (si libeat) ponas illum ve gerundo.
Et quandoq; modo coniunctiuo vt preeunte.
Atq; aliquando prioris participante futuri.

¶Qñ sensus verbi infinitiui modi sequitur post verbum participiũ ⁊ gerundiũ/qõ motum ad locum sigt ponetur in priore supino vl in gerũdio in dum/ aliqñ in participio prioris futuri. aliqñ in cõiunctiuo mõ preiuncta hac cõiunctione vt. Terẽ. Pendentes salutatũ dimertar. Idẽ. Ultro me accusatũ aduenit. Cice. qõ ad Antoniũ. audiendũ venistis. Teren. pcurrẽ ad forũ vt dicã tibi oia hec. Virgi. Si pariturus abisti

Teren. Idem Cicero. Virgilius.

Interdum liceat prius vsurpare supinum,
Post verbum includens motum in se latitantem
Vt loco doq; datur, cum compositis voco mitto.

¶Licet nonnũqñ vsurpare prius supinum post verba latentem motũ in se includentia: quale sunt do ⁊ eius passiuũ daris vel dare/ loco/colloco/et voco/ ⁊ mitto cum cõpositis: vt inuoco admitto. Teren. Cum filiam huic nuptũ do. Idẽ. Datur ne illa hodie Pamphilo nuptũ. Hora. in arte. Spectatũ admissi risus teneatis amici. Terentius. Sqñ illa dicet Phedriam intromittamus comessatum: tu Pamphilũ cãtatum puocemus dic. Idẽ alibi. Ut potui virginẽ nuptum collocaui.

Teren. Hora. ⁊ Teren.

Infinitiui sensus quando immediate
Post adiectiua bilis vel illis finita sequatur
Post ve gradus medij neutrum genus & superantis
Hunc sensum ponas in posteriore supino.

¶Qñ sensus infinitiui immediate sequitur nota adiectiua in ilis vl in bilis finita vel neutrũ genus cõparatiui aut superlatiui gradꝰ ponet in postertori supino. Teren. Nõ est facile expurgatu. Virg. In breuia ⁊ syrtes viget miserabile visu. Terẽ. Nihil facilius factu. Salustius. Optimũ factu credẽs exercitum augeri.

Teren. Virg. Sallustius

Post adiectiua hec licet vsurpare supinum
Posterius, dignus, mirandus: mirus, acerbus,
Lucidus obscurus, clarus, sic perspicuusq;
Obscœnus, turpis, iocundus, periculosus,
Absurdus, fœdus, rarus: pulchrum: atq; salubre.

¶Posterius supinum vsurpatur post hec adiectiua superius dicta. vt dignũ auditu. mirãdũ vel mirum auditu. acerbũ aspectu. lucidum intellectu. obscurũ cognitu. clarã receptu. perspicuum iudicatu. obscenum vel turpe dictu. iocũdũ memoratu. periculosum factu absurdũ/fedũ/vel pulchrũ visu. salubre potu.

Deq; loco motum quę signant verba supinum.
Posterius nunq̃ rogitant in do ve gerundum
Post se, sed semper nomen verbale aliud ve
Quod simul est nomen cum præposito præeunte.

¶Uerba signãtia motũ de loco nunqñ volunt posterius supinũ vel gerũdiũ in do/vt dãã periti cẽsuere/(ex nomẽ ꝟbale vl aliũ nomẽ sic dicta ꝓpone(authore Val.) vt redeo a venenatiõe: non aũt venatu vel venãdo. redeo a cena: nõ cenatu vl cenando

¶De vsu & venustate participij.

Binis de causis inuentum participans est
Vel sermo vt breuior fiat dilucidiorq;
Quando excludatur coniunctio siue relatum
Aut aduerbum vel: quod fit quandoq; necesse
Vt per participans habeas exprimere quadam
Quæ vetitat dici per verbum sermo latinus.

¶ Participiū duab⁹ de causis inuentū fuit. Primo vt oro esset breuior dilucidiorq; omissis relatiuis aduerbijs ⁊ cōiunctionibus. Scōo propter necessitatez. qz aliqñ sit necesse vt quedā per participia proferāmur q̄ per verbum dici nō sinit latinitas

¶De exclusione cōiunctionis copulatiue.

Perpulchre verbi pro tempore sæpe futuro,
Sumere sum possis & participale futurum.

¶ Participiū futuri tpis cū hoc ꝟbo sum/es/fui. ppulchre nōnūqz sumi potest ꝓ futuro tpe verbi. vt cum dico cōtinuo huic veniet. pulchrius dr cōtinuo est venturus.

Quum duo verba simul coniunctio copula iungit,
Excludi poterit coniūctio sępe venuste
Alterutro verbo mutato in participale.

¶ Quū duo verba p cōiūctionē copulatiuā cōnectuntur omissa cōiūctione copulatiua/alterutrū illoꝝ verborū venuste in participiū sepius cōmutari pōt: vt si dicaz viuit et valet. Venustius dr. viuens valet/vel viuit valens.

¶De exclusione quaq̄, nisi, cum similibus.

Quum verbum præeunt nisi quanq̄ consimilesq;
Pulchre in participans verbum mutare licebit
Omissis illis simul expressis aliquando.

¶ Qñ verbū precedūt: nisi/quanq̄: ⁊ cōsimiles: vt q̄uis/licet/tametsi. Illud verbuz in participans pulchre commutare licebit: omissis predictis quāq̄/nisi ⁊c̄. Et etiā aliqñ expressis: vt si dicā. Nō credā tibi q. āq̄ iurees. pulchrius Nō credā. tibi iurāti: vel quāq̄ iurāti. Cicero. ⁊t qñ tu (nisi perfecta re) de inimicis conquieuisti. Cicero

¶De exclusione relatiui.

Verbum in participans tu commutare relati
Ornate poteris subtracto sæpe relato.

¶ Uerbū relatiui sepe in participiū (omisso relatiuo) pulchre cōuerti potest: vt qui consentiunt ⁊ qui agunt pari pena punientur. Ornatius dicas. consentientes ⁊ agentes pari pena punientur.

¶De exclusione dum & quum &c.

Exclusis postq̄ dum quum: genus id reliquisq;
Hęc comitans verbum vertas in participale.

¶ Uerbum sequens hec postq̄/dū/quū/et id genus reliquū: vt simul ac postubi/vt ⁊ vbi pro postq̄ sumpta. Aliqñ in participium istis omissis ornate cōuerti potest: vt postq̄ confeceris negocia huc redito. ornatius. Confectis negocijs huc redito. Terentius. Jā aduentens mecum stomachabar. i. dum aduenirem. Terentius

¶De constructione participiorum.

Cum nomen iunctum aut ꝓnomen participanti,

A nihilo regitur, sexto illud pone soluto

¶ Qñ nomẽ vel pronomẽ participio coniunctũ a nulla dictione regitur: cum illud nomen vel pronomen in ablõ absoluto poni debet: vt orto sole opertus est dies. Et iste ablũs a quibuscũ septimus &. A quibuscũ ablũs in designatione cõsequentie vel sequele: quia altera ratio post eam sequi designatur: sine qua sensus claudicat. vt orto sole/non est plenus sensus/nisi addatur apertus est dies: vel simile.

Nomen tu sexto, aut pronomen pone soluto
Intellecto non expresso participante
Ens, quod nũc abolet, Prisco testante minori.

Prisciannus Virgi. Terentius

¶ Nomen vel pronomen quandoq; in ablõ absoluto ponitur: quãdo participium non exprimitur sed intelligitur: & illud est participium huius verbi sum. quod (authore Prisciano in minore) nunc antiquarũ est. Virgi. Te duce si qua manent sceleris vestigia nostri. intelligitur ente. Teren. We impulsore hoc non fecit. Idẽ. Quibus res salua et perdita prosum.

Cuncta gerũdia: participantia siue supina
Quos sua verba regũt omnes poscunt sibi casus
Posterius struitur passiui more supinum
Quanq̃ ex actiuo verbo descendere fertur.

¶ Omnia gerundia/ participantia/ & supina omnes casus post se regere possunt. quos verba a quibus deducuntur ꝓterq̃ posterius supinum: quod licet ab actuo descendat passiui tamen constructionem sequitur.

¶ De aduerbiorum & interiectionum constructione.

Temporis atq; loci sic quanti aduerbia poscunt
Subiungi pulchre casum post se genitiuum.
Postridie pridie quarto des vel genitiuo.

Teren. Idem. Cicero Liuius. Valla.

¶ Aduerbia & interiectiones post se aliquãdo casus accipiunt vt aduerbia quedã tẽporis loci et quantitatis q̃ gtm̃ regũt: vt nũc dierũ. Teren. Quoquo centũ aspor tabitur certũ est prosequi. Idem. Nec satis cause ad oburgandũ. Pridie tamen et postridie accusatiuũ vel genitiuũ poscunt. Cice. in primo inuectiuarum. Pridie kalendas Januarias. Liuius libro sexto. Postridie ꝯdus. Valla Pridie illius diei/et pridie nonarum Decembrium.

Ducta a prępositis medij gradus & superantis
Quartum/ vltra propriam structurã) aduerbia poscunt.

Cicero. Sallustius

¶ Aduerbia comparatiui et superlatiui gradus que a prepositionib⁹ veniunt) vltra comparatiui & superlatiui constructionẽ seruunt accusatiuum. Cicero ad octauium. Castra propius vrbem mouerentur. Salustius in Jugur. Proxume hyspaniam maurt sunt.

Proximus & propius ternum: quartum ve reposcunt
Vel quartum ad ꝑeunte: vel a cum sexto aliquando.

Virgi. Sallust. Cicero. Sueto.

¶ Propius et proximus regũt dativum. Virg. geor. Aut quos Oceano propior gerit India lucos. Salustius. Oratorum a Carthagine loca. Interdũ accusatiuũ. Cicero ad Octauium. Propius vrbem mouentur. Idem ad Atticum. Nihil esset necesse ꝯ proxume Italiam esse. Aliquando actiũ cum ad vel ablatiuũ eũ a. Liuius. i. Ducit exercitum ꝯ proxime ad hostem. Cicero. Ad eum propius adsum. Sueton⁹ in Augu. Proximum a dijs immortalibus.

Ecce petit rectum. en nũc quartum, nũc quoq; rectum:
Quintum deposcunt heu, ah, sic vah simul ohe.
Hem proh nũc quarto iunguntur nunc quoq; quinto.
Heu pulchre poscit nũc rectum, nunc quoq; quartum

¶Ecce sdlr ntõ iungitur. Uirgi. Deus ecce deꝰ En siue indicet siue approbet ntõ/aut accusatiuo iũgitur. Quintilianus. En probitas. Iuuenalis. En habitũ. Uirgili. En quatuor aras. heus ah/vah/et ohe. vctõ tamtũ modo iunguntur. hem/proh/nunc accusatiuo/nũc vocatiuo iunguntur. Teren. Proh deum fidem. Idem. Proh summe Iuppiter. Idem. hem scelera. Idẽ. hem astutias. heu nunc ntõ: nũc actõ iungitur. Uirgi. heu pietas. Teren. heu me miserum. Uirg. Quintilia. Sallustius Iuuena. Uirgil. Idem.

Hei terno & recto. veh soli iungito terno.
O iungas recto, nũc quarto: nuc quoq; quinto.

¶hei datiuo/aliquando ntõ iungitur. Uirgi. hei mihi qualis erat. Teren. hei mi sera. O autem nominatiuo/accusatiuo/aut vocatiuo iungi potest. Cicero. O nox illa. Uirgilius. O regina nouam. Idem. O fortunatos nimi bona si sua norint agricolas. Uirgil. Teren. Cicero. Uirgilius.

¶De ordine constructionis.

Quinq; modis rectis constructuræ incipit ordo.
A quinto, aut terno, posito vel sub vice recti
Infinitiuo cum iuncto vel sibi iunctis.
De impersonali, siue obliquo sibi nexo.
Ex ablatiuo casu posito ve solute,

¶Rectus ordo construendi quinq; modis incipitur. Primo a vetõ: vt in illo Uirgiliano. arce metu Cytherea. Secundo a ntõ: vt apud eundem. Facilis descensus auerni. Tertio ab infinitiuo modo cum adiuncto/vel adiũctis sibi loco nominatiui posito. vt in illo Salu. Ui patriam regere ꝛ parentes (ꝓꝓ ꝛ possis) tamen importunũ est. Quarto modo a verbo impsonali/vel ex obliquo sibi coniũcto vt in illo. Uirgiliano. Itur in antiquã syluã. Et apud eundem. Nec te poeniteat calamo triuisse labellum. Quinto ab ablatiuo absolute posito: vt in illo Euangelij. Recumbentibus vndecim discipulis apparuit illi Jesus. Uirg. Idem. Sallustꝰ Uirgilius. Idem

Impediunt ne sit structurę congruus ordo,
Hęc infinitum nomen, quęrensq; relatum,
Atq; negatiuum sic distribuensq; prolepsis.

¶Rectus ordo construendi quinq; modis impeditur. Primo modo per nomen infinitum: vt Quemcunq; osculatus fuero ipse est tenete eum. Secundo modo per nomen interrogatiuũ: vt quẽ queris: Tertio per nomen relatiuum. vt in illo Uirgiliano. Trahit sua quemq; voluptas. Quarto per nomen negatiuum. vt neminem vt deo. Quinto per nomen distributiuum: vel per figuram prolepsim: vt puerorum: alij sunt tardi ingenij/alij vero dociles. Uirgi.

Construe sic casum si sit præpone vocantem
Hinc rectum pones cum pręcipuo sibi verbo.
Post verbum subdes aduerbum nil mediante.
Quęrens, siue negans, infinitum ve prębit.
Ordinis & quęuis coniunctio prępositiui,
Hinc ternum: & quartum, post rectorem genitiuum.

Pones hinc quartum, & ſextum cum prępoſitiuo.
Antea cedenti cum iunctis ſubde relatum.

¶Hoc modo ordinande ſunt partes orationis in ipſa oratione. Primo ponitur vocatiuus caſus. Inde nominatiuus cum ſuo verbo precipuo ſiue primario poſt verbū aut participiū ponetur immediate aduerbium: ſi tñ aduerbiū ſit interrogatiuū neg.tiuū: aut infinitiuꝫ pręponetur verbo. Similiter omnis coniunctio prepoſitiui ordinis: vt etſi/quis/donec ꝛc. Deinde ponetur datiuus ꝛ accuſatiuus. genitiuus autem dictionē illū regentem ſubſequitur. Poſtea accuſatiuus ſiue ablatiuus cum prepoſitione. Relatiuum autem cum ſuis adiunctis ſuum antecedens immediate conſequetur.

Obliquo omne negans, necnon aduerbia quædam
Iſtud in aduerbum non oppoſitū q; reſolues.
Quando negans recti eſt, id nunꝯ tuq; reſolues.

¶Omne nomen negatiuum obliquo poſituꝫ: ſiliter queda aduerbia negatiua in iſtud aduerbiū non. ꝛ ſuum oppoſitum reſolui debent: vt nulli inuideo/ nulli pro nō ꝛ vlli/ego nō inuideo vlli. Nuſqꝫ apparet. nuſqꝫ pro non ꝛ vſqꝫ/ille non apparet vſqꝫ. ꝛ ſic de ceteris. Qñ tñ negatiuū eſt nominatiui caſus nuſqꝫ reſolui debet. Horatius. Nemo contentus viuat.

Horat.

Quum rectus ſequitur quintum caſum immediate
Qui ſpectant ad idem tu inter quintum quoq; rectū
Exiſtens nunꝯ ſiue ens, ſed qui eſq; ſubaudi.

¶Quando nominatiuus vocatiuum immediate ſequitur: qui ad idem pertinent inter vctñ ꝛ nominatiuū nūꝯ ens aut exiſtens: ſed qui es ſubaudiri oportet: vt in illo Dauitico. Domine dominus noſter. Sic conſtruitur. O domine ſubaudi/qui es dominus noſter: q ſi ſubaudiretur ens foret inconcinnitas. q hoc participium ens ſimiles caſus connectit.

Propheta.

¶FINIS.

Diſſipa gentes quæ bella volunt.
¶Seneca.
Lauda parce, parcius vitupera.
¶Cicero.
Ego neminem contemnendū iudico: in quo eſt aliqua ſignificatio virtutis.
¶Cicero in ꝓlogo tuſcu. Honos alit artes.
¶Seneca de. iiij. virtutibus Car.
Non te moueat dicentis authoritas, ſed quid dicatur attende.

¶Londini, in ędibus VVinādi VVordenſis Chriſti ab incarnatione, anno. xxvij. ſupra ſeſquimilleſimum, pridie No. Marti.

wynkyn worde